

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Διπλωματική Εργασία

ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

του

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΖΙΚΑ του ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΑΣ: ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΣΟΥΜΠΕΝΙΩΤΗΣ, ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του μεταπτυχιακού
διπλώματος στη Διοίκηση Επιχειρήσεων

Ιανουάριος 2022

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον κ. Σουμπενιώτη Δημήτριο για την ευκαιρία που μου έδωσε να ασχοληθώ με ένα τόσο ενδιαφέρον αντικείμενο που ανταποκρίνεται απολύτως στα επιστημονικά μου ενδιαφέροντα, καθώς και για την αποτελεσματική συνεργασία και αμέριστη συμπαράστασή του καθ' όλη τη διάρκεια της εκπόνησης.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω όσους ήταν δίπλα μου για την καθολική τους στήριξη κατά τη διάρκεια των σπουδών μου.

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία, εστιάζει στην ανάλυση των εξελίξεων και των πιο πρόσφατων δεδομένων του κλάδο των κατασκευών και στην πολύπλευρη συμβολή του, στην οικονομία της Ελλάδας. Ο κατασκευαστικός κλάδος στην Ελλάδα κατέγραψε έντονη κάμψη την προηγούμενη δεκαετία, ενώ από το 2018 και μετά παρουσιάζει σημάδια ανάκαμψης. Η αισιοδοξία που επικρατεί στον κλάδο συμβαδίζει με τις προβλέψεις του Υπουργείου Οικονομικών για σημαντική άνοδο των επενδύσεων, την επόμενη τετραετία, κυρίως λόγω της εισροής των πόρων από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης, αλλά και των επιπρόσθετων ιδιωτικών κεφαλαίων που αναμένεται να κινητοποιηθούν.

Το μεγαλύτερο μέρος αυτών των κονδυλίων συνδέονται με την πράσινη ανάπτυξη, από ενεργειακά έργα απεξάρτησης από ορυκτά καύσιμα, μέχρι την ενεργειακή αναβάθμιση μεγάλου μέρους του κτιριακού αποθέματος της χώρας. Συνεπώς, σημαντικό ρόλο στην μελλοντική ανάπτυξη του κατασκευαστικού κλάδου θα διαδραματίσει η περιβαλλοντική στροφή, η οποία είναι αναγκαία και λόγω των ενεργειακών υποχρεώσεων της χώρας.

Επίσης, γίνεται εκτενής παρουσίαση ελληνικής εταιρείας που δραστηριοποιείται στον κλάδο των κατασκευών με σαφή πράσινο προσανατολισμό.

Τέλος, παρουσιάζονται τόσο οι παρεμβάσεις που θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως κύριοι μοχλοί ανάπτυξης του κλάδου, όσο και η δυνητική επίδραση της προώθησής τους, στην ανάπτυξή του και κατ' επέκταση στην ελληνική οικονομία.

Abstract

The present thesis focuses on the analysis of the most recent facts and trends on the construction sector and its many-sided contribution in the Greek economy. The Greek construction sector exhibited significant depression last decade, whilst since 2018 and onwards denotes recovery signs. Optimism that governs the construction sector is in line with the predictions of the Ministry of Finance for notable investments' increase within the following four years, mainly due to funding influx derived from the European Recovery Fund, and the additional private funding which are expected to be activated.

The largest part of this funding are linked to green development stem from energy projects for stop using fossil fuels as well as energy upgrade of the largest part of the country's building stock. Therefore, the environmental turn, necessary due to country's energy commitments, would play an important role in the future development of the construction sector.

An extensive description of a Greek company operating in the construction sector with clear green orientation, also, presented.

Finally, interventions which could function as primary development mechanisms in the construction sector and the potential impact of their implement on the construction sector and Greek economy are presented.

Πίνακας Περιεχομένων

Ευχαριστίες.....	ii
Περίληψη	iii
Abstract.....	iv
Κατάλογος Πινάκων.....	vii
Κατάλογος Διαγραμμάτων	vii
Κατάλογος Εικόνων	viii
Κεφάλαιο 1 ^ο	1
Οι Αναπτυξιακές Προοπτικές των Κατασκευών στην Ελλάδα.....	1
1.1. Εισαγωγή.....	1
1.2. Βασικά μεγέθη και συμβολή του κλάδου στην οικονομία	2
1.2.1. Οριοθέτηση και περιγραφή του κλάδου.....	2
1.2.2. Αριθμός, μέγεθος και αποσχόληση των επιχειρήσεων του κλάδου.....	4
1.2.3. Συμβολή του κλάδου στην ελληνική οικονομία.....	6
1.3. Παράγοντες που διαμορφώνουν το περιβάλλον του κλάδου	6
1.3.1. Οικονομικοί παράγοντες.....	7
1.3.2. Θεσμικοί παράγοντες	16
1.3.3. Λοιποί παράγοντες.....	21
1.4. Μοχλοί ανάπτυξης των κατασκευών	24
1.4.1. Στρατηγικός Σχεδιασμός Υποδομών	24
1.4.2. Κλαδικές πολιτικές για τις κατασκευές	27
1.4.3. Σύστημα δημοπράτησης και ανάθεσης δημοσίων έργων	30
1.4.4. Αυτόκλητες ή Πρότυπες Προτάσεις Έργων	31
1.4.5. Ενεργειακή Αναβάθμιση Κτιρίων.....	32
1.4.6. Παρεμβάσεις στη φορολογία των ακινήτων	32
1.5. Τομείς δυνητικής ανάπτυξης υποδομών και κατασκευαστικών έργων	33
Κεφάλαιο 2 ^ο	39
Πράσινη Επιχειρηματικότητα.....	39

2.1. Η έννοια της πράσινης επιχειρηματικότητας.....	39
2.1.1. Ορισμός και σημασία της πράσινης επιχειρηματικότητας.....	40
2.1.2. Επιπτώσεις, ευκαιρίες και οφέλη της πράσινης επιχειρηματικότητας	43
2.2. Πράσινες Κατασκευές.....	45
2.3. Η πράσινη επιχειρηματικότητα ως ανταγωνιστικό πλεονέκτημα	47
2.3.1. Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη.....	47
2.3.2. Πράσινο Marketing	48
2.3.3. Πράσινη επωνυμία.....	49
2.3.4. Πράσινες στρατηγικές.....	50
2.3.5. Ολοκληρωμένη Πολιτική Προϊόντος.....	51
Κεφάλαιο 3^ο.....	53
Ανάλυση της Ελληνικής Εταιρείας ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ.....	53
3.1. Παρουσίαση της υπό μελέτη εταιρείας	53
3.1.1. Δραστηριότητες	53
3.1.2. Δημιουργία οικονομικής αξίας και πράσινο μάρκετινγκ	57
3.1.3. Ρίσκα, ανταμοιβές και κίνδυνοι	59
3.2. Στρατηγικές της υπό μελέτη εταιρείας	60
Κεφάλαιο 4^ο.....	62
Συμπεράσματα και Στρατηγικές Προτάσεις	62
4.1. Βασικές Διαπιστώσεις.....	62
4.2. Στρατηγικές Προτάσεις.....	64
Βιβλιογραφία	67

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1: Παράγοντες διαμόρφωσης του κλάδου	7
Πίνακας 2: Συστάσεις ΟΟΣΑ για τα έργα υποδομής.....	24
Πίνακας 3: Λειτουργίες και δραστηριότητες υποδομών της Νέας Νότιας Ουαλίας	25
Πίνακας 4: Στοιχεία δεξιοτήτων εργατικού δυναμικού στις υποδομές.....	27
Πίνακας 5: Στόχοι και άξονες της ΕΕ.....	28
Πίνακας 6: Πολιτικές στήριξης του Ηνωμένου Βασιλείου.....	29
Πίνακας 7: Κίνητρα επενδύσεων	29
Πίνακας 8: Βήματα Αυτόκλητων ή Πρότυπων Προτάσεων Έργων	31
Πίνακας 9: Χρηματοοικονομικά στοιχεία 2013-2019	58

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1: Δραστηριότητες του κλάδου	3
Διάγραμμα 2: Αριθμός επιχειρήσεων του κλάδου	5
Διάγραμμα 3: Απασχόληση στον τομέα	5
Διάγραμμα 4: Οικονομικός αντίκτυπος του τομέα το 2017 (σε εκατ. €).....	6
Διάγραμμα 5: Πραγματικοί ρυθμοί μεγέθυνσης του ΑΕΠ	8
Διάγραμμα 6: Οικονομικό κλίμα - Καταναλωτική εμπιστοσύνη	8
Διάγραμμα 7: Πληρωμές του Προγράμματος Δημόσιων Επενδύσεων	9
Διάγραμμα 8: Υπόλοιπα δανείων και διάρθρωση δανεισμού εταιριών του κλάδου	10
Διάγραμμα 9: Κόστος δανεισμού επιχειρήσεων.....	11
Διάγραμμα 10: Δείκτης τιμών νέων διαμερισμάτων	12
Διάγραμμα 11: Κόστος και τιμές κατοικιών.....	12
Διάγραμμα 12: Φόροι ακίνητης περιουσίας ανά χώρα, 2017	13
Διάγραμμα 13: Φορολογική επιβάρυνση σε ποσοστό κέρδους	14
Διάγραμμα 14: Παράγοντες περιορισμού της επιχειρηματικής δραστηριότητας.....	14
Διάγραμμα 15: Ημέρες επίλυσης δικαστικής διαφοράς.....	15
Διάγραμμα 16: Ημέρες επίλυσης αστικής και εμπορικής διαφοράς.....	15
Διάγραμμα 17: Το πεδίο υποδομές και δίκτυα της εθνικής στρατηγικής.....	17
Διάγραμμα 18: Περιγραφή διαδικασιών παραγωγής δημόσιων τεχνικών έργων	18
Διάγραμμα 19: Πλήθος έργων προϋπολογισμού μεγαλύτερου των 2 εκατ. €	19
Διάγραμμα 20: Προϋπολογισμός Δημόσιων Έργων άνω των 2 εκατ. €.....	19

Διάγραμμα 21: Συχνότητα εμφάνισης έργων με αύξηση προϋπολογισμού-χρόνου.....	20
Διάγραμμα 22: Ποιότητα υποδομών στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης	21
Διάγραμμα 23: Δείκτης κόστους κατασκευών.....	22
Διάγραμμα 24: Παραγωγικότητα και μισθοί το 2017.....	23
Διάγραμμα 25: Απεικόνιση του ελληνικού πληθυσμού ανά ηλικιακή κατηγορία	23
Διάγραμμα 26: Κατευθύνσεις στρατηγικού σχεδιασμού Νέας Νότιας Ουαλίας.....	26
Διάγραμμα 27: Οδικός χάρτης του εθνικού συστήματος.....	30
Διάγραμμα 28: Οδηγίες Ευρωπαϊκής Ένωσης για ενεργειακή αποδοτικότητα	32
Διάγραμμα 29: Εκτίμηση επενδύσεων του Εθνικού Ενεργειακού Σχεδιασμού	35
Διάγραμμα 30: Οφέλη – Αττική Οδός.....	36
Διάγραμμα 31: Οφέλη – Αττικό Μετρό.....	36
Διάγραμμα 32: Πράσινες στρατηγικές.....	50

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1: Αιολικό πάρκο Αγίου Γεωργίου	54
Εικόνα 2: Υδροηλεκτρικό έργο ΜΥΗΕ Δαφνοζωνάρα-Σανίδι	55
Εικόνα 3: Σύστημα Αντλησιοταμίευσης στην Αμφιλοχία	55
Εικόνα 4: Υβριδικός σταθμός στο Αμάρι της Κρήτης.....	56
Εικόνα 5: Φωτοβολταϊκός σταθμός Βαθυχώρι Ι.....	57
Εικόνα 6: Μονάδα Επεξεργασίας Απορριμμάτων (ΜΕΑ) Ηπείρου	57

Κεφάλαιο 1^ο

Οι Αναπτυξιακές Προοπτικές των Κατασκευών στην Ελλάδα

1.1. Εισαγωγή

Ο κατασκευαστικός κλάδος αποτελεί έναν από τους βασικούς τομείς της ελληνικής οικονομίας και έναν από τους κινητήριους μοχλούς ανάπτυξής της. Η στενή διασύνδεσή του με πολλούς κλάδους της βιομηχανίας, όπως των δομικών και άλλων υλικών, του Εμπορίου και των Υπηρεσιών, καθώς και η συμβολή του στην υλοποίηση επενδυτικών έργων, στις Δημόσιες Υποδομές και στον Τουρισμό, καθιστούν τον κατασκευαστικό τομέα στρατηγικό, για την ανάπτυξη της εγχώριας οικονομίας.

Ο συγκεκριμένος κλάδος σημείωσε ταχεία ανάπτυξη στην Ελλάδα κυρίως στις αρχές της δεκαετίας του 1990 έως και το 2007, αυξάνοντας έτσι τη βαρύτητά του στην εγχώρια οικονομία και συνέβαλε σημαντικά στη μεγέθυνσή της. Εντούτοις, οι δυσμενείς μακροοικονομικές συνθήκες, η μακροχρόνια ύφεση και η δημοσιονομική προσαρμογή των τελευταίων ετών είχαν καθοριστική επίδραση στην πορεία του κλάδου. Η περικοπή των επενδύσεων, δημόσιων και ιδιωτικών, η έλλειψη τραπεζικής χρηματοδότησης και ρευστότητας, η συρρίκνωση του διαθέσιμου εισοδήματος, η φορολογική επιβάρυνση των ακινήτων και η αβεβαιότητα για το μέλλον, επηρέασαν τον κλάδο καταγράφοντας σημαντικές απώλειες. Η δυναμικότητα του κλάδου απαξιώνεται και πολλές επιχειρήσεις άρρηκτα συνδεδεμένες μαζί του, όπως τεχνικές εταιρείες, εταιρείες εμπορίας και παραγωγής δομικών προϊόντων και υλικών και μελετητικά γραφεία, είτε υπολειτουργούν είτε οδηγούνται σε παύση της λειτουργίας τους.

Η συρρίκνωση των επενδύσεων, που το μεγαλύτερο μέρος τους αφορά άμεσα ή έμμεσα τον κατασκευαστικό κλάδο, τροφοδότησε και εξέφρασε τη μεγάλη ύφεση της ελληνικής οικονομίας τα τελευταία χρόνια. Συνολικά οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου ελλατώθηκαν από το 26% του ΑΕΠ το 2007 στο 11% του ΑΕΠ το 2018, σε απόλυτα μεγέθη η πτώση ήταν από 60,5 δισ. € σε μόλις 20,5 δισ. €. Παράλληλα, το ποσοστό των

επενδύσεων σε κατασκευαστικά έργα επί των συνολικών επενδύσεων υποχώρησε από 56% το 2007 σε 38% το 2018, σημειώνοντας μάλιστα τη μεγαλύτερη υποχώρηση σε πάγιο κεφάλαιο σε σχέση με τις υπόλοιπες επενδύσεις. Οι επενδύσεις που αφορούν την ανέγερση νέων κατοικιών υποχώρησαν από 25,2 δισ. € το 2007 σε 1,2 δισ. € το 2018 και εκείνες που αφορούν τις υπόλοιπες κατασκευές υποχώρησαν από 8,9 δισ. € το 2007 σε 6,6 δισ. € το 2018.

Παρόλα αυτά, φαίνεται να υπάρχουν πεδία παρεμβάσεων που θα μπορούσε να επιδιωχθεί η ανάκαμψη του κλάδου και να μεγιστοποιηθεί η συμβολή του στην προσπάθεια ανάταξης της ελληνικής οικονομίας. Ο προσδιορισμός τους, καθώς και η ποιοτική και η ποσοτική ανάλυση των πεδίων αυτών, είναι αναγκαία συνθήκη έτσι ώστε να υποστηριχθούν πιθανές δράσεις και πολιτικές. Το αντικείμενο της παρούσας μελέτης είναι η ανάλυση των εξελίξεων και των πιο πρόσφατων δεδομένων του κλάδου των κατασκευών, σήμερα και δυνητικά στο μέλλον, αλλά και ο προσδιορισμός των παρεμβάσεων και των δυνατοτήτων που ενδεχομένως να λειτουργήσουν ως κύριοι μοχλοί ανάπτυξής του.

1.2. Βασικά μεγέθη και συμβολή του κλάδου στην οικονομία

1.2.1. Οριοθέτηση και περιγραφή του κλάδου

Ο κλάδος των κατασκευών περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα παραγωγικών δραστηριοτήτων, τα οποία σχετίζονται κυρίως με τη κατασκευή κτιρίων, με την υλοποίηση έργων πολιτικού μηχανικού, καθώς και με εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες.

Διάγραμμα 1: Δραστηριότητες του κλάδου

Πηγή: ΣΤΑΚΟΔ

Παρόλα αυτά, ο κατασκευαστικός τομέας περιλαμβάνει εκτός του κλάδου των κατασκευών και παραπλήσιες οικονομικές δραστηριότητες, όπως την ακίνητη περιουσία και τη διαχείρησή της, και τη βιομηχανία και το εμπόριο δομικών και άλλων υλικών.

Ο συγκεκριμένος τομέας σχεδιάζει και υλοποιεί πολλαπλά έργα που συμβάλουν σημαντικά στην μεγέθυνση της οικονομίας, στην αειφόρο ανάπτυξη και γενικότερα στην ποιότητα ζωής των πολιτών. Οι βασικές κατηγορίες κατασκευαστικών έργων είναι οι εξής:

ο Έργα Υποδομής

Στα έργα υποδομής εντάσσονται, έργα οδοποιίας (αυτοκινητόδρομοι, γέφυρες και σήραγγες), έργα μέσων σταθερής τροχιάς (μετρό, τραμ και σιδηρόδρομοι), έργα ενέργειας και τηλεπικοινωνιών (σταθμοί παραγωγής, αγωγοί και δίκτυα), έργα ύδρευσης και αποχέτευσης, έργα αστικά (αναπλάσεις και πεζοδρομήσεις), έργα περιβαλλοντικά και άλλα έργα υποδομής (λιμάνια και αεροδρόμια). Η χρηματοδότηση των έργων υποδομής γίνεται, είτε με πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είτε με Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα, είτε με ιδιωτικά κεφάλαια για τα μεγάλα ανταποδοτικά έργα.

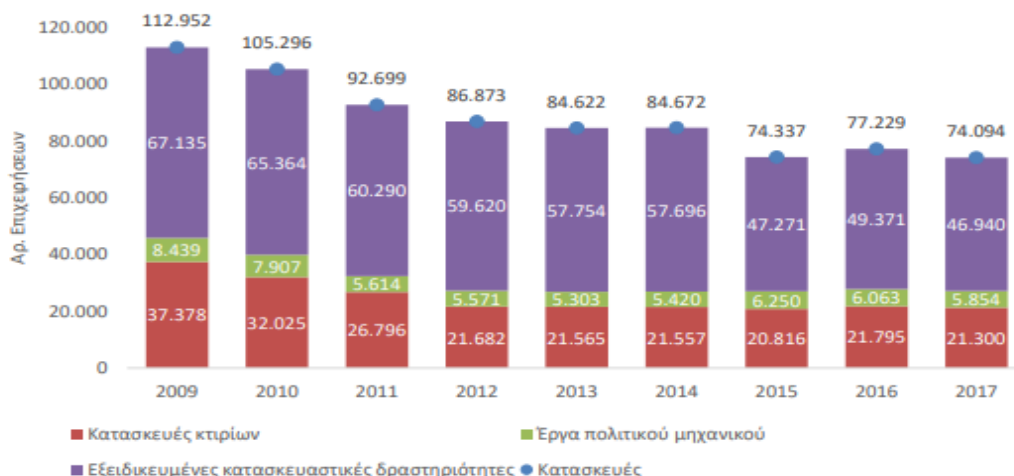
ο Κτιριακά Έργα

Στα κτιριακά-οικοδομικά έργα περιλαμβάνονται, έργα του οικιστικού τομέα (κατοικίες και εργασίες συντήρησης και αναπαλαίωσης κτιρίων) και έργα κατασκευής εγκαταστάσεων που σχετίζονται με το εμπόριο, τη βιομηχανία, τις υπηρεσίες και το δημόσιο τομέα. Η χρηματοδότηση των κτιριακών-οικοδομικών έργων γίνεται κυρίως, με κεφάλαια Ιδιωτικού Τομέα, με πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και με Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα.

1.2.2. Αριθμός, μέγεθος και αποσχόληση των επιχειρήσεων του κλάδου

Το 2017 στον κατασκευαστικό κλάδο δραστηριοποιήθηκαν περίπου 74.100 επιχειρήσεις, με την πλειονότητα αυτών να ασχολούνται με εξειδικευμένες κατασκευαστικές εργασίες και με τον αριθμό τους να μειώνεται περίπου κατά 39.000 σε σχέση με το 2009.

Διάγραμμα 2: Αριθμός επιχειρήσεων του κλάδου

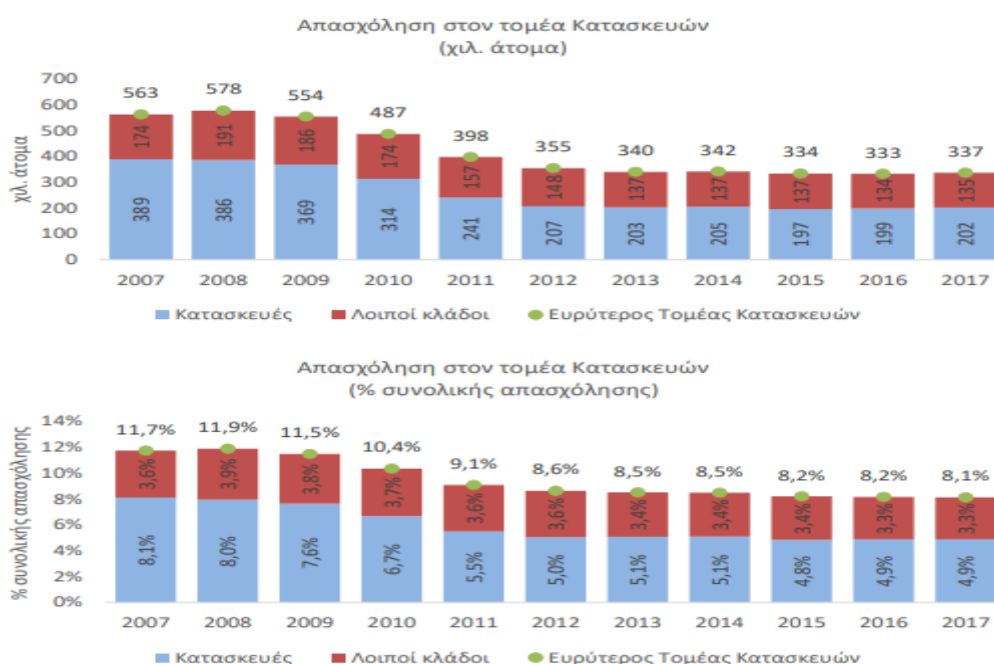

Πηγή: Eurostat, IOBE

Το μεγαλύτερο μέρος των επιχειρήσεων του συγκεκριμένου κλάδου, είναι πολύ μικρές επιχειρήσεις, δηλαδή με απασχόληση μικρότερη από 10 άτομα.

Όσον αφορά την απασχόληση στο σύνολο του κλάδου, το 2008 πλησίαζε τις 386 χιλ. άτομα σε αντίθεση με το 2017 που υπολογίζεται στις 202 χιλ. άτομα.

Διάγραμμα 3: Απασχόληση στον τομέα

Πηγή: Eurostat, IOBE

1.2.3. Συμβολή του κλάδου στην ελληνική οικονομία

Το 2017 η αξία παραγωγής του κλάδου των κατασκευών εκτιμάται στα 11,3 δισ. € και υπολογίζεται ότι συνεισέφερε 3,6 δισ. € προστιθέμενης αξίας στην εγχώρια οικονομία. Γνωρίζοντας ότι μεγάλο μέρος της άμεσης και έμμεσης προστιθέμενης αξίας συμπεριλαμβάνει αμοιβές των εργαζόμενων, που καταναλώνονται για αγορά σε αγαθά και υπηρεσίες, η συνολική συνεισφορά του κλάδου εκτιμάται στα 17,2 δισ. €. Τέλος, λαμβάνοντας υπόψιν τους φόρους των προϊόντων η συνεισφορά του κλάδου σε όρους ΑΕΠ αγγίζει τα 19,9 δισ. €, δηλαδή το 11% του ΑΕΠ, και η απασχόληση ξεπερνά τις 504 χιλ. θέσεις εργασίας.

Διάγραμμα 4: Οικονομικός αντίκτυπος του τομέα το 2017 (σε εκατ. €)

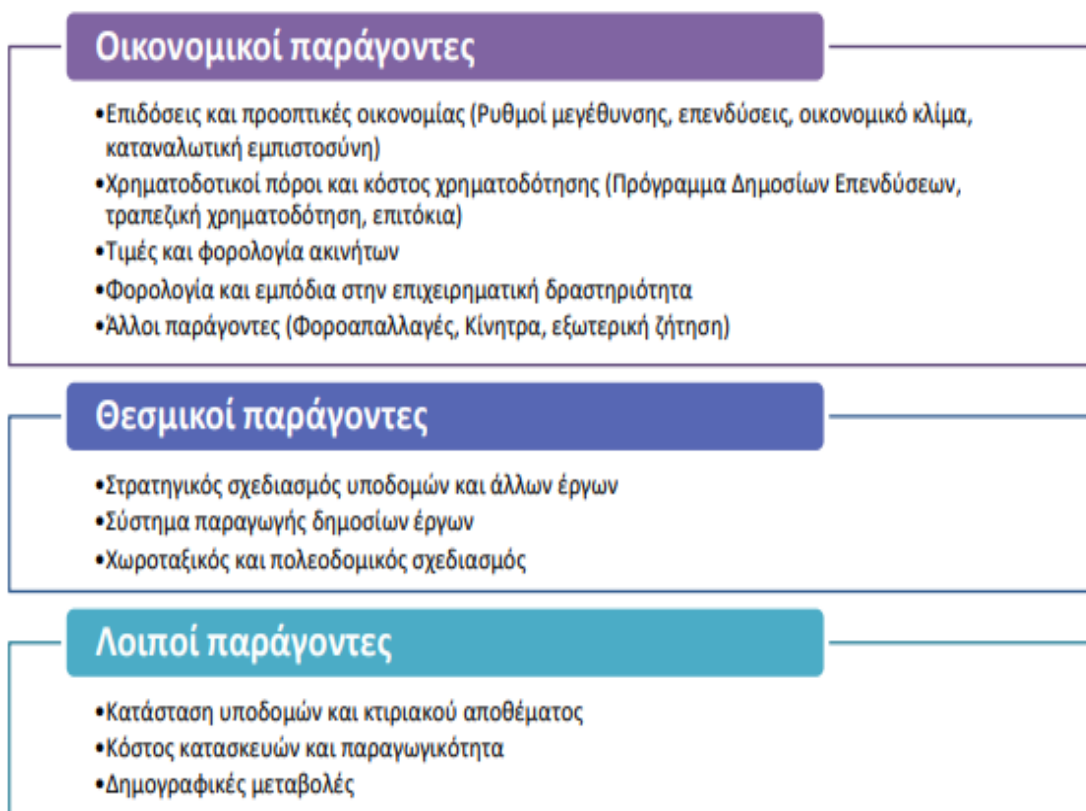
	Άμεση	Έμμεση	Προκαλούμενη	Συνολική
Αξία παραγωγής	11.342	10.449	14.837	36.628
Προστιθέμενη αξία	3.609	4.816	8.816	17.242
ΑΕΠ	3.997	5.099	10.819	19.916
Εισόδημα από εργασία	1.212	1.560	2.267	5.038
Σύνολο φόροι	474	398	2.013	2.885
Εισφορές εργοδοτών	445	444	613	1.503
Φόροι και εισφορές	919	842	2.626	4.387
Απασχόληση (άτομα)	202.180	123.926	178.757	504.863

Πηγή: IOBE

1.3. Παράγοντες που διαμορφώνουν το περιβάλλον του κλάδου

Στο υποκεφάλαιο αυτό εξετάζονται οι παράγοντες που καθορίζουν το επιχειρηματικό περιβάλλον του κλάδου των κατασκευών και ερευνάται ο αντίκτυπός τους στην εξέλιξή του. Τέτοιοι μπορεί να είναι οικονομικοί, θεσμικοί και άλλοι παράγοντες.

Πίνακας 1: Παράγοντες διαμόρφωσης του κλάδου

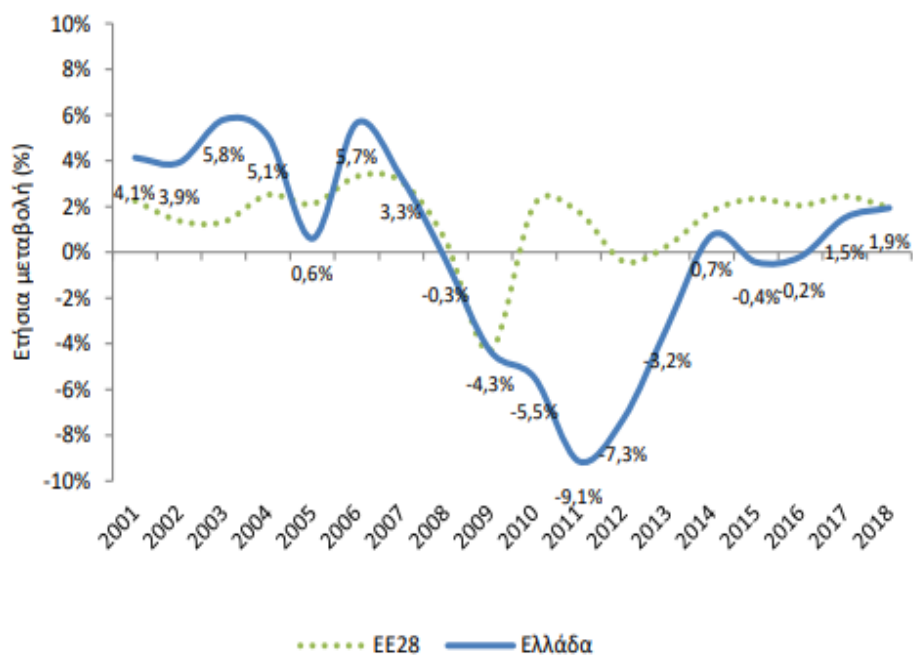
Πηγή: IOBE

1.3.1. Οικονομικοί παράγοντες

- **Επιδόσεις και προοπτικές οικονομίας**

Οι επιδόσεις και οι προοπτικές της οικονομίας συνδέονται άρρηκτα με τις κατασκευές, καθώς οι επενδύσεις σε κατοικίες και υποδομές εξαρτώνται από το ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης, από τον πληθωρισμό, από την ανεργία, από τα επιτόκια και από τα δημόσια έσοδα και δαπάνες (μακροοικονομικό περιβάλλον). Οι ρυθμοί οικονομικής μεγέθυνσης της εγχώριας οικονομίας κατά την περίοδο 2009-2013 ήταν ιδιαίτερα αρνητικοί, λόγω της επιβολής μέτρων δημοσιονομικής προσαρμογής, με αποτέλεσμα να ανασταλούν επενδύσεις να αναβληθούν επιχειρηματικά επενδυτικά σχέδια και να καταρρεύσει η αγορά των ακινήτων.

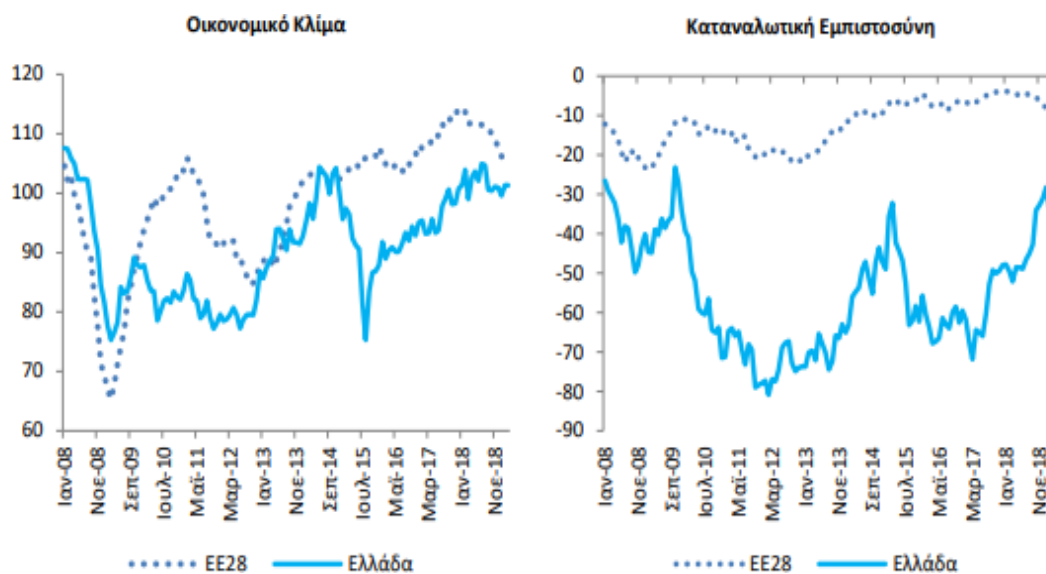
Διάγραμμα 5: Πραγματικοί ρυθμοί μεγέθυνσης του ΑΕΠ

Πηγή: Eurostat, IOBE

Αρνητικοί ήταν επίσης, οι δείκτες του οικονομικού κλίματος και της καταναλωτικής εμπιστοσύνης μέχρι και το 2016.

Διάγραμμα 6: Οικονομικό κλίμα - Καταναλωτική εμπιστοσύνη

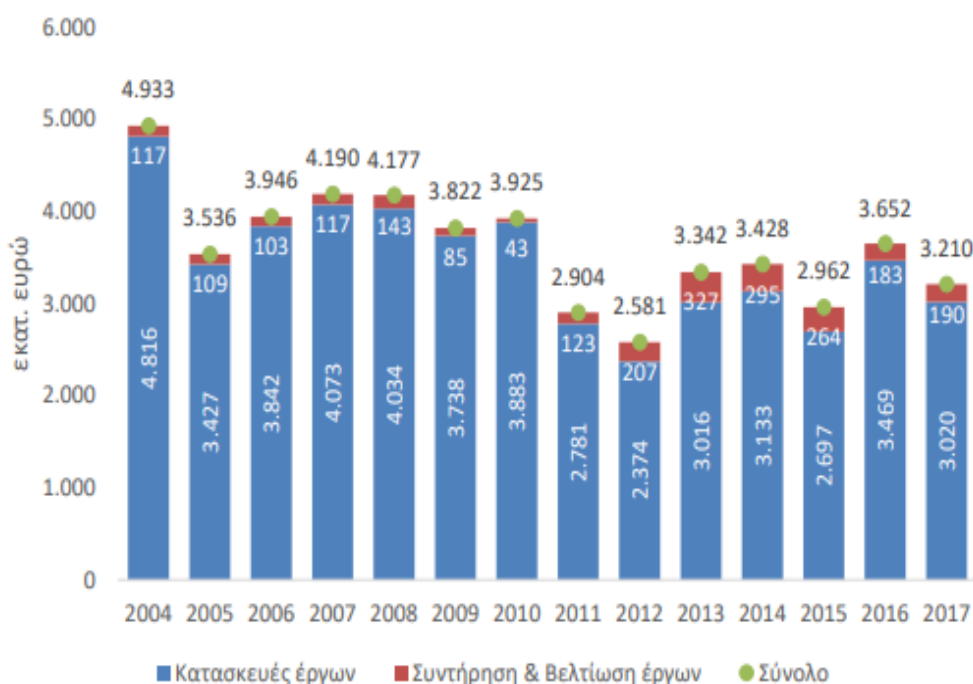
Πηγή: IOBE, Ευρωπαϊκή Επιτροπή

ο Χρηματοδοτικοί πόροι και κόστος χρηματοδότησης

Οι χρηματοδοτικοί πόροι και το κόστος χρηματοδότησης εξαρτώνται άμεσα από τις επιδόσεις της οικονομίας. Η εξάρτηση της κατασκευαστικής δραστηριότητας, αφενός από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, δηλαδή τη ζήτηση από πλευράς του κράτους για έργα υποδομής και αφετέρου από το κόστος και την ευκολία πρόσβασης των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, είναι κρίσιμη.

Αναπτυξιακό εργαλείο αποτελεί διαχρονικά το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων με μεγάλο ποσοστό των δημόσιων έργων να πραγματοποιούνται στην περιφέρεια, και οι πόροι του για την κατασκευή και τη συντήρηση έργων υποδομής το 2017 υπερέβησαν τα 3,2 δισ. €. Προβληματική περίοδος για τον κλάδο ήταν η περίοδος 2011-2012 όσον αφορά τη ροή των πόρων του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, καθώς διεκόπη η κατασκευή έργων λόγω αδυναμίας χρηματοδότησης.

Διάγραμμα 7: Πληρωμές του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων

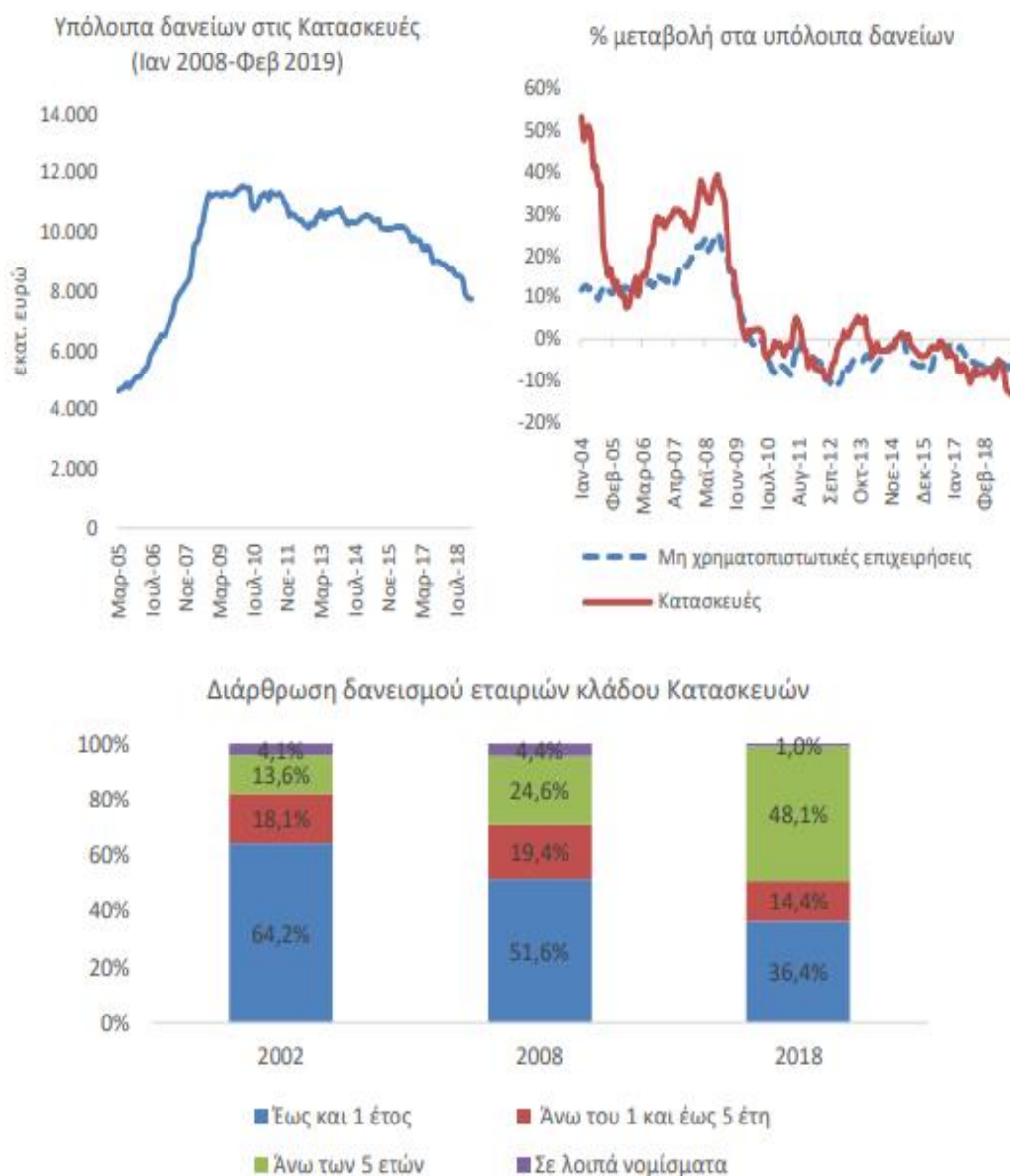

Πηγή: ΥΠΟΙΚ., IOBE

Η χρηματοδότηση του κατασκευαστικού κλάδου από το τραπεζικό σύστημα της χώρας, εμφάνισε μεγάλη πτώση των υπολοίπων δανείων από το 2009-2018. Τα υπόλοιπα των

δανείων από 11,5 δισ. € το 2010 μειώθηκαν σε 7,8 δισ. € το 2018 και το ποσοστό των δανείων με μεγαλύτερη διάρκεια λήξης από τα 5 έτη την ίδια περίοδο σχεδόν διπλασιάστηκε.

Διάγραμμα 8: Υπόλοιπα δανείων και διάρθρωση δανεισμού εταιριών του κλάδου

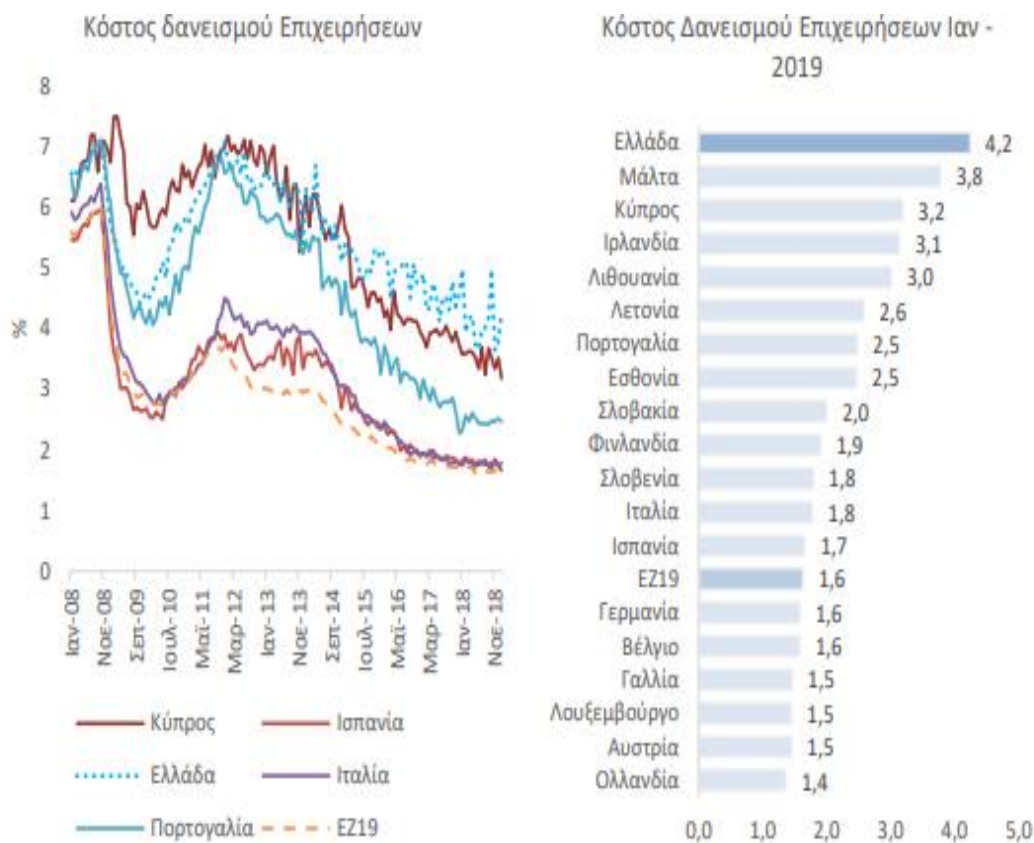

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, IOBE

Το δυσμενές οικονομικό περιβάλλον του τομέα των κατασκευών απεικονίζεται επίσης και στο κόστος δανεισμού των επιχειρήσεών του, το οποίο μάλιστα είναι το μέγιστο στην Ευρωζώνη. Το κόστος δανεισμού των εγχώριων επιχειρήσεων σε σχέση με το μέσο όρο αυτών της Ευρωζώνης αυξήθηκε σημαντικά το 2008 και από το 2014

διατηρείται κατά μέσο όρο περίπου στις 3 ποσοστιαίες μονάδες, υποβαθμίζοντας έτσι την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων του κατασκευαστικού κλάδου της χώρας.

Διάγραμμα 9: Κόστος δανεισμού επιχειρήσεων

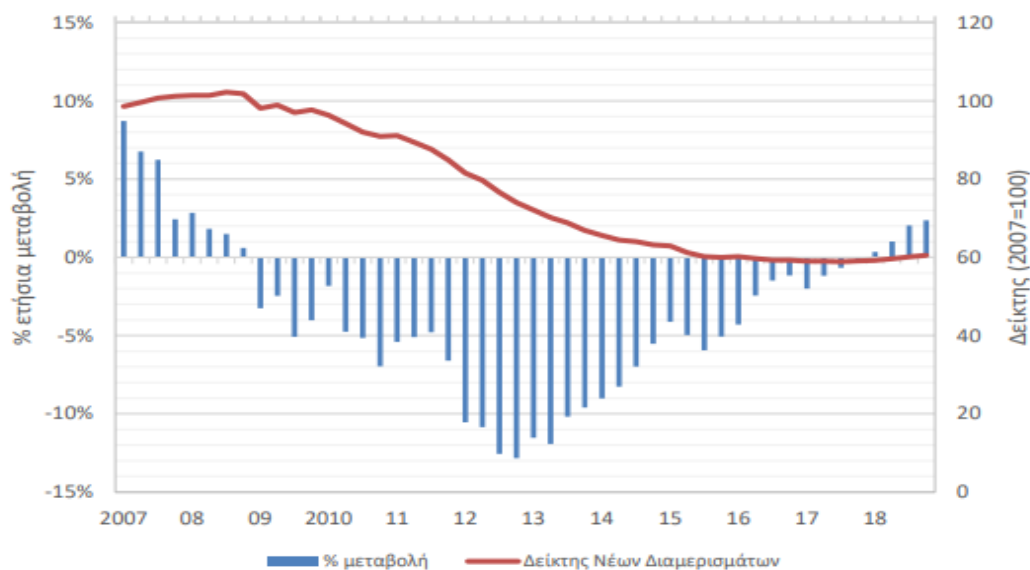

Πηγή: Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα

ο Τιμές και φορολογία ακινήτων

Το διαθέσιμο εισόδημα από το 2008 και μετά μειώθηκε δραστικά, πράγμα το οποίο είχε ως αποτέλεσμα να περιοριστεί η ζήτηση για ακίνητα στην ελληνική οικονομία και να υποχωρήσουν οι συναλλαγές στην αγορά των ακινήτων (IOBE, 2018). Οι τιμές των νεόδμητων διαμερισμάτων την περίοδο 2007-2018 μειώθηκαν περίπου κατά 40%. Η πτώση των εισοδημάτων, η μεγάλη αβεβαιότητα στην οικονομία και η επιβολή περαιτέρω φορολογίας στα ακίνητα στα τέλη του 2011, επιτάχυνε την πτώση των τιμών των διαμερισμάτων. Το ΕΕΤΗΔΕ (φόρος στα ηλεκτροδοτούμενα ακίνητα) και ο ΕΝΦΙΑ μείωσαν την καταναλωτική δαπάνη και τις επενδύσεις σε ακίνητη περιουσία, επιταχύνοντας έτσι την ύφεση της εγχώριας οικονομίας.

Διάγραμμα 10: Δείκτης τιμών νέων διαμερισμάτων

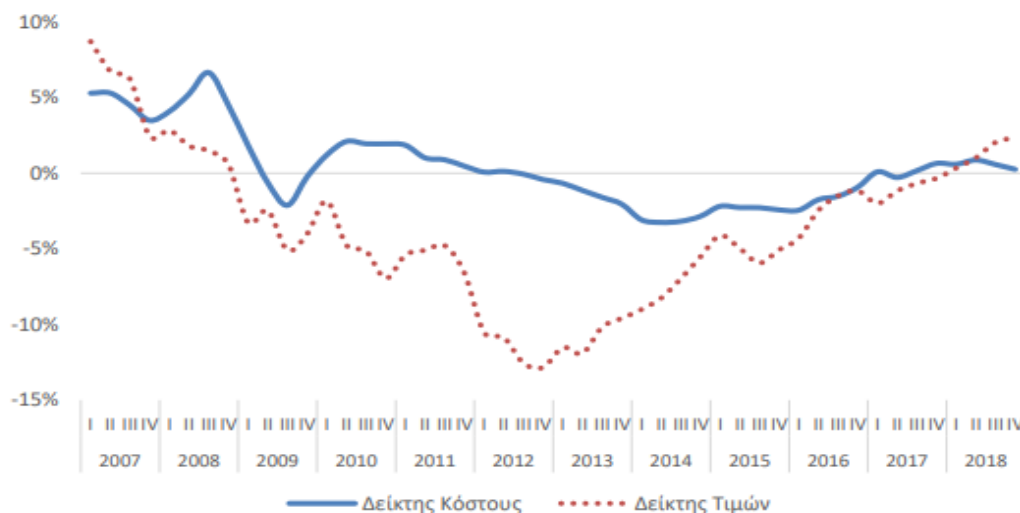

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Η αγορά των ακινήτων και οι επενδύσεις σε νέες κατοικίες και κτίρια επηρεάζονται άμεσα από τη σχέση των τιμών του κόστους κατασκευής και των τιμών των ακινήτων.

Η πτώση στις τιμές των ακινήτων σε συνδυασμό με το μεγάλο κόστος κατασκευής περιορίζει την οικοδομική δραστηριότητα και καθιστούν ασύμφορη την κατασκευή νέων κτιρίων.

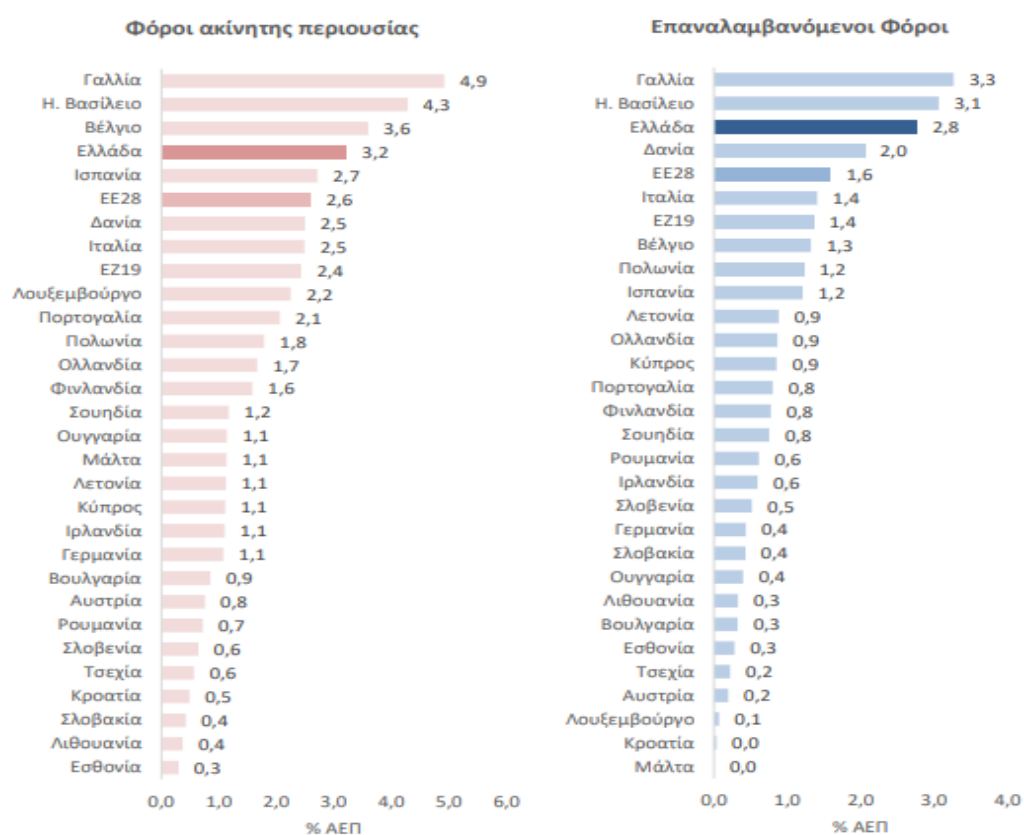
Διάγραμμα 11: Κόστος και τιμές κατοικιών

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, ΕΛΣΤΑΤ

Όσον αφορά την φορολογία των ακινήτων, η Ελλάδα βρίσκεται στις υψηλότερες θέσεις της Ευρωζώνης, σχετικά με την επιβάρυνση των φόρων της ακίνητης περιουσίας και του μέγεθος κάθε οικονομίας. Με κριτήριο τα έσοδα από τους φόρους ακίνητης περιουσίας σε ποσοστό του ΑΕΠ, η Ελλάδα κατατάσσεται στην 4η θέση με ποσοστό 3,2% και με μέσο όρο των υπολοίπων χωρών της Ευρωζώνης στο 2,6% του ΑΕΠ και όσον αφορά τους επαναλαμβανόμενους φόρους καταλαμβάνει την 3^η θέση με ποσοστό 2,8%.

Διάγραμμα 12: Φόροι ακίνητης περιουσίας ανά χώρα, 2017

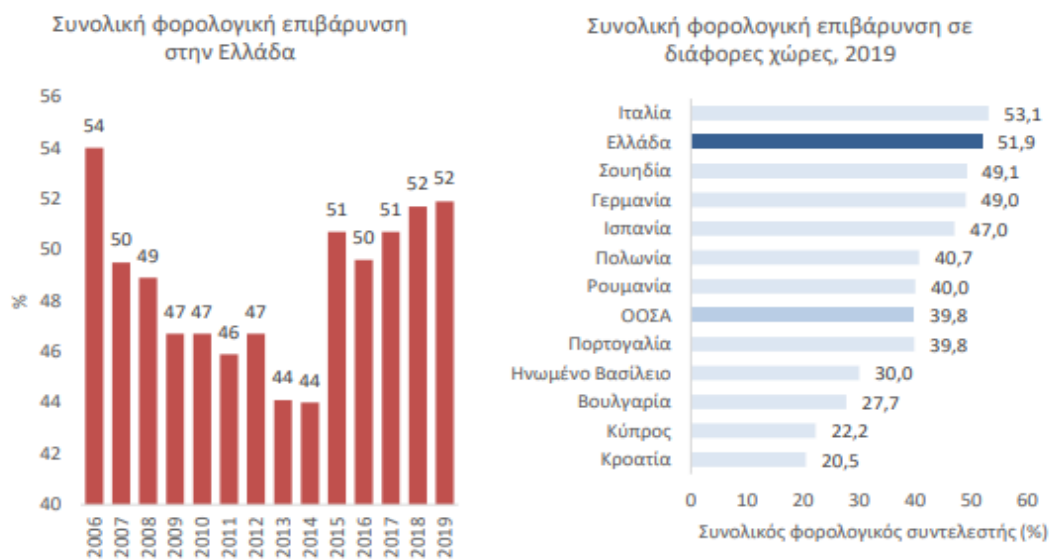

Πηγή: European Commission, Taxation and Customs

ο Φορολογία και εμπόδια στην επιχειρηματική δραστηριότητα

Η συνολική φορολογική επιβάρυνση των επιχειρήσεων, επηρεάζει σημαντικά την προσέλκυση και την υλοποίηση νέων επενδύσεων και επομένως την κερδοφορία των επιχειρήσεων του τομέα των κατασκευών. Η συνολική φορολογική επιβάρυνση στην Ελλάδα σημείωσε αύξηση από 44% το 2014 σε 51,9% το 2019 και καταλαμβάνει τη δεύτερη θέση, όσον αφορά το ποσοστό της συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης για το συγκεκριμένο έτος σε σύγκριση με άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

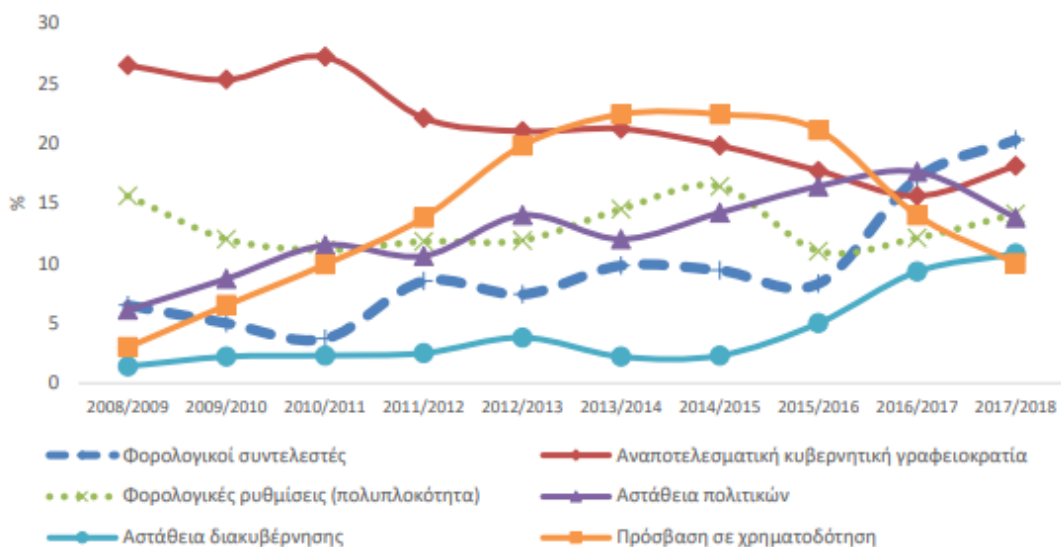
Διάγραμμα 13: Φορολογική επιβάρυνση σε ποσοστό κέρδους

Πηγή: World Bank Group, Doing Business database

Εκτός από τη φορολογία και άλλοι παράγοντες παρεμποδίζουν την επιχειρηματική δραστηριότητα, μερικοί από αυτούς είναι οι φορολογικοί συντελεστές, οι φορολογικές ρυθμίσεις, η πρόσβαση σε χρηματοδότηση, η γραφειοκρατία και η έλλειψη σταθερότητας στην οικονομική πολιτική.

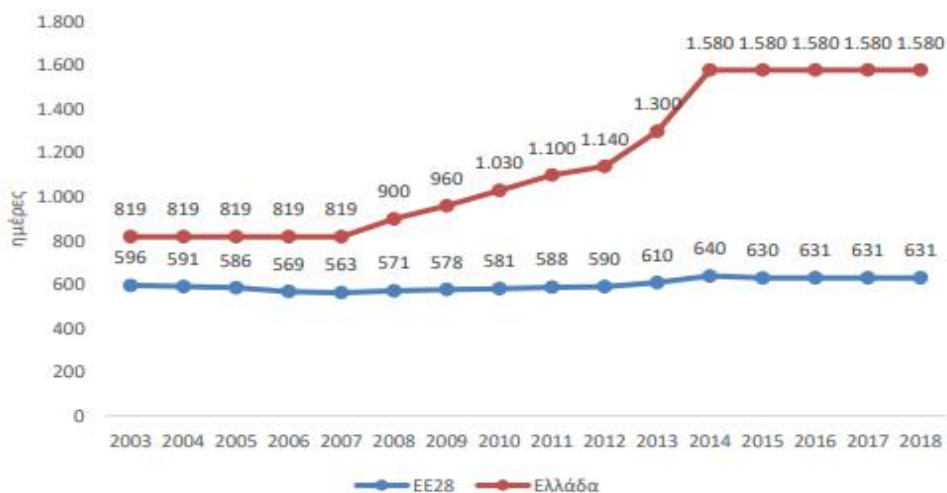
Διάγραμμα 14: Παράγοντες περιορισμού της επιχειρηματικής δραστηριότητας

Πηγή: World Bank Group, Doing Business database

Ένας ακόμη παράγοντας που επηρεάζει αρνητικά το επιχειρηματικό περιβάλλον και τις επενδύσεις, είναι η αργή απονομή δικαιοσύνης και συγκεκριμένα στην Ελλάδα υπολογίζεται ότι για την επίλυση ενός τύπου δικαστικής διαφοράς απαιτούνται 1.580 ημέρες, δηλαδή περισσότερα απο 4 έτη, σε αντίθεση με 631 ημέρες που είναι ο μέσος όρος στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

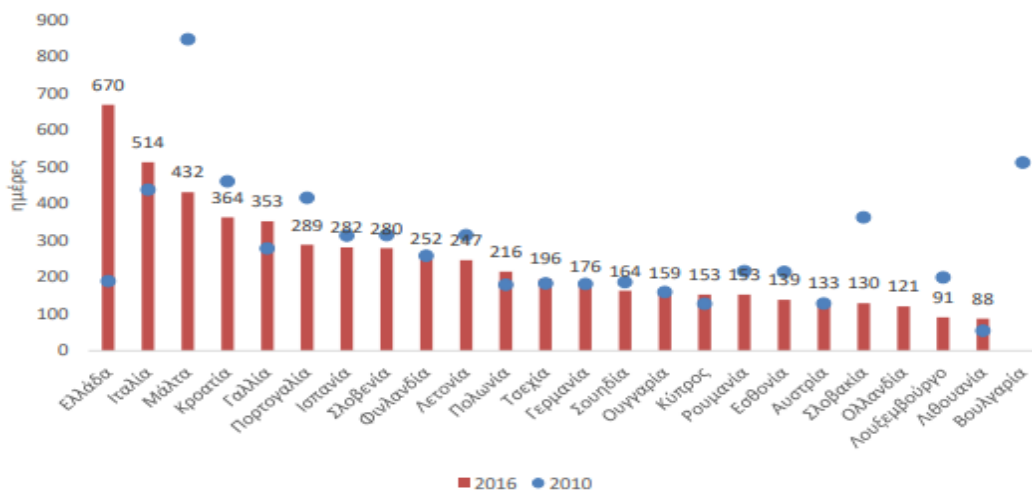
Διάγραμμα 15: Ημέρες επίλυσης δικαστικής διαφοράς

Πηγή: Παγκόσμια Τράπεζα, Doing Business 2018

Επίσης, η Ελλάδα παρουσιάζει υψηλούς χρόνους διεκπεραίωσης υποθέσεων, όσον αφορά αστικές και εμπορικές υποθέσεις σε σχέση με τους χρόνους άλλων χωρών.

Διάγραμμα 16: Ημέρες επίλυσης αστικής και εμπορικής διαφοράς

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, EU Justice Scoreboard

- **Άλλοι παράγοντες**

Σε αυτούς τους παράγοντες κατατάσσονται οι φοροαπαλλαγές και τα κίνητρα που ενισχύουν τη ζήτηση ακινήτων.

Ο φορολογικός νόμος 4172/2013 (ΦΕΚ 167 Α/2013) προέβλεπε έκπτωση φόρου 10% σε τόκους στεγαστικών δανείων πρώτης κατοικίας και σε ενοίκια κύριας κατοικίας, παρόλα αυτά οι διατάξεις αυτές καταργήθηκαν και το κίνητρο για την αγορά κατοικίας έπαψε να ισχύει.

Το πρόγραμμα «Εξοικονομώ Κατ' Οίκον» που είναι σε ισχύ τα τελευταία χρόνια και αναφέρεται σε παρεμβάσεις εξοικονόμησης ενέργειας, έχει ενισχύσει σημαντικά τη κατασκευαστική δραστηριότητα.

Ο επενδυτικός νόμος ενθαρρύνει την υλοποίηση νέων επιχειρηματικών επενδυτικών σχεδίων με αποτέλεσμα να αυξάνει και αυτός με τη σειρά του, τη κατασκευαστική δραστηριότητα.

Τέλος, το πρόγραμμα της «Χρυσής Βίζας» που ξεκίνησε το Μάιο του 2013 στηρίζει, στο μέτρο του δυνατού, την κατασκευαστική δραστηριότητα, καθώς δίνει το δικαίωμα σε κατοίκους χωρών εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης να αποκτούν πενταετή άδεια παραμονής στην Ελλάδα με δυνατότητα ανανέωσης, εφόσον πραγματοποιήσουν αγορά ακινήτου άνω των 250 χιλ. €.

1.3.2. Θεσμικοί παράγοντες

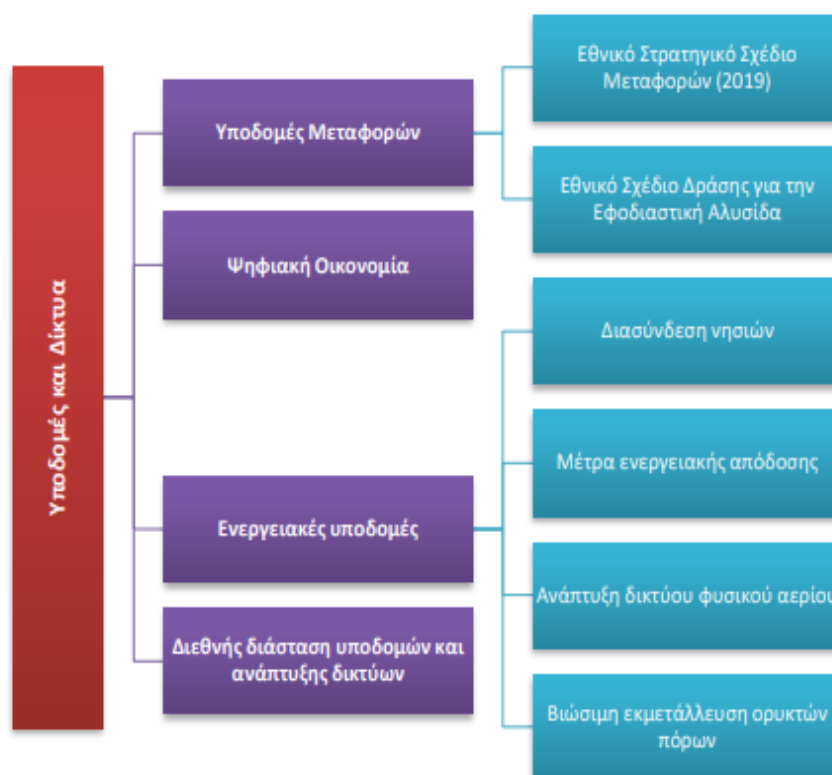
- **Στρατηγικός σχεδιασμός υποδομών και άλλων έργων**

Η Στρατηγική για την Ανάπτυξη της Ελληνικής Οικονομίας που έλαβε χώρα το Μάιο του 2018, τονίζει τους βασικούς άξονες που πρέπει να στραφεί η οικονομία, δηλαδή τη Δημοσιονομική Βιωσιμότητα, τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, τις Διαρθρωτικές Συνθήκες για

την Ανάπτυξη, τη Δίκαιη και Χωρίς Αποκλεισμούς Ανάπτυξη και τη Χρηματοδότηση της Ανάπτυξης.

Το πεδίο Υποδομές και Δίκτυα, της παραπάνω στρατηγικής, δίνει έμφαση στις κατηγορίες που απεικονίζονται στο παρακάτω διάγραμμα .

Διάγραμμα 17: Το πεδίο υποδομές και δίκτυα της εθνικής στρατηγικής

Πηγή: IOBE

ο Σύστημα παραγωγής δημοσίων έργων

Σημαντικό ποσοστό της κατασκευαστικής δραστηριότητας αποτελούν τα δημόσια τεχνικά έργα, συνεπώς η αποτελεσματικότητα του συγκεκριμένου συστήματος παραγωγής είναι καίριας σημασίας για τον κλάδο και συγκεκριμένα για την κατασκευή ποιοτικών υποδομών. Οι διαδικασίες παραγωγής δημοσίων τεχνικών έργων απεικονίζονται στο ακόλουθο διάγραμμα.

Διάγραμμα 18: Περιγραφή διαδικασιών παραγωγής δημόσιων τεχνικών έργων

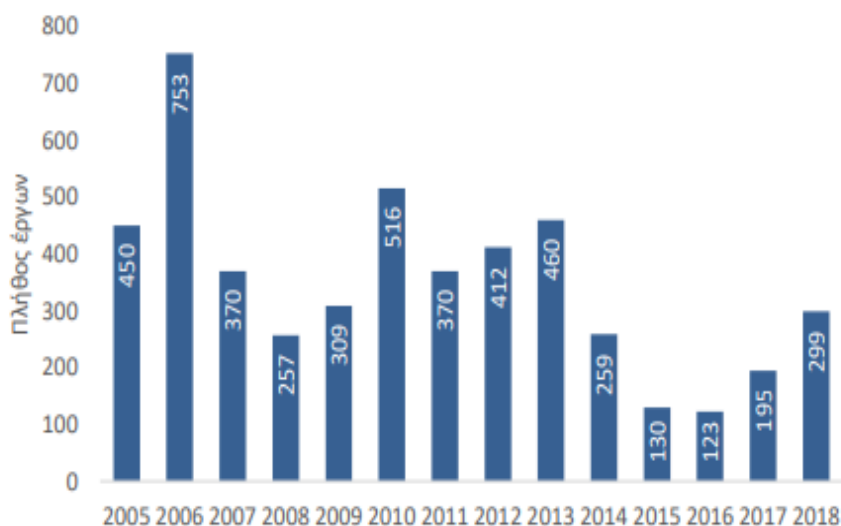
Πηγή: IOBE

Ο Νόμος 4412/2016, Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών (προσαρμογή στις Οδηγίες 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ), καθορίζει τους όρους και τις διαδικασίες που γίνεται η δημοπράτηση ενός έργου. Το κυριότερο κριτήριο αξιολόγησης είναι αυτό της χαμηλότερης τιμής, παρόλα αυτά λαμβάνονται υπόψιν και περιβαλλοντικά και ποιοτικά κριτήρια, όπως για παράδειγμα το αποτύπωμα που θα έχει το έργο στο περιβάλλον, η εμπειρία του εκάστοτε κατασκευαστή και οι θέσεις εργασίας που θα δημιουργηθούν από την ανάδοχο εταιρεία.

Τα τελευταία χρόνια προκειμένου να μη τίθενται θέματα διαφάνειας στη διαδικασία δημοπράτηση έχει συσταθεί η Ενιαία Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων, της Αρχής Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών και του Κεντρικού Ηλεκτρονικού Μητρώου Δημοσίων Συμβάσεων.

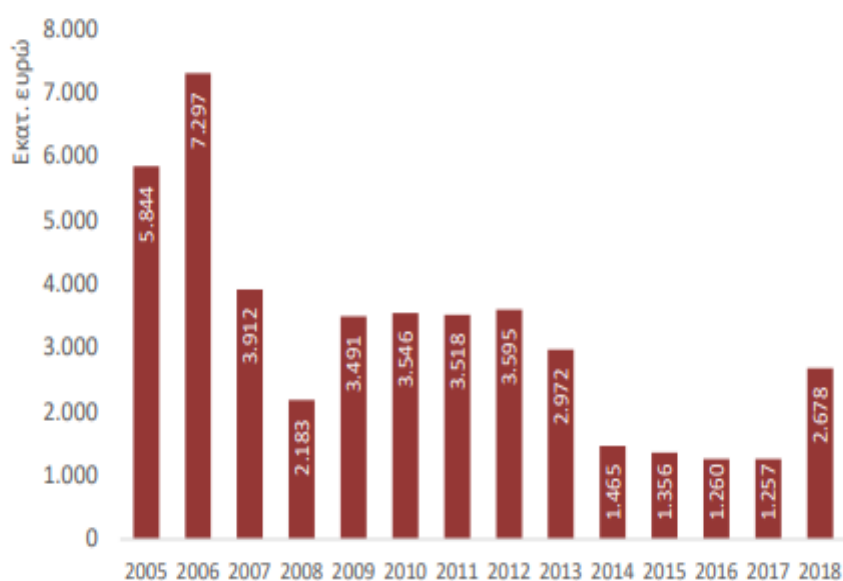
Σύμφωνα με τον Πανελλήνιο Σύνδεσμο Τεχνικών Εταιριών (ΣΑΤΕ), το πλήθος και ο συνολικός προϋπολογισμός των δημόσιων έργων με προϋπολογισμό μεγαλύτερο των 2 εκατ. €, έχει περιοριστεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια και απεικονίζεται στα παρακάτω διαγράμματα.

Διάγραμμα 19: Πλήθος έργων προϋπολογισμού μεγαλύτερου των 2 εκατ. €

Πηγή: Πανελλήνιος Σύνδεσμος Τεχνικών Εταιριών

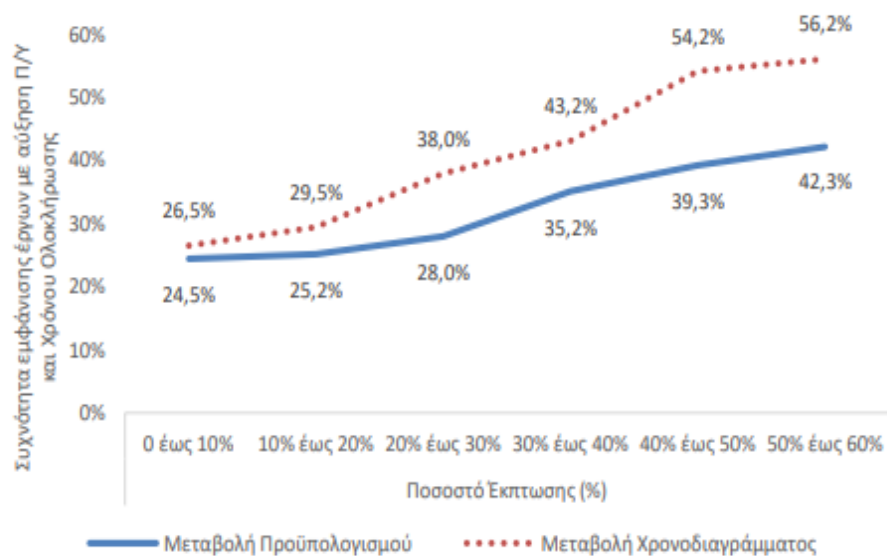
Διάγραμμα 20: Προϋπολογισμός Δημοσίων Έργων άνω των 2 εκατ. €

Πηγή: Πανελλήνιος Σύνδεσμος Τεχνικών Εταιριών

Τέλος, σύμφωνα με την ανάλυση του ΣΤΕΑΤ (2015), προκύπτει σύνδεση μεταξύ των υψηλών εκπτώσεων με την αύξηση του προϋπολογισμού και το χρόνο ολοκλήρωσης, καθώς πάνω από το 50% των δημοσίων έργων με έκπτωση πάνω από 40% καθυστερούν και περίπου το 40% αυτών με παρόμοια έκπτωση παρουσιάζουν αύξηση του προϋπολογισμού.

Διάγραμμα 21: Συχνότητα εμφάνισης έργων με αύξηση προϋπολογισμού-χρόνου

Πηγή: ΣΤΕΑΤ (2015)

ο Χωροταξικός και πολεοδομικός σχεδιασμός

Η δυνατότητα εκμετάλλευσης των ακινήτων και επομένως η αξία τους συνδέεται άρρηκτα με το χωροταξικό σχεδιασμό και αυτό οφείλεται στις αποδόσεις χρήσεων γης και στους όρους δόμησης που ισχύουν στην εκάστοτε περιοχή. Το υφιστάμενο σύστημα χωροταξικού και πολεοδομικού κανονισμού εμφανίζει πολλά προβλήματα και αδυναμίες, με αποτέλεσμα να δημιουργείται ανασφάλεια στις επιχειρήσεις.

Ορισμένα από αυτά τα προβλήματα είναι:

- Η πολυνομία και το σύνθετο νομοθετικό και κανονιστικό πλαίσιο.
- Η ασάφεια στη νομική δεσμευτικότητα των συγκεκριμένων σχεδίων.
- Οι αναποτελεσματικές και χρονοβόρες διαδικασίες έγκρισης και αναθεώρησης των συγκεκριμένων σχεδίων.
- Η μικρή καταγραφή και διακριτοποίηση των περιοχών δόμησης.
- Η έλλειψη ανανέωσης ορισμού των περιοχών δόμησης, λόγω των μεταβαλλόμενων τεχνολογικών εξελίξεων και της αναγκαιότητας προστασίας του περιβάλλοντος.
- Η απουσία πλήρους κτηματολογίου.
- Η αδυναμία προσαρμογής των χωροταξικών και πολεοδομικών σχεδίων στις ιδιαίτερες συνθήκες κάθε επένδυσης.

Παρόλα αυτά, η ψήφιση του Ν.4269/2014 «Χωροταξική και πολεοδομική μεταρρύθμιση–Βιώσιμη ανάπτυξη», και η αναθεώρηση του Ν.4447/2016 «Χωροταξικός Σχεδιασμός–Βιώσιμη Ανάπτυξη και άλλες διατάξεις» αποτελεί θετική εξέλιξη, προκειμένου να επιτευχθεί ο εξορθολογισμός και η απλοποίηση της νομοθεσίας του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού.

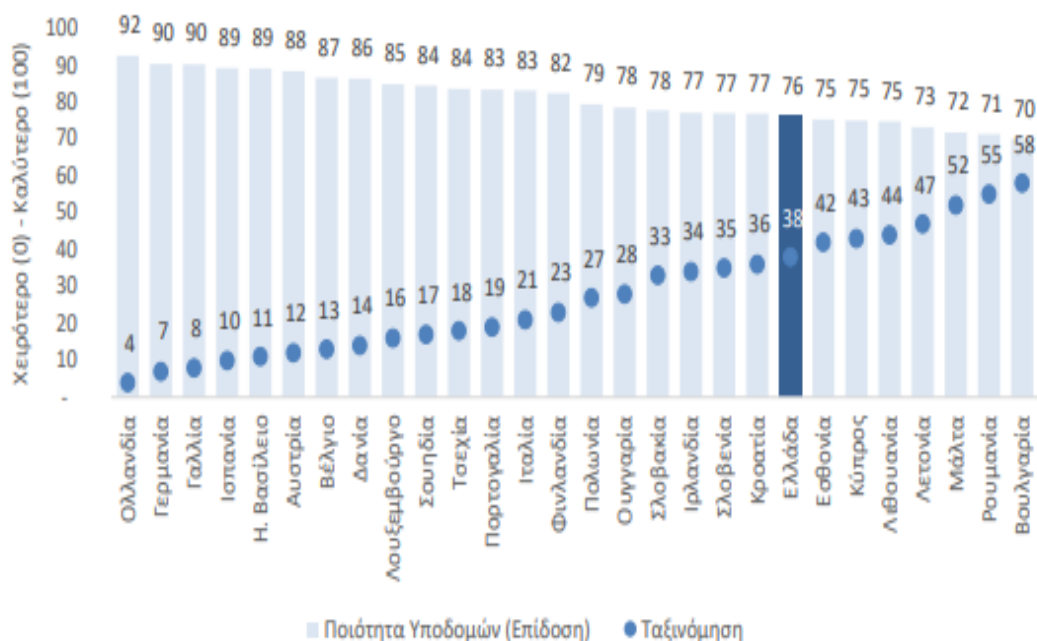
1.3.3. Λοιποί παράγοντες

ο Ποιότητα υποδομών και κτιριακού αποθέματος

Η ποιότητα των υποδομών και του κτιριακού αποθέματος της χώρας εμφανίζει ανάγκες και περιθώρια βελτίωσης, με αποτέλεσμα να παρουσιάζονται ευκαιρίες για μελλοντική ανάπτυξη του τομέα των κατασκευών.

Η ποιότητα των υποδομών της Ελλάδας, σε σχέση με τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την κατατάσσει στην 38^η θέση και συγκεντρώνει 76 μονάδες με άριστα το 100.

Διάγραμμα 22: Ποιότητα υποδομών στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης

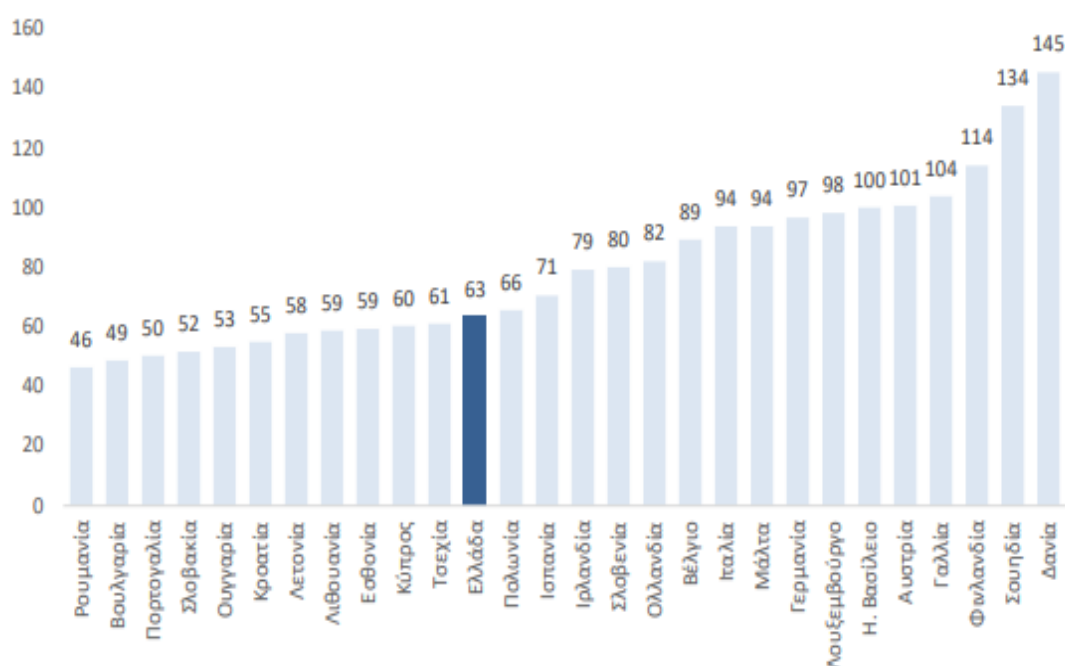

Πηγή: World Economic Forum 2018

ο Κόστος κατασκευών και παραγωγικότητα

Η αποτελεσματικότητα ως προς το κόστος, προσδιορίζεται από το κόστος των κατασκευαστικών έργων και από την παραγωγικότητα εργασίας του κλάδου, και μας παρέχει μια βάση σύγκρισης της ανταγωνιστικότητας του ελληνικού κλάδου των κατασκευών σε σχέση με άλλες Ευρωπαϊκές χώρες. Η Ελλάδα λοιπόν, σύμφωνα με τον ευρωπαϊκό δείκτη κόστους κατασκευών κατατάσσεται στις χώρες με χαμηλό προς ενδιάμεσο κόστος κατασκευών.

Διάγραμμα 23: Δείκτης κόστους κατασκευών

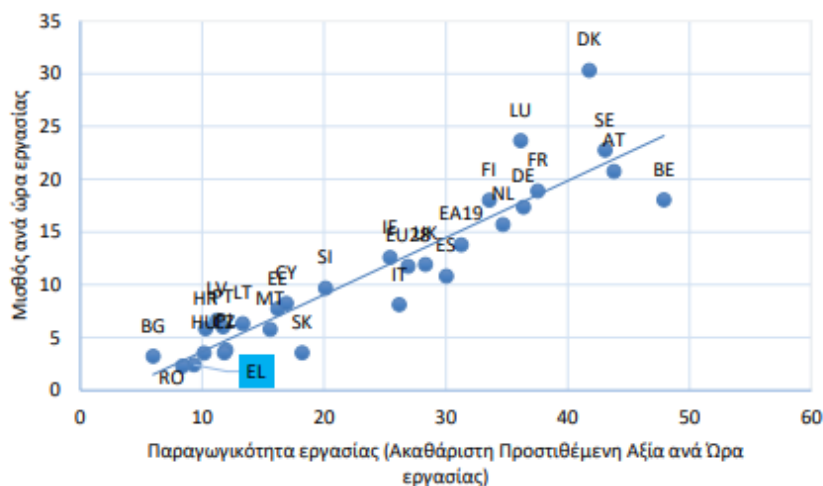

Πηγή: European Construction Cost

Η παραγωγικότητα εργασίας του κλάδου επηρεάστηκε αρνητικά από τη συρρίκνωση της κατασκευαστικής δραστηριότητας, με αποτέλεσμα να βρίσκεται στο 50% της συνολικής παραγωγικότητας της εγχώριας οικονομίας το 2017, με το μέσο ποσοστό των κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης να κυμαίνεται στο 75% την ίδια περίοδο.

Η χαμηλή παραγωγικότητα εργασίας του κλάδου στην Ελλάδα επηρεάζει αρνητικά και τα επίπεδα των αμοιβών της, συγκριτικά με άλλα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Διάγραμμα 24: Παραγωγικότητα και μισθοί το 2017

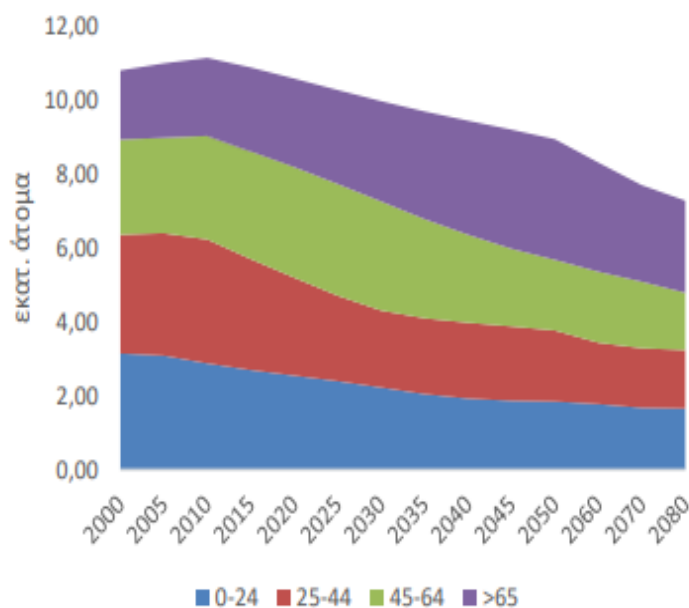

Πηγή: Eurostat

ο **Δημογραφικές μεταβολές**

Οι ανάγκες και ο μακροχρόνιος προγραμματισμός της χώρας για νέες υποδομές, κτίρια και κατοικίες, επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από τις δημογραφικές προοπτικές της. Όσον αφορά την Ελλάδα, τα μοντέλα που απεικονίζουν τις μακροχρόνιες προβολές του πληθυσμού της, δείχνουν τις επόμενες δεκαετίες μείωσή του και αύξηση γήρανσης.

Διάγραμμα 25: Απεικόνιση του ελληνικού πληθυσμού ανά ηλικιακή κατηγορία

Πηγή: Eurostat

1.4. Μοχλοί ανάπτυξης των κατασκευών

Στο παρόν υποκεφάλαιο εξετάζονται οι πιθανοί μοχλοί ανάπτυξης που δυνητικά θα μπορούσαν να συμβάλουν στην ανάκαμψη του κλάδου των κατασκευών και να επιταχύνουν τους ρυθμούς μεγέθυνσης της ελληνικής οικονομίας.

1.4.1. Στρατηγικός Σχεδιασμός Υποδομών

- **Ο ΟΟΣΑ για την ουσιαστική διακυβέρνηση των υποδομών**

Το πλαίσιο του ΟΟΣΑ αποτελείται από 10 σημεία και αναπτύσσεται από το στρατηγικό σχεδιασμό του έργου έως και την παράδοσή του.

Πίνακας 2: Συστάσεις ΟΟΣΑ για τα έργα υποδομής

	Συστάσεις ΟΟΣΑ για την Καλή Διακυβέρνηση των Έργων Υποδομής
1	Δημιουργία εθνικού μακροπρόθεσμου στρατηγικού οράματος για τις Υποδομές που θα περιλαμβάνει τις ανάγκες για υπηρεσίες υποδομών
2	Διαχείριση των απειλών διαφθοράς σε όλα τα στάδια της διαδικασίας, από τη σύλληψη της ιδέας ενός έργου μέχρι την παράδοση του έργου
3	Ανάπτυξη ξεκάθαρων κριτηρίων που θα κατευθύνουν την επιλογή του τρόπου υλοποίησης (αμιγώς δημόσια χρηματοδότηση, ΣΔΙΤ κ.λπ.)
4	Εξασφάλιση καλού σχεδιασμού ρυθμίσεων και διατήρηση προβλέψιμου ρυθμιστικού πλαισίου για επενδύσεις
5	Ενσωμάτωση διαδικασίας διαβούλευσης αρκετά νωρίς ώστε οι αποφάσεις να επωφελούνται από την πραγματική συνδρομή των ενδιαφερόμενων μερών (stakeholders)
6	Συντονισμός πολιτικής υποδομών σε όλα τα επίπεδα διοίκησης έτσι ώστε να έχουν συνοχή οι επενδυτικές αποφάσεις της κεντρικής κυβέρνησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης
7	Διαφύλαξη οικονομικής δυνατότητας (affordability) και μεγιστοποίησης της λειτουργικής αξίας σε σχέση με το κόστος (value for money) με χρήση και εφαρμογή ανάλυσης κόστους – οφέλους και άλλων μεθόδων με αυστηρότητα και συνέπεια
8	Συγκέντρωση, ανάλυση και δημοσιοποίηση χρήσιμων δεδομένων για την ενίσχυση της διαφάνειας και την εξασφάλιση της λογοδοσίας
9	Ενσωμάτωση μηχανισμών για την αξιολόγηση της επίδοσης των παγίων στοιχείων υποδομών σε όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους
10	Εξέταση ανθεκτικότητας υφιστάμενων υποδομών στην αντιμετώπιση των φυσικών και ανθρωπογενών κινδύνων και ανάπτυξη σχετικών κατευθυντήριων γραμμών για τις μελλοντικές υποδομές

Πηγή: ΟΟΣΑ (2017), Getting Infrastructure Right – A framework for better governance

Αξίζει να σημειωθεί ότι στις περισσότερες χώρες του ΟΟΣΑ, η προτεραιότητα των έργων εξαρτάται από την ύπαρξη ισχυρής πολιτικής βούλησης και ο στρατηγικός σχεδιασμός του πλαισίου στοχεύει κυρίως στην αντιμετώπιση προβλημάτων σε υποδομές των μεταφορών, της ενέργειας και της περιφερειακής ανάπτυξης.

○ **Η πολιτική υποδομών της πολιτείας της Νέας Νότιας Ουαλίας**

Η κυβέρνηση της συγκεκριμένης πολιτείας της Αυστραλίας, το 2011 δημιούργησε έναν αυτόνομο οργανισμό προκειμένου να την συμβουλεύει για θέματα υποδομών και ένα ταμείο υποδομών με πόρους που θα τον υποστηρίζουν. Κύριος στόχος της, είναι η μείωση των συμφορήσεων και η αύξηση της παραγωγικότητας της πολιτείας.

Πίνακας 3: Λειτουργίες και δραστηριότητες υποδομών της Νέας Νότιας Ουαλίας

Κύριες λειτουργίες και δραστηριότητες του Οργανισμού Υποδομών και του Ταμείου Υποδομών της κυβέρνησης της Νέας Νότιας Ουαλίας (Αυστραλία)	
Εξειδικευμένες Συμβουλές	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ανεξάρτητες και στρατηγικές συμβουλές στην κυβέρνηση ▪ Προετοιμασία 20ετούς επενδυτικού σχεδίου υποδομών κάθε 5 έτη ▪ Σύνταξη ετήσιου 5ετούς σχεδίου προτεραιοτήτων
Ταμείο Υποδομών	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ανεξάρτητη αξιολόγηση και συστάσεις για τα έργα που έχουν προτεραιότητα, προκειμένου να λάβουν άμεση χρηματοδότηση και υλοποίηση μέσω του Ταμείου Υποδομών (Restart NSW)
Διασφάλιση των Έργων	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Παρακολούθηση του συνολικού προγράμματος Υποδομών ▪ Υλοποίηση ανεξάρτητων αξιολογήσεων των έργων ώστε να διασφαλίζεται ότι τα έργα πραγματοποιούνται αποτελεσματικά και παραδίδονται έγκαιρα, εντός προϋπολογισμού και σύμφωνα με τους στόχους της κυβέρνησης
Διαχείριση Έργων	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Εξειδικευμένη Μονάδα Διαχείρισης Έργων που διαχειρίζεται τη διαδικασία ανάθεσης και παραλαβής των έργων που έχουν λάβει προτεραιότητα

Πηγή: WEF (2017)

Ο παραπάνω στρατηγικός σχεδιασμός υποδομών έχει τις εξής έξι στρατηγικές κατευθύνσεις.

Διάγραμμα 26: Κατευθύνσεις στρατηγικού σχεδιασμού Νέας Νότιας Ουαλίας

Πηγή: <http://www.infrastructure.nsw.gov.au/>

ο Το εθνικό σχέδιο υποδομών του Ηνωμένου Βασιλείου

Το πρώτο εθνικό σχέδιο εφαρμόστηκε το 2010, ενώ αυτό που βρίσκεται σε ισχύ σήμερα είναι το νέο εθνικό σχέδιο υποδομών (2016-2021).

Οι πυλώνες του σχεδίου είναι οι εξής: η δημιουργία κατάλληλου πλαισίου (με τη σύσταση δύο νέων φορέων, της αρχής υποδομών και έργων και της ανεξάρτητης εθνικής επιτροπής υποδομών), ο εντοπισμός των σωστών προτεραιοτήτων και η πρόσβαση σε κατάλληλη χρηματοδότηση.

Πρωτοτυπία του συγκεκριμένου σχεδίου, είναι ότι συνοδεύεται από ένα σχέδιο που αναφέρεται στις απαραίτητες δεξιότητες του εργατικού δυναμικού στις υποδομές.

Πίνακας 4: Στοιχεία δεξιοτήτων εργατικού δυναμικού στις υποδομές

Ατζέντα για την ενίσχυση των δεξιοτήτων των εργαζομένων στον τομέα των κατασκευών
<ul style="list-style-type: none">▪ Για την υλοποίηση των υποδομών θα πρέπει να υπάρχουν οι κατάλληλοι εργαζόμενοι, με τα κατάλληλα προσόντα και δεξιότητες, ώστε να ολοκληρωθούν αποτελεσματικά τα αναγκαία έργα και υποδομές▪ Η ανάλυση στηρίζεται στον σχεδιασμό των υποδομών μέχρι το 2027, ενώ με βάση τον όγκο και την περιφερειακή διάρθρωση των προβλεπόμενων υποδομών, αναλύεται ο αριθμός των εργαζομένων που θα χρειαστούν, καθώς και οι απαιτούμενες δεξιότητες
Μοντέλο ανάλυσης
<p>Το μοντέλο αναλύει τρεις παράγοντες υποδομών:</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Πλευρά της Ζήτησης, με βάση τα προγραμματισμένα έργα (pipeline)▪ Πλευρά της Προσφοράς (οικονομικό περιβάλλον, μεγάλα έργα και προτεραιότητες και περιφερειακές ιδιαιτερότητες)▪ Εντοπισμός των κρίσιμων κενών στην αγορά εργασίας (ζήτηση και προσφορά ειδικοτήτων και δεξιοτήτων, skills gap, shortages, κ.ά.)
Προσδιορισμός Προκλήσεων
<p>Οι προκλήσεις που αναμένεται να αντιμετωπίσει ο τομέας στο Ην. Βασίλειο είναι:</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Συντονισμός (σχεδιασμός, προτεραιότητες, κ.λπ.)▪ Ενημέρωση και πληροφόρηση (βραχυπρόθεσμος και μακροπρόθεσμος σχεδιασμός έργων, δεξιοτήτων κ.λπ.)▪ Ενθάρρυνση της ενίσχυσης των δεξιοτήτων μέσω των δημοσίων προμηθειών▪ Βελτίωση της κινητικότητας και της αναβάθμισης των δεξιοτήτων στο υφιστάμενο εργατικό δυναμικό▪ Ενίσχυση και ενθάρρυνση των νέων να εισέλθουν στον κλάδο

Πηγή: UK National Infrastructure Plan for Skills, 2015

1.4.2. Κλαδικές πολιτικές για τις κατασκευές

Η Ευρωπαϊκή Ένωση και το Ηνωμένο Βασίλειο αναγνωρίζοντας τη στρατηγική σημασία του κλάδου των κατασκευών, πέρα από παρεμβάσεις στον στρατηγικό σχεδιασμό των υποδομών τους, επέλεξαν να εφαρμόσουν κατάλληλες κλαδικές πολιτικές.

- **Στρατηγική βιώσιμης ανταγωνιστικότητας του κατασκευαστικού κλάδου στην Ευρωζώνη**

Το 2012 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναγνωρίζοντας τις προκλήσεις με τις οποίες έρχεται αντιμέτωπος ή που ενδέχεται να αντιμετωπίσει ο κλάδος των κατασκευών στην Ευρώπη, εστίασε σε 5 θεματικούς στόχους.

Πίνακας 5: Στόχοι και άξονες της ΕΕ

	Επενδύσεις	Ανθρώπινο Δυναμικό & Δεξιότητες	Διαχείριση Πόρων	Κανονιστικό Πλαίσιο	Ενίσχυση διεθνούς ανταγωνισμού
Στόχος	<ul style="list-style-type: none"> Υλοποίηση επενδύσεων που θα συμβάλουν στην επίτευξη των στόχων των ευρωπαϊκών πολιτικών για την ενέργεια, τις μεταφορές και τη συνοχή 	<ul style="list-style-type: none"> Πρόβλεψη μελλοντικών αναγκών σε δεξιότητες και προσόντα Προσέλκυση σπουδαστών στα αντίστοιχα επαγγέλματα του τομέα 	<ul style="list-style-type: none"> Ανάπτυξη βιώσιμου κατασκευαστικού τομέα 	<ul style="list-style-type: none"> Δημιουργία σαφούς και προβλέψιμου νομικού πλαισίου με ισορροπημένο διοικητικό βάρος και κόστος 	<ul style="list-style-type: none"> Άνοιγμα των αγορών δημοσίων συμβάσεων τρίτων χωρών Ίσοι όροι ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων της ΕΕ και των ανταγωνιστών τους
Μέτρα-Άξονες	<ul style="list-style-type: none"> Ανακαίνιση κτιρίων - Ενεργειακή αναβάθμιση Σχέδια διευρωπαϊκών δικτύων (Ανάπτυξη των διευρωπαϊκών δικτύων μεταφορών, ΔΕΔ-Μ) Συντήρηση Υποδομών Χρηματοδότηση (Ευρωπαϊκά Ταμεία, κ.ά.) Καταπολέμηση της πρακτικής των καθυστερήσεων πληρωμών με βελτίωση της οικονομικής βιωσιμότητας των εργαλάβων Φορολογικά κίνητρα Ενίσχυση χρηματοδότησης για την επίτευξη των στόχων για το Κλίμα, μέσω ενεργειακής αναβάθμισης Ενίσχυση δράσεων έρευνας και καινοτομίας μέσω κατάρτισης, με τις δημόσιες συμβάσεις, την τυποποίηση, κ.λπ. 	<ul style="list-style-type: none"> Πρόγραμμα «Ευφυής ενέργεια για την Ευρώπη», με στόχο την προσαρμογή του συστήματος της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΕΚ) στις ανάγκες σε δεξιότητες και προσόντα για την ενεργειακή αναβάθμιση Ενίσχυση κινητικότητας ειδικευμένων εργαζομένων Αντιμετώπιση του δημογραφικού και της μειωμένης συμμετοχής νέων στον τομέα 	<ul style="list-style-type: none"> Ανάπτυξη πανευρωπαϊκού προτύπου για τον κύκλο ζωής της σχέσης κόστους-αφέλους για τις οικολογικές δημόσιες συμβάσεις και για τις αρχές που διέπουν τη βιώσιμη ανάπτυξη στον τομέα της περιφερειακής πολιτικής Ανακύκλωση Κυκλική οικονομία Διαχείριση ολικών κατεδαφίσεων 	<ul style="list-style-type: none"> Συστηματική ανάλυση των διαφόρων κανονιστικών προσεγγίσεων και των διοικητικών διατάξεων που διέπουν την εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ και προσπάθεια σύγκλισης των εθνικών κανονισμών (εύρωκώδικες) Μείωση διοικητικού κόστους για τις επιχειρήσεις, ειδικά τις ΜΜΕ 	<ul style="list-style-type: none"> Πρωτοβουλία «Μικρές επιχειρήσεις, μεγάλες κόσμος» θα προσφέρει σημαντικές πληροφορίες, συμβουλές και βοήθεια στους μικρούς εξειδικευμένους εργαλάβους στην προσπάθειά τους να έχουν πρόσβαση σε διεθνείς αγορές και να εξάγουν πιθανούς επιχειρηματικούς εταίρους. Επέκταση επιχειρήσεων σε δραστηριότητες και εκτός ΕΕ Χρήση της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων με στόχο να διευρυνθεί το πεδίο χρήσης χρηματοδοτικών μέσων της ΕΕ για τη στήριξη διηπειρωτικών συνδέσεων

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2012), «Στρατηγική για τη βιώσιμη ανταγωνιστικότητα του κατασκευαστικού τομέα και των επιχειρήσεών του»

ο Η κλαδική πολιτική του Ηνωμένου Βασιλείου

Η κλαδική πολιτική που επέλεξε να εφαρμόσει το Ηνωμένο Βασίλειο, βασίζεται στην αμοιβαία συνεργασία επιχειρηματικής κοινότητας και κυβέρνησης, και είναι η «Construction 2025 - Industrial Strategy: government and industry in partnership». Οι πολιτικές στήριξης των στόχων της στρατηγικής, απεικονίζονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 6: Πολιτικές στήριξης του Ηνωμένου Βασιλείου

Πολιτικές στήριξης των στόχων της στρατηγικής Construction 2025	
Βελτίωση της εικόνας του τομέα	<p>Επιδίωξη είναι η προσέλκυση νέων εργαζομένων με δράσεις που θα στοχεύουν στις νέες προκλήσεις και δυνατότητες που προσφέρει ο τομέας στη μείωση των εκπομπών ρύπων</p> <ul style="list-style-type: none"> Ευαισθητοποίηση των νέων, στις ηλικίες 11-12, πριν την επιλογή επαγγελματικής κατεύθυνσης Βελτίωση των συνθηκών υγιεινής και ασφάλειας του τομέα, με μείωση των ατυχημάτων Άνοιγμα των επιλογών του τομέα σε γυναίκες, μειονότητες, κ.ά.
Αύξηση των δυνατοτήτων του εργατικού δυναμικού	<ul style="list-style-type: none"> Δημιουργία στρατηγικής για την προσέλκυση εργαζομένων με τα κατάλληλα προσόντα, ώστε να ανταποκρίνονται στις υφιστάμενες και στις νέες προκλήσεις του τομέα Καθορισμός αναγκών σε εργατικό δυναμικό από βασικούς τομείς (οδικόί άξονες, σιδηρόδρομοι, ενέργεια, κ.ά.) και χάραξη των απαιτούμενων γνώσεων και δεξιοτήτων Δημιουργία προγραμμάτων μαθητείας
Αποκρυστάλλωση των προοπτικών του τομέα	<ul style="list-style-type: none"> Καλύτερος σχεδιασμός των πόρων και των δεξιοτήτων Ενοποιημένος στρατηγικός σχεδιασμός των αναπτυξιακών προοπτικών ανά περιοχή και ανά τομέα
Βελτίωση του συστήματος προμηθειών	<ul style="list-style-type: none"> Ο τρόπος παραγωγής των έργων θα συνεισφέρει στην αποτελεσματικότερη χρήση των πόρων Συνεργασία με την ακαδημαϊκή κοινότητα μέσω του προγράμματος Infrastructure Procurement Routemap: a guide to improving delivery capability, για την αποτελεσματική διαχείριση της παραγωγής έργων Πιλοτική εφαρμογή τριών μοντέλων για την παραγωγή έργων (two Stage open Book, Cost Led Procurement και Integrated Project Insurance), με άξονες τη συμμετοχή, τη συνεργασία και τη διαφάνεια
Δυναμική και ευέλικτη αλυσίδα αξίας	<ul style="list-style-type: none"> Στήριξη της χρηματοδότησης των επιχειρήσεων του κλάδου Βελτίωση του συστήματος πληρωμών των εργολάβων, ώστε να μειωθούν οι καθυστερήσεις
Ώθηση στην έρευνα και στην καινοτομία	<ul style="list-style-type: none"> Μείωση εμποδίων στην καινοτομία (εμπορικότητα καινοτόμων μεθόδων και υλικών, χρηματοδότηση, συνεργασία επιχειρήσεων πανεπιστημίων, κ.ά.)

Πηγή: HM Government (2013), Construction 2025

ο Ειδικά κίνητρα για τον κλάδο των κατασκευών

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση πολλές είναι οι χώρες που παρέχουν κίνητρα για επενδύσεις στον κατασκευαστικό κλάδο, προκειμένου να ενισχύσουν την οικονομία τους. Ορισμένες από τις χώρες αυτές σε συνδυασμό με τα κίνητρα που παρέχουν απεικονίζονται παρακάτω.

Πίνακας 7: Κίνητρα επενδύσεων

Κίνητρα για επενδύσεις σε κατασκευαστικά έργα	
Ιταλία	<ul style="list-style-type: none"> Φορολογικά κίνητρα (έως 85% μείωση φόρου) για έργα ενεργειακής αναβάθμισης και αντισεισμικής θωράκισης (π.χ. 50% μείωση φόρου εισοδήματος την περίοδο 2017-2021 για ενεργειακές παρεμβάσεις) Για τη στήριξη της καινοτομίας, προβλεπόταν μείωση 50% του ΦΠΑ στην αγορά κατοικίας ενεργειακής κλάσης A και B το 2016 Αύξηση των επενδύσεων σε υποδομές στον προϋπολογισμό το 2017 (κατά 23,4%) για το πρόγραμμα Casa Italia και την ενίσχυση των σεισμόπληκτων περιοχών Δημιουργία Ταμείου Υποδομών (Fondo investimentie sviluppo infrastrutturale) με στόχο τις υποδομές σε μεταφορές, διαχείριση νερού, περιβαλλοντική αποκατάσταση, δημόσιες υποδομές και αντισεισμική προστασία Το Ταμείο θα διαθέσει €47 δισεκ. την περίοδο 2017-2032
Ιρλανδία	<ul style="list-style-type: none"> Ενεργειακή αναβάθμιση Επιχορηγήσεις μέσω του προγράμματος Better Energy Programme Φορολογικές ελαφρύνσεις μέσω του Home Renovation Incentive (HRI) Το 2014 εισήχθη η Στρατηγική για τις Κατασκευές 2020 (Construction 2020 Strategy) – Πακέτο μέτρων για τη χρηματοδότηση των κατασκευών, την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, εφαρμογή του Help to Buy Incentive με στόχο την ενίσχυση των καταναλωτών που αγοράζουν πρώτη κατοικία (επιστροφή φόρου έως το 5% της αξίας του ακινήτου) κ.ά. Δημιουργία μηχανισμού πιστοποίησης ποιότητας κατασκευών
Πορτογαλία	<ul style="list-style-type: none"> Ενίσχυση ενεργειακής αναβάθμισης, μέσω χρηματοδοτικών διευκολύνσεων, μέσω του προγράμματος Efficient House (Casa Eficiente)
Ρουμανία	<ul style="list-style-type: none"> Παροχή εγγυήσεων σε δάνεια μέσω του προγράμματος First Home Programme Μείωση 5% στο ΦΠΑ αγοράς νέας κατοικίας Πρόγραμμα κατασκευής κατοικιών για νέους 18-35 ετών (Rental Housing Units for Young People) Προγράμματα ενίσχυσης λοιπών κατασκευών (μέσω του National Programme for Public or Social Buildings που είναι σε εφαρμογή από το 2001)

Πηγή: IOBE

1.4.3. Σύστημα δημοπράτησης και ανάθεσης δημοσίων έργων

Μετά από μελέτη του συστήματος δημοπράτησης και ανάθεσης δημοσίων έργων, εντοπίστηκαν μεγάλες αδυναμίες που επιφέρουν σημαντικά προβλήματα στον κλάδο. Ορισμένα από αυτά είναι, η έλλειψη κανονισμού λεπτομερών τιμολογίων για τον εντοπισμό του πραγματικού κόστους, το μεγάλο πλήθος των προσφορών κάτω του κόστους καθώς παρατηρούνται υπερβολικές εκπτώσεις, η δυνατότητα προσυμφωνήσεων των συμμετεχόντων και επηρεασμού του αποτελέσματος, και η έλλειψη συστήματος αξιολόγησης των αιτιολογήσεων.

Οι φορείς του κλάδου των κατασκευών πρότείνουν τον παρακάτω οδικό χάρτη, προκειμένου να εφαρμοστεί ένα εθνικό σύστημα τεχνικών προδιαγραφών και τιμολόγησης.

Διάγραμμα 27: Οδικός χάρτης του εθνικού συστήματος

Πηγή: ΣΑΤΕ, ΣΤΕΑΤ, ΤΕΕ

1.4.4. Αυτόκλητες ή Πρότυπες Προτάσεις Έργων

Με δεδομένο τους δημοσιονομικούς περιορισμούς της χώρας, οι Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα πρέπει να προωθηθούν περισσότερο. Στη βάση αυτή, οι Αυτόκλητες ή Πρότυπες Προτάσεις Έργων αποτελούν ένα καινοτόμο εργαλείο, όπου οι ιδιωτικοί φορείς αναλαμβάνουν το σχεδιασμό και τη χρηματοδότηση ενός κατασκευαστικού έργου. Με αυτή τη διαδικασία αντιστρέφεται η λογική των ΣΔΙΤ και προσφέρεται ευελιξία στον σχεδιασμό έργων, καθώς ιδιωτικοί φορείς, χωρίς να υπάρχει πρόσκληση από το Δημόσιο μπορούν να στείλουν προτάσεις για την πραγματοποίηση ενός έργου. Το Δημόσιο με τη σειρά του, θα ελέγξει το κατά πόσο η πρόταση αυτή, δημιουργεί συνθήκες ανταγωνισμού και συνάδει με τις οικονομικοκοινωνικές ανάγκες του τόπου.

Ωστόσο, η συγκεκριμένη διαδικασία εγείρει ενστάσεις, καθώς μπορεί να εκτραπεί ο δημόσιος σχεδιασμός έργων και να δημιουργηθούν συνθήκες υποτονικού ανταγωνισμού και φαινόμενα διαφθοράς.

Οι βασικοί άξονες των Αυτόκλητων ή Πρότυπων Προτάσεων Έργων που έθεσε λοιπόν η Παγκόσμια Τράπεζα είναι, το δημόσιο συμφέρον, η λειτουργική αξία σε σχέση με το κόστος, το συνολικό αντίκτυπο στην οικονομία, η εύλογη τιμολόγηση και η διαφάνεια. Σε διεθνές επίπεδο, μια τέτοια πρόταση ακολουθεί τα εξής βήματα.

Πίνακας 8: Βήματα Αυτόκλητων ή Πρότυπων Προτάσεων Έργων

Υποβολή πρότασης	<ul style="list-style-type: none">▪ Στοιχεία για το έργο, κόστος, τοποθεσία, κλάδος, κ.ά.
Αξιολόγηση πρότασης	<ul style="list-style-type: none">▪ Εξυπηρετείται το δημόσιο συμφέρον; (αν παρόμοια έργα έχουν οδηγήσει στα επιθυμητά κοινωνικά αποτελέσματα)▪ Σκοπιμότητα έργου; (τεχνική και οικονομική δυνατότητα)▪ Δυνατότητα χρήσης σχήματος ΣΔΙΤ (αν παρόμοια έργα έχουν υλοποιηθεί μέσω ΣΔΙΤ)▪ Προκύπτει ενδιαφέρον στην αγορά; (αν δημιουργείται επαρκές ενδιαφέρον και ανταγωνισμός από παρόμοια έργα)
Ανάπτυξη σχεδίου και προετοιμασία διαδικασίας σύναψης σύμβασης	<ul style="list-style-type: none">▪ Σκοπιμότητα έργου; (αν η προτεινόμενη τεχνική προσέγγιση είναι αποτελεσματική σε παρόμοια έργα, αν τα CAPEX, OPEX συνάδουν με αντίστοιχα έργα)▪ Δυνατότητα χρήσης σχήματος ΣΔΙΤ (αν παρόμοια έργα έχουν υλοποιηθεί μέσω ΣΔΙΤ και ποια η δομή των ΣΔΙΤ)▪ Προκύπτει ενδιαφέρον στην αγορά? (ποιες οι προϋποθέσεις που καθιστούν ένα αντίστοιχο έργο πόλο ανταγωνισμού)
Δημόσια σύμβαση	<ul style="list-style-type: none">▪ Θεμιτές συνθήκες αγοράς (αν τα μοναδιαία κόστη CAPEX, OPEX μπορούν να συγκριθούν με αντίστοιχα έργα)

1.4.5. Ενεργειακή Αναβάθμιση Κτιρίων

Στον εθνικό σχεδιασμό για την Ενέργεια και το Κλίμα, προβλέπεται εξοικονόμηση ενέργειας τουλάχιστον κατά 30% μέχρι το 2030. Επομένως, πρέπει να επιταχυνθεί ο ρυθμός ενεργειακής αναβάθμισης του κτιριακού αποθέματος της χώρας και λόγω αυτού, αναμένεται να τονωθεί και η οικονομική δραστηριότητα του κατασκευαστικού κλάδου. Υπολογίζεται πως για κάθε 1 εκατ. € επενδύσεων θα αυξάνεται, το ΑΕΠ κατά 1,4 εκατ. €, η απασχόληση κατά 37 θέσεις και τα έσοδα του δημοσίου κατά 0,5 εκατ. €.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι το 84% του κτιριακού αποθέματος είναι κτισμένο προ του 2000, δηλαδή προτού εφαρμοστεί ο νέος Αντισεισμικός Κανονισμός, επομένως απαιτούνται έργα εκσυγχρονισμού ή και αντικατάστασης των υπαρχόντων κτιρίων.

Διάγραμμα 28: Οδηγίες Ευρωπαϊκής Ένωσης για ενεργειακή αποδοτικότητα

Οδηγία για την ενεργειακή αποδοτικότητα (2012/27/ΕΕ)	Οδηγία για την ενεργειακή αποδοτικότητα κτιρίων (2010/31/ΕΕ)
<ul style="list-style-type: none">• Υποχρεωτικά σχέδια δράσης ενεργειακής απόδοσης ανά τριετία για κάθε κράτος μέλος• Ετήσια ανακαίνιση του 3% του συνολικού εμβαδού των κτιρίων της κεντρικής κυβέρνησης την περίοδο 2014-2020• Ενεργειακά πιστοποιητικά ακινήτων (πώληση & ενοικίαση)• Ενεργειακοί έλεγχοι ανά 4ετία σε μεγάλες επιχειρήσεις• Μείωση κατά 1,5% στις πωλήσεις ενέργειας ανά κράτος μέλος• Εκπαίδευση και ενημέρωση με χρήση κατευθυντήριων γραμμών• Ενδυνάμωση καταναλωτών με εργαλεία που επιτρέπουν την καλύτερη διαχείριση της κατανάλωσης ενέργειας (π.χ. ιστορικά στοιχεία)• Χρήση νέων τεχνολογιών (smart meters)• Ecodesign και σήμανση (προϊόντα)	<ul style="list-style-type: none">• Θέσπιση συστήματος πιστοποίησης ενεργειακής απόδοσης• Κτίρια σχεδόν μηδενικής κατανάλωσης ενέργειας<ul style="list-style-type: none">• σε όλα τα νέα κτίρια μέχρι την 31^η Δεκεμβρίου 2020 (την 31^η Δεκεμβρίου 2018 για τα δημόσια κτίρια)• Τα κράτη μέλη καταρτίζουν εθνικά σχέδια αύξησης του αριθμού των κτιρίων με σχεδόν μηδενική κατανάλωση ενέργειας.• Προσδιορισμός ελάχιστων απαιτήσεων ενεργειακής απόδοσης για τα νέα κτίρια, τις μεγάλης κλίμακας ανακαίνισης κτιρίων και την ανακατασκευή στοιχείων των κτιρίων (οροφές, συστήματα ψύξης – θέρμανσης, μονώσεις κ.λπ.)• Επιθεώρηση συστημάτων ψύξης και θέρμανσης ή μέτρα ισοδύναμου αποτελέσματος• Σύνταξη καταλόγου με οικονομικά κίνητρα και χρηματοδοτικά εργαλεία για τη βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας των κτιρίων

Πηγή: Ανάλυση IOBE

1.4.6. Παρεμβάσεις στη φορολογία των ακινήτων

Η μεγέθυνση της κατασκευαστικής δραστηριότητας ενδέχεται να επιτευχθεί και από επενδύσεις σε νέες κατοικίες και κτίρια. Σήμερα, οι συγκεκριμένες επενδύσεις στη χώρα έχουν συρρικνωθεί σημαντικά, λόγω της μείωσης των εισοδημάτων, της έλλειψης ρευστότητας, της βαριάς φορολογίας ακινήτων και του περιορισμού των πιστώσεων.

Οι φόροι και τα τέλη που επιβάλλονται στα ακίνητα, ο συνδυασμός κύριου και συμπληρωματικού ΕΝΦΙΑ, καθώς και η επιβολή ΦΠΑ 24% σε νέες κατοικίες και κτίρια, δημιουργούν σημαντικά προβλήματα στην λειτουργία και στην αποδοτικότητα της αγοράς των ακινήτων.

Για την αντιστροφή της παραπάνω κατάστασης εκτιμάται ότι, η ακύρωση του συμπληρωματικού ΕΝΦΙΑ θα αυξήσει το διαθέσιμο εισόδημα και η αύξηση στις τιμές των ακινήτων θα ενισχύσει τη σχέση τιμών και κόστους κατασκευής. Τέλος, εκτιμάται ότι η ελάττωση του συντελεστή ΦΠΑ στις νέες οικοδομές, θα οδηγήσει στη πτώση των τιμών πώλησης και θα βελτιώσει τη σχετική τιμή των νέων από τις παλαιότερες κατοικίες. Τα αποτελέσματα αυτών των παρεμβάσεων εκτιμάται ότι θα αυξήσουν τη ζήτηση για νέες κατοικίες και επομένως θα τονώσουν τις επενδύσεις στην εν λόγω αγορά.

1.5. Τομείς δυνητικής ανάπτυξης υποδομών και κατασκευαστικών έργων

Πολλά είναι τα πεδία που πρέπει να εστιάσει ένα εθνικό στρατηγικό σχέδιο υποδομών. Ορισμένα από αυτά είναι τα εξής:

- Οι οδικοί άξονες (επεκτάσεις, ποιότητα οδικών αξόνων, δευτερεύοντες άξονες, τοπικές οδοί)
- Οι σιδηρόδρομοι (ποιότητα σε γραμμές και σταθμούς, διασύνδεση με λιμάνια και αεροδρόμια)
- Τα εμπορικά και επιβατικά λιμάνια και αεροδρόμια (ποιότητα υποδομών, διασύνδεση με τοπικές αγορές που υποστηρίζουν τη μεταποιητική δραστηριότητα)
- Το δίκτυο ηλεκτροδότησης (ποιότητα δικτύου, υποστήριξη δικτύου από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας)
- Τα δημόσια κτίρια (ποιότητα υποδομών σε σχολεία και νοσοκομεία)
- Οι δημόσιοι χώροι (ποιότητα, ενεργειακή αποδοτικότητα, αποδοτικός φωτισμός, διαχείριση αποβλήτων, αναπλάσεις)

- Ο τουρισμός και ο πολιτισμός (ποιότητα υποδομών, ανάδειξη νέων προορισμών)

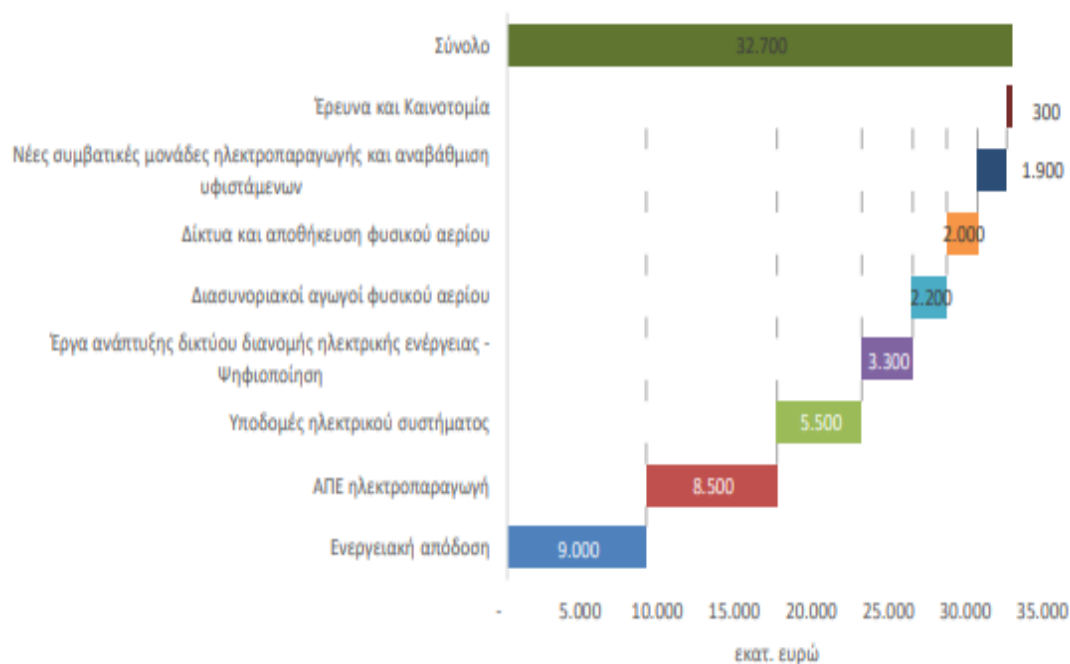
Αξίζει να σημειωθεί ότι η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την περίοδο 2021-2027 στοχεύει σε:

- Μια πράσινη Ευρώπη χαμηλή σε άνθρακα. Η πολιτική αυτή αναφέρεται, στην παραγωγή ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές, στην ανάπτυξη έξυπνων δικτύων, στη θερμική αναβάθμιση του κτιριακού αποθέματος, στη διαχείριση απορριμμάτων και σε επενδύσεις πρόληψης καταστροφών.
- Μια διασυνδεμένη Ευρώπη. Η πολιτική αυτή αναφέρεται, σε υποδομές αστικών μετακινήσεων, στη διασύνδεση των πόλεων με αεροδρόμια με λιμάνια και με τουριστικούς προορισμούς, σε υποδομές για την αναβάθμιση των ψηφιακών διασυνδέσεων και στο διευρωπαϊκό σιδηροδρομικό δίκτυο για τη διανομή εμπορικών φορτιών.
- Μια Ευρώπη κοντά στους πολίτες. Η πολιτική αυτή αναφέρεται, στην αστική και οικονομική ανασύσταση των περιοχών που εξαρτώνται άμεσα από την παραγωγή λιγνίτη, σε υποδομές διασύνδεσης των μικρών νησιών με μεγαλύτερα νησιά, και σε υποδομές ανακύκλωσης και παραγωγής νερού με τη χρήση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας.

Ο Εθνικός Ενεργειακός Σχεδιασμός 2020-2030, με επενδύσεις που φτάνουν τα 32,7 δισ. €, περιλαμβάνει πολλά από τα παραπάνω πεδία και κρίνει αναγκαίες τις επενδύσεις, για παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές, για βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και για ενίσχυση των υφιστάμενων υποδομών ηλεκτρικής ενέργειας.

Διάγραμμα 29: Εκτίμηση επενδύσεων του Εθνικού Ενεργειακού Σχεδιασμού

Εκτίμηση επενδύσεων στους βασικούς τομείς του Εθνικού Ενεργειακού Σχεδιασμού περιόδου 2020-2030 (σε εκατ. ευρώ) – ΣΥΝΟΛΟ €32,7 δισ.

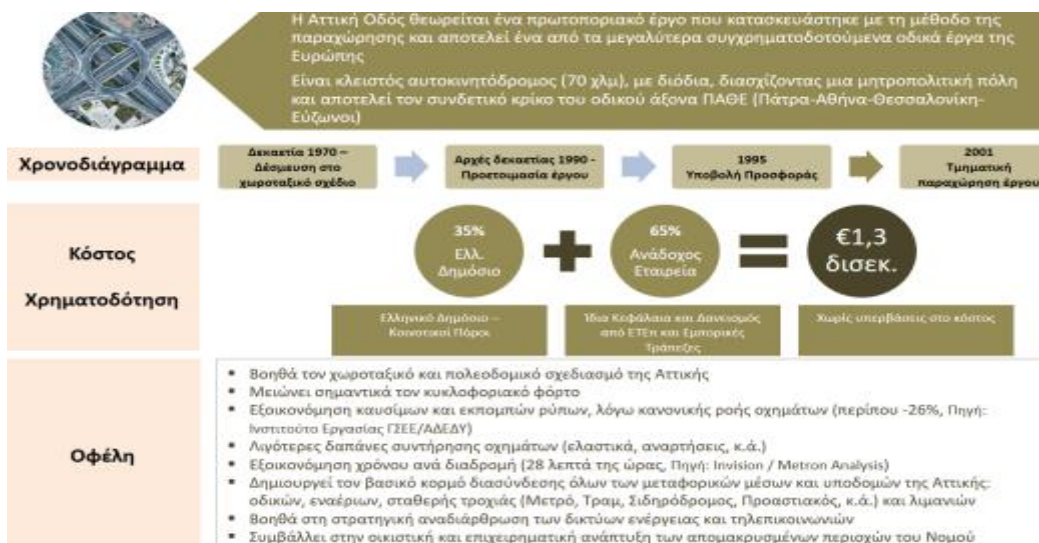
Πηγή: ΥΠΕΝ (2018) Σχέδιο Εθνικού Ενεργειακού Σχεδιασμού

Διαχρονικά, έχει αποδειχθεί ότι για την υλοποίηση μεγάλης κλίμακας έργων απαιτούνται σοβαρές προσπάθειες, παρόλα αυτά τα οφέλη που προκύπτουν είναι πολλά.

○ **Η περίπτωση της Αττικής Οδού**

Η Αττική Οδός είναι ένα σύστημα αυτοκινητοδρόμων 69,7 χλμ., η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για την κατασκευή της ήταν αυτή της παραχώρησης και αποτελεί ένα μεγάλο συγχρηματοδοτούμενο έργο.

Διάγραμμα 30: Οφέλη – Αττική Οδός

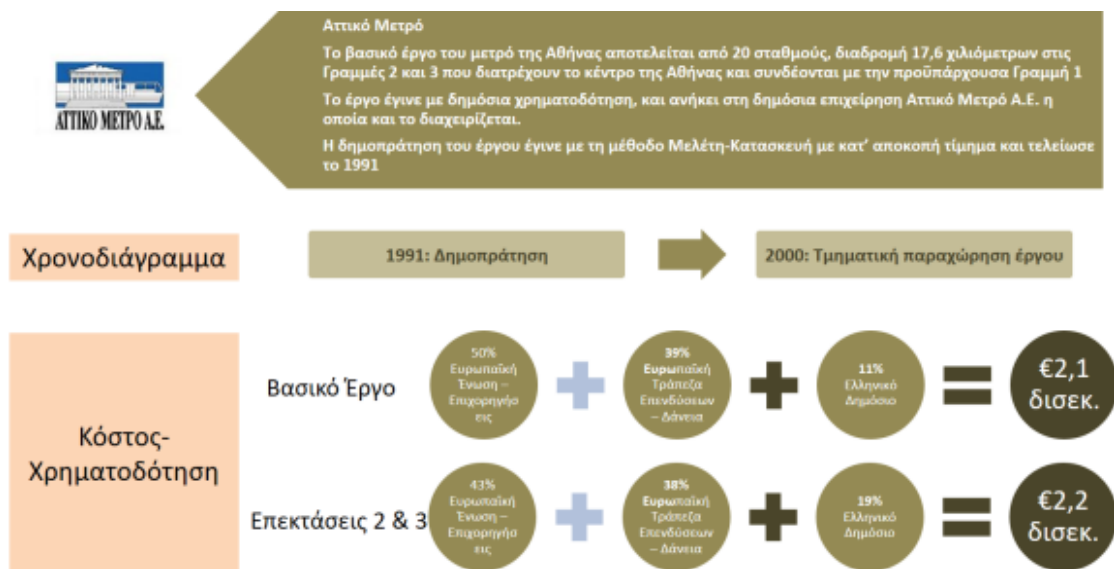

Πηγή: IOBE

○ Η περίπτωση του Αττικό Μετρό

Το Αττικό Μετρό είναι μια διαδρομή 17,6 χλμ., αποτελείται από 20 σταθμούς και διασχίζει το κέντρο της Αθήνας. Το έργο κατασκευάστηκε με δημόσια χρηματοδότηση και ανήκει στο δημόσιο και συγκεκριμένα στην Αττικό Μετρό Α.Ε.

Διάγραμμα 31: Οφέλη – Αττικό Μετρό

Πηγή: IOBE

Το Αττικό Μετρό είναι το έργο που άλλαξε πλήρως το συγκοινωνιακό χάρτη στην Αττική και συντέλεσε στη μείωση της κυκλοφοριακής συμφόρησης, της ρύπανσης, της διάρκειας των μετακινήσεων και των ατυχημάτων. Επίσης, δημιούργησε θέσεις εργασίας, αναβάθμισε την ποιότητα ζωής στην Αττική και συνέβαλε στην αύξηση του τουρισμού και της αξίας των ακινήτων στις περιοχές των σταθμών. Τέλος, πέρα από τα οφέλη που είναι αποτέλεσμα της λειτουργίας του, οφέλη προέκυψαν και από αρχαιολογικής άποψης, καθώς έφερε στην επιφάνεια περισσότερα από 50.000 ευρήματα της Αρχαίας Αθήνας.

- ο **Το Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος**

Το Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος είναι χώρος διεξαγωγής πολιτιστικών εκδηλώσεων και στεγάζει, τις κτιριακές εγκαταστάσεις της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος και της Εθνικής Λυρικής Σκηνής, πάρκο αστικού τύπου, καθώς και άλλες μικρότερες εγκαταστάσεις. Η συνολική του αξία υπολογίζεται περίπου στα 3 δισ. €, ενώ της δωρεάς του Ιδρύματος στα 630 εκατ. €.

Το 2006 το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος εξέφρασε την επιθυμία του να υλοποιήσει το έργο χρηματοδοτώντας το εξ ολοκλήρου. Το 2007 υπογράφηκε το Μνημόνιο Συνεργασίας, το 2008 το Ίδρυμα επέλεξε το αρχιτεκτονικό γραφείο Renzo Piano Building Workshop για τις μελέτες και τη σχεδίαση του έργου, το 2009 υπογράφηκε και δημοσιεύτηκε η σύμβαση για την ανέγερση του κτιρίου και το 2012 ξεκίνησαν τα έργα με ανάθεση στην Κοινοπραξία Impregilo-TEPNA.

Η σύμβαση ΣΔΙΤ μεταξύ του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος και του Ελληνικού Δημοσίου, ανέφερε ότι το ίδρυμα θα χρηματοδοτούσε τις μελέτες, την κατασκευή και τον εξοπλισμό, ενώ το Ελληνικό Δημόσιο θα παραχωρούσε την έκταση και θα αναλάμβανε τη χρηματοδότηση της Εθνικής Βιβλιοθήκης και της Εθνικής Λυρικής Σκηνής.

Στόχος του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος, ήταν αφενός η εκτέλεση του έργου εντός προϋπολογισμού και χρόνου, αλλά κυρίως, η διαφάνεια της όλης διαδικασίας.

Το Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος αποτελεί πλέον σημείο αναφοράς για πολιτιστικές και άλλες εκδηλώσεις και έχει πολλαπλά οφέλη, καθώς ενισχύει την εισροή κεφαλαίων, δημιουργεί θέσεις εργασίας, αναβαθμίζει την ποιότητα ζωής στην Αττική και συμβάλει στην αύξηση του τουρισμού.

Κεφάλαιο 2^ο

Πράσινη Επιχειρηματικότητα

Σε παγκόσμιο επίπεδο, η έξαρση της νόσου του κορωνοϊού, καθώς και η οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση επέφερε αλλαγές στο τρόπο και στην ένταση που επιδρά ο ανθρώπινος παράγοντας στο περιβάλλον, παρόλα αυτά η επάνοδος εν πολλοίς στην κανονικότητα αναμένεται να εντατικοποιήσει τις περιβαλλοντικές επιβαρύνσεις. Είναι λοιπόν αναγκαία όσο ποτέ, η στροφή στην πράσινη επιχειρηματικότητα.

2.1. Η έννοια της πράσινης επιχειρηματικότητας

Η πράσινη επιχειρηματικότητα συνθέτει μια αναδυόμενη εναλλακτική μορφή οικονομικής δραστηριότητας, χωρίς να αποτελεί νέο ιδεολόγημα ή πρακτική. Η ύπαρξή της χρονολογείται από τους πρώτους ακόμη πολιτισμούς που συνδέονταν και λειτουργούσαν αειφορικά με τη φύση, σε δάση και σε παραθαλάσσιους τόπους. Η πορεία της χωρίζεται στις εξής τέσσερις φάσεις. Η περίοδος έως την κλασική αρχαιότητα αποτελεί την α' φάση, η συνέχεια αυτής έως τον 19^ο αιώνα αποτελεί τη β' φάση, η συνέχεια αυτής έως τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο αποτελεί την γ' φάση και τέλος η συνέχεια αυτής έως και σήμερα αποτελεί τη δ' φάση.

Η δ' φάση είναι η περίοδος στην οποία θα επικεντρωθούμε και η περίοδος στην οποία ανήκουν τα σοβαρότερα περιβαλλοντικά ζητήματα. Τα ζητήματα αυτά, δημιούργησαν ένα νέο πλαίσιο θεσμοθέτησης και λειτουργίας της επιχειρηματικότητας: όπως η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, οι μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων, οι περιβαλλοντικές πιστοποιήσεις ISO 14000 και τα οικολογικά σήματα (eco labels), που καθιέρωσαν νέες ζώνες περιβαλλοντικών δραστηριοτήτων και όπως το δίκτυο Natura (οδηγία 92/43 της Ευρωπαϊκής Ένωσης) και οι υδροβιότοποι Ramsar (ομώνυμη Συνθήκη 1971) που διαμόρφωσαν νέες πολιτικές για το περιβάλλον (Φλογαΐτη 1998).

2.1.1. Ορισμός και σημασία της πράσινης επιχειρηματικότητας

Με τον όρο πράσινη επιχειρηματικότητα εννοείται η οικονομική δραστηριότητα που έχει στο επίκεντρό της την προστασία του περιβάλλοντος και της φύσης, τόσο στις διαδικασίες παραγωγής της όσο στα προϊόντα και στις υπηρεσίες που παράγει.

Οι αντιλήψεις που υιοθετούνται με την πράσινη επιχειρηματικότητα (Χατζημπίρος, 2007) είναι οι εξής:

- Το επιχειρηματικό περιβάλλον είναι μέρος του φυσικού περιβάλλοντος και οι πόροι που καταναλώνονται για να παραχθούν προϊόντα και υπηρεσίες, ανήκουν στη φύση.
- Οι παραγωγικές διαδικασίες του παρελθόντος καταναλώνουν μη ανανεώσιμους πόρους, ενώ οι νέες τους εξοικονομούν.
- Η πράσινη επιχειρηματικότητα βελτιώνει την καθημερινότητα προσφέροντας ποιοτικά καλύτερα προϊόντα και υπηρεσίες.

Η μικρής κλίμακας πράσινη επιχειρηματικότητα έχει ως προαπαιτούμενο στοιχείο την ικανότητα ανάδειξης τοπικών χαρακτηριστικών, ενώ η μεγάλης κλίμακας εστιάζει στην αναγκαιότητα επιχειρήσεων όπως βιομηχανίες ανακύκλωσης και αιολικά πάρκα.

Η πράσινη επιχειρηματικότητα περιλαμβάνει (Λουλούδης & Μπεόπουλος, 1995; Τσαντίλης & Χατζημπίρης, 2007) τα εξής:

- Ζήτηση σε νέα προϊόντα και υπηρεσίες που θα προσαρμόζουν την οικονομία στη φύση και θα συμβάλουν στην καλύτερη ποιότητα ζωής των καταναλωτών.
- Νέα σχεδίαση προϊόντων.
- Ανασύσταση της οικονομίας απέναντι στον άνθρωπο, στην κοινωνία και στη φύση.

Η πράσινη επιχειρηματικότητα αποσκοπεί στη βελτιστοποίηση χρήσης των φυσικών πόρων, στην εξάλειψη της φύρας, στην αποδοτικότερη κάλυψη των αναγκών του

ανθρώπου και στην υλοποίηση επενδύσεων, με πρωταρχικό της μέλημα την προστασία και την αποκατάσταση του περιβάλλοντος.

Σήμερα η συγκεκριμένη μορφή επιχειρηματικότητας είναι απαραίτητη καθώς:

- Συμβάλλει στη μείωση των αποβλήτων.
- Προσδίδει έσοδα από την ανακύκλωσή των αποβλήτων.
- Στοχεύει στο επανασχεδιασμό προϊόντων με χαμηλότερη επιβάρυνση του φυσικού περιβάλλοντος.

Η οικονομική δραστηριότητα των τελευταίων ετών με την αλόγιστη χρήση των φυσικών πόρων, καθιστά ολοένα και περισσότερο επιτακτική την πράσινη επιχειρηματικότητα. Ανέκαθεν, το ζητούμενο για τις επιχειρήσεις ήταν η επίτευξη του κέρδους, παρόλα αυτά θα πρέπει να βρεθεί μια ισορροπία ανάμεσα σε αυτό, στους ανθρώπους και στο περιβάλλον. Τη λύση στο συγκεκριμένο ζητούμενο δίνει η πράσινη επιχειρηματικότητα διότι συμβάλλει (Ευθυμίουπουλος και Μοδινός, 2003) στα εξής:

- Μείωση λειτουργικού κόστους, χρησιμοποιώντας κατάλληλες μεθόδους που εξοικονομούν τα λειτουργικά κόστη, όπως το νερό και την ενέργεια. Το συγκεκριμένο μπορεί να επιτευχθεί με τη χρήση βιοκλιματισμού, με τη χρήση ηλιακής και αιολικής ενέργειας, με λαμπτήρες χαμηλής κατανάλωσης, με διάθεση των αποβλήτων κλπ. Ορισμένες πολιτικές που στοχεύουν στη μείωση του λειτουργικού κόστους είναι η ανάλυση του κύκλου ζωής των προϊόντων και των υπηρεσιών και η Ολοκληρωμένη Πολιτική Προϊόντος.
- Διάθεση του νέου προϊόντος ή υπηρεσίας στην πράσινη αγορά δημιουργώντας έτσι νέες εμπορικές ευκαιρίες. Τα τελευταία χρόνια, υπάρχει έντονη ζήτηση σε οικολογικά προϊόντα, η πίεση λοιπόν των καταναλωτών για τέτοιου είδους προϊόντα οδηγεί τις επιχειρήσεις στη υιοθέτηση μιας βιώσιμης ανάπτυξης που με τη σειρά της βελτιώνει την εικόνα τους και αυξάνει το κέρδος τους.
- Αποτελεσματική αξιοποίηση ευκαιριών και κινήτρων που προέρχονται από το κράτος και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Διατίθενται λοιπόν, χρηματοδοτήσεις σε επιχειρήσεις που υιοθετούν προγράμματα (πρότυπο ISO 14001, Κοινοτικό Σύστημα EMAS) τα οποία αφορούν, τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας,

την ορθή διαχείριση (επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση) των αποβλήτων, τις νέες φιλικές προς το περιβάλλον τεχνολογίες κλπ.

- Απόκτηση δανείου με ευνοϊκότερους όρους. Τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα και γενικότερα στη Ευρωπαϊκή Ένωση οι τράπεζες, όχι μόνο παρέχουν δάνεια σε πράσινες επιχειρήσεις, τα λεγόμενα πράσινα δάνεια, δηλαδή δάνεια με καλύτερους όρους, αλλά και διαθέτουν συστήματα εγγυοδοσίας τραπεζικών δανείων για τέτοιου είδους επιχειρήσεις.
- Προσέλκυση πράσινων επενδύσεων. Οι πράσινες επιχειρήσεις βελτιώνουν την εικόνα τους και αυξάνουν τη φήμη τους ολοένα και περισσότερο, με αποτέλεσμα να προσελκύουν επενδυτές πολύ ευκολότερα από τις υπόλοιπες επιχειρήσεις.
- Ευνοϊκούς όρους ασφάλισης. Η πλειονότητα των ασφαλιστικών εταιρειών προσφέρει ελκυστικότερα ασφαλιστικά προγράμματα στις πράσινες επιχειρήσεις.
- Εύκολη εφαρμογή περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Οι πράσινες επιχειρήσεις ανταποκρίνονται καλύτερα στην υφιστάμενη νομοθεσία και εμφανίζουν μικρότερες πιθανότητες να τους επιβληθούν κυρώσεις για τη μη τήρησή της.
- Ενίσχυση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Σκοπός αυτής της νέας στρατηγικής, είναι να γίνουν οι επιχειρήσεις πιο σεβαστές στα μάτια των καταναλωτών συνδυάζοντας οικονομική, περιβαλλοντική και κοινωνική ανάπτυξη.

Η πράσινη επιχειρηματικότητα είναι επίσης κρίσιμη για την ανάπτυξη σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, καθώς είναι υπεύθυνη για την αύξηση της ζήτησης σε πράσινα προϊόντα και υπηρεσίες, για την εφαρμογή νέων πράσινων τεχνολογιών, για την αύξηση της κοινωνικής συνείδησης και για τη δημιουργία νέων σύγχρονων πιο πράσινων πόλεων. (Ζήσης, 2003)

Επομένως, η έννοια της πράσινης επιχειρηματικότητας είναι ταυτισμένη με την σωστή λειτουργία των επιχειρήσεων, παρόλα αυτά αξίζει να σημειωθεί ότι η οικονομική βιωσιμότητα μιας πράσινης επιχείρησης δε θεωρείται δεδομένη, καθώς εξαρτάται από παράγοντες όπως, το περιβάλλον στο οποίο πραγματοποιείται η επένδυση, την

επάρκεια των φυσικών του πόρων και τη συμπεριφορά του επενδυτή, του κοινωνικού συνόλου και του εργατικού δυναμικού.

2.1.2. Επιπτώσεις, ευκαιρίες και οφέλη της πράσινης επιχειρηματικότητας

Τα τελευταία χρόνια πολλές χώρες έχουν πάρει μέτρα για την αντιμετώπιση της χρηματοπιστωτικής κρίσης και της κλιματικής αλλαγής και προκύπτει ότι από τα προγράμματα σταθεροποίησης και αποκατάστασης της οικονομίας που έχουν εξαγγελθεί, σημαντικό μέρος των ενισχύσεων καταλήγουν στην πράσινη επιχειρηματικότητα. Επομένως, γίνεται κατανοητό ότι η παρούσα κατάσταση πρέπει να αποτελέσει ευκαιρία και όχι τροχοπέδη για την πράσινη ανάπτυξη.

ο Επιπτώσεις

Όσον αφορά την απασχόληση, η εφαρμογή νέων τεχνολογιών, όπως αυτή των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας συντελεί στην βιομηχανική και περιφερειακή ανάπτυξη, με αποτέλεσμα να δημιουργεί περισσότερες θέσεις απασχόλησης από παλαιότερες τεχνολογίες, όπως αυτή της αξιοποίησης των ορυκτών καυσίμων. Τέτοιου είδους νέες τεχνολογίες συμβάλλουν και στους τρεις άξονες της ευρωπαϊκής επιτροπής, δηλαδή στην ανταγωνιστικότητα, στην προστασία του περιβάλλοντος και στην ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού.

Όσον αφορά τον τουρισμό, τα πλεονεκτήματα που προκύπτουν από την πράσινη ανάπτυξη είναι πολλά, καθώς το καθαρό περιβάλλον μπορεί να συνδεθεί, με ένα όμορφο τοπίο, με την επαφή του ανθρώπου με τη φύση, με εναλλακτικές δραστηριότητες, με τη βιολογική καλλιέργεια και με τη Μεσογειακή διατροφή.

Όσον αφορά τον αγροτικό τομέα, η χρήση περιβαλλοντικών μεθόδων στις καλλιέργειες και στην κτηνοτροφία, η μείωση της χρήσης φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων, η αγρανάπαυση και η αποκατάσταση του τοπίου, κάνουν τον αγροτικό τομέα πιο αποδοτικό.

Όσον αφορά τη βιομηχανία, η πράσινη ανάπτυξη προσελκύει νέες επενδύσεις, δημιουργεί νέα προϊόντα (βιολογικά) και θέσεις εργασίας, μειώνει το κόστος και συμβάλλει έτσι στην τόνωση της τοπικής οικονομίας.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί ότι οι πράσινες επενδύσεις επιφέρουν μεγάλα κέρδη στους ανθρώπους και στις τοπικές κοινωνίες που λαμβάνουν χώρα και όχι κατ' ανάγκη στου επενδυτές.

Τέλος, όσον αφορά γενικότερα τις επιχειρήσεις, η πράσινη ανάπτυξη συμβάλλει, στη δημιουργία καινοτόμων προϊόντων, στη διαμόρφωση μια νέας κουλτούρας βασισμένη σε πράσινες μεθόδους λειτουργίας και στην ανάπτυξη οικολογικής συνείδησης.

ο **Ευκαιρίες**

Είναι γνωστό, ότι η νομοθεσία εστιάζει ολοένα και περισσότερο στο περιβάλλον και μια επιχείρηση θα πρέπει να προσαρμόζεται στην εκάστοτε νομοθεσία. Επομένως γίνεται κατανοητό ότι από την νομοθεσία προκύπτουν ευκαιρίες. Παράδειγμα των ευκαιριών αυτών είναι, η οδηγία 91/2002 για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων που κρίνει απαραίτητη την επιθεώρησή τους για την εφαρμογή ενεργειακών απαιτήσεων και πιστοποιήσεων και οι νέες περιβαλλοντικές πολιτικές που παρέχουν εγγυήσεις επί των τιμών και επιδοτήσεις για την παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές.

Ευκαιρίες προκύπτουν επίσης και για τους πολίτες. Η πράσινη επιχειρηματικότητα, με τη δημιουργία προϊόντων και υπηρεσιών φιλικών προς το περιβάλλον, εξασφαλίζει τη προστασία του εδάφους, του νερού και του αέρα και συμβάλλει στη προσωπική υγεία και ευεξία των καταναλωτών και επομένως στη προστασία της δημόσιας υγείας.

Συμπερασματικά, οι επιχειρήσεις εφαρμόζοντας καινοτόμες οικολογικές πρακτικές και μεθόδους παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών, εξοικονομούν χρήματα και προσφέρουν απασχόληση.

ο Οφέλη

Γίνεται κατανοητό ότι για να επιτευχθεί η πράσινη ανάπτυξη χρειάζεται μεγάλες επενδύσεις, κυρίως σε ότι αφορά τον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Η πράσινη επιχειρηματικότητα, ενισχύει τις επενδύσεις, παράγει πράσινα προϊόντα και υπηρεσίες, δημιουργεί θέσεις εργασίας και προστατεύει το φυσικό περιβάλλον και την ποιότητα ζωής του ανθρώπου. Επομένως, η πράσινη επιχειρηματικότητα αποτελεί πηγή ζωής για την ελληνική οικονομία και κοινωνία γενικότερα. Οφέλη αυτής της δραστηριότητα εντοπίζουμε σε όλους τους τομείς της ελληνικής οικονομίας.

Όσον αφορά τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, τα οφέλη που αποκομίζουν από την υιοθέτηση αυτής της μορφής οικονομικής δραστηριότητας, είναι η αύξηση της πελατειακής τους δύναμης καθώς η οικολογική συνείδηση εδραιώνεται όλο και περισσότερο στη συνείδηση των καταναλωτών, οι ευκαιρίες για επιδοτήσεις και επιχορηγήσεις από την Ευρωπαϊκή Ένωση, οι ευκαιρίες για αποσχόληση και η τόνωση της ανταγωνιστικότητάς τους.

Όσον αφορά τις μεγάλες επιχειρήσεις, τα οφέλη που αποκομίζουν είναι η εξειδίκευση σε πράσινες τεχνολογίες, η ανάπτυξη πράσινης τεχνογνωσίας, η γρήγορη απόσβεση των επενδύσεών τους και η καθιέρωση της αναγνώρισής τους στην αγορά.

2.2. Πράσινες Κατασκευές

Τα οφέλη που προσφέρουν οι πράσινες κατασκευές είναι πολλαπλά. Η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, η διαχείριση των περιβαλλοντικών συστημάτων και η δημιουργία ενός λειτουργικού περιβάλλοντος, κρίνουν απαραίτητη τη δημιουργία πράσινων κατασκευών και υποδομών.

Όσον αφορά τις κατασκευές στην Ελλάδα, τα κτίρια μέσω της παραγωγής του διοξειδίου του άνθρακα συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου κατά 50% και

καταναλώνουν περίπου το 40% της συνολικής ενέργειας που καταναλώνεται στη χώρα. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Ελλάδα για τη θέρμανση των κτιρίων παρουσιάζει μεγαλύτερη κατανάλωση ενέργειας έως και τρεις φορές από ότι η Φιλανδία. Γι' αυτό, έθεσε σε εφαρμογή το ν.3851/2010 και το ν.3855/2010 που αφορά τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων.

Η μεγάλη κατανάλωση ενέργειας των κτιρίων της χώρας μας οφείλεται στο γεγονός, ότι περίπου το 90% των κτιρίων είναι κατασκευασμένα προ του 1980 και χωρίς θερμομόνωση και ότι τα περισσότερα εγκατεστημένα συστήματα θέρμανσης στα κτίρια είναι απαρχαιωμένα και χαμηλής ενεργειακής κλάσης.

Η επέμβαση λοιπόν στα κτίρια και κυρίως στα παλαιά, αποτελεί κυβερνητική πολιτική και σκοπεύει στην εξοικονόμηση ενέργειας μέσω των παρακάτω επεμβάσεων:

- Τοποθέτηση θερμομόνωσης στο κέλυφος των κτιρίων, δηλαδή στους εξωτερικούς τοίχους, στο δώμα και στο υπόγειο.
- Τοποθέτηση συστημάτων αυτοματισμού σε λέβητες και κλιματιστικά.
- Τοποθέτηση φωτοβολταϊκών, ηλιακών θερμοσίφωνων και ενεργειακών τζακιών.
- Τοποθέτηση νέων κουφωμάτων και υαλοπινάκων που εμφανίζουν μειωμένες θερμικές απώλειες.
- Και τέλος εφαρμογή βιοκλιματικών πρακτικών, δηλαδή κατάλληλος προσανατολισμός κτιρίου, παθητικά ηλιακά συστήματα, δέντρα και τέντες.

Στόχος των παραπάνω επεμβάσεων είναι, η μείωση έως και 80% του λειτουργικού κόστους, η βελτίωση της ενεργειακής ασφάλειας των κτιρίων, καθώς και η δημιουργία θέσεων εργασίας και νέων επιχειρηματικών ευκαιριών.

Το πρόγραμμα αναβάθμισης του κτιριακού αποθέματος της χώρας περιλαμβάνει τις εξής δράσεις:

- Δράσεις ενσωμάτωσης προηγμένης τεχνολογίας χαμηλής ενεργειακής κατανάλωσης.

- Δράσεις συντονισμένης έρευνας για την ανάπτυξη νέων βιομηχανικών προϊόντων υψηλής ενεργειακής απόδοσης.
- Δράσεις ανάδειξης καινοτόμων προϊόντων και συστημάτων σε πραγματική κλίμακα προκειμένου να προωθηθούν οι ενεργειακές πολιτικές.

Ο απώτερος στόχος της κυβέρνησης μέσω των πρωτοβουλιών, των δράσεων και των νόμων που έχει θεσμοθετήσει, είναι να στηρίξει την αειφόρο δόμηση που θα αποτελέσει μοχλό ανάπτυξης της εγχώριας οικονομίας.

2.3. Η πράσινη επιχειρηματικότητα ως ανταγωνιστικό πλεονέκτημα

Η παγκόσμια οικονομική κρίση και η αλλαγή του κλίματος αποτελεί μια πραγματικότητα που αναμένεται να επιφέρει αλλαγές στη συμπεριφορά των καταναλωτών και στους επιδιωκόμενους στόχους των επιχειρήσεων (Aldenius & Khan, 2017). Υπολογίζεται ότι οι έξι από τις δέκα επιχειρήσεις σκοπεύουν να επενδύσουν σε βιώσιμες πρωτοβουλίες και να υιοθετήσουν το Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης (EMS). Επίσης, ολοένα και περισσότερες είναι οι επιχειρήσεις που αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες για την ευαισθητοποίηση των πελατών τους σε περιβαλλοντικά θέματα.

Η επίτευξη λοιπόν του βιώσιμου ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος, απαιτεί την ενσωμάτωση των αρχών του πράσινου μάρκετινγκ όλο και περισσότερο στις επιχειρήσεις (Kirilova & Vaklieva-Bancheva, 2017).

2.3.1. Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη

Η εταιρική κοινωνική ευθύνη, συνθέτει μια έννοια όπου το περιβάλλον αποτελεί δυνατότητα επιχειρηματικής ανάπτυξης και μια υπεύθυνη προσέγγιση των επιχειρήσεων. Τα τελευταία χρόνια η εταιρική κοινωνική ευθύνη είναι κύριο θέμα συζήτησης στις συναντήσεις του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ.

Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη περιλαμβάνει κοινωνικές και περιβαλλοντικές πτυχές στις καθημερινές δραστηριότητες των επιχειρήσεων με αποτέλεσμα να συμβάλλουν σε ένα καθαρότερο περιβάλλον και σε μια καλύτερη κοινωνία.

Ο παραπάνω ορισμός βασίζεται στο τρίπτυχο άνθρωποι-κέρδος-πλανήτης, δηλαδή μετρά τις επιπτώσεις των επιχειρήσεων, είτε αρνητικές είτε θετικές, στο κοινωνικό-οικονομικό-περιβαλλοντικό τομέα, λαμβάνοντας υπόψη την αειφόρο ανάπτυξη και τον εθελοντισμός που αποτελούν αρχές της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (Jankalova & Vartiak, 2017).

2.3.2. Πράσινο Marketing

Το πράσινο ή αλλιώς βιώσιμο μάρκετινγκ, είναι η μελέτη των επιπτώσεων των δραστηριοτήτων του μάρκετινγκ στη ρύπανση και στην κατανάλωση πόρων του πλανήτη και ευρύτερα χρησιμοποιείται για να δηλώσει το αυξανόμενο ενδιαφέρον των καταναλωτών για το περιβάλλον. Επομένως, βασίζεται στο τρίπτυχο της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης που σημειώθηκε παραπάνω και αποτελεί ένα είδος μάρκετινγκ που προωθεί προϊόντα φιλικά προς στο περιβάλλον, δηλαδή προϊόντα που δεν το επιβαρύνουν και συνάμα βελτιώνουν την ποιότητά τους.

Μια επιχείρηση θα πρέπει να εμφανίζει υπεύθυνη στάση απέναντι σε περιβαλλοντικά ζητήματα και να δίνει έμφαση στην παραγωγή, στην προώθηση, στη συσκευασία, στην καινοτομία και κυρίως στην επαναχρησιμοποίηση προϊόντων (CSR Europe, 2017).

Ο βασικός στόχος του πράσινου μάρκετινγκ είναι, η οικοδόμηση μακροπρόθεσμων σχέσεων επικοινωνίας και η διαμόρφωση περιβαλλοντικής ευθύνης στους καταναλωτές και στις επιχειρήσεις.

Το εκάστοτε περιβάλλον που διαμορφώνεται ποικίλλει, ανάλογα με τα ισχύοντα κανονιστικά πλαίσια, με τις ανάγκες και τις απαιτήσεις των καταναλωτών. Επομένως, στόχος των επιχειρήσεων είναι να γίνουν περισσότερο αποδοτικές και κερδοφόρες με

γνώμονα πάντα το περιβάλλον. Τα τελευταία χρόνια ολοένα και περισσότερες επιχειρήσεις εφαρμόζουν το πράσινο μάρκετινγκ, όχι μόνο λόγω των πιέσεων που δέχονται από τις κυβερνήσεις και τον ανταγωνισμό, αλλά και λόγω των εμπορικών ευκαιριών που παρουσιάζονται μέσω αυτού.

Εφόσον λοιπόν μια επιχείρηση φιλοδοξεί να αποκτήσει βιώσιμο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, είναι απαραίτητο να συμπεριλάβει σε όλες τις πτυχές του μάρκετινγκ την περιβαλλοντική σκέψη. Η επίτευξη του παραπάνω και η μακροχρόνια διατήρηση αυτού του πλεονεκτήματος επιτυγχάνεται μόνο με μια πράσινη στρατηγική μάρκετινγκ. Οι επιχειρήσεις που θα την εφαρμόσουν προβλέπεται να εμφανίσουν υψηλότερα κέρδη, καλύτερες περιβαλλοντικές επιδόσεις, νέα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα και σημαντική ενίσχυση των σχέσεών τους με τους ενδιαφερόμενους (Porter, 1998).

2.3.3. Πράσινη επωνυμία

Το branding είναι το σύμβολο του προϊόντος και θεωρείται από μόνο του ξεχωριστό εργαλείο μάρκετινγκ. Τα τελευταία χρόνια στα πράσινα προϊόντα και στις πράσινες υπηρεσίες χρησιμοποιείται μια επιπλέον σήμανση, η οικολογική, που τα διαφοροποιεί από τον ανταγωνισμό. Τα σήματα αυτά βρίσκονται στις ετικέτες των προϊόντων, προκειμένου να μπορεί ο καταναλωτής να τα διακρίνει από τα συμβατικά και ο ρόλος τους είναι να ενημερώνουν το κοινό για βασικές τους λεπτομέρειες, όπως για παράδειγμα τις συνθήκες παραγωγής τους. Η χρήση των πράσινων ετικετών είναι αρκετά εκτεταμένη σήμερα (Chemat et al., 2017).

Το πράσινο μάρκετινγκ λειτουργεί θετικά στην επωνυμία ενός προϊόντος, καθώς αυξάνει την αξία του, βελτιώνει την εικόνα της επιχείρησης και αποκτά πρόσβαση σε νέες αγορές. Προκειμένου όμως, ένα προϊόν να μπορέσει να κατοχυρώσει το πράσινο σήμα, πρέπει να πληροί κριτήρια, γνωστά με τον όρο 3E (Papadas et al., 2017).

2.3.4. Πράσινες στρατηγικές

Η στρατηγική μάρκετινγκ που θα επιλέξει να ακολουθήσει μια επιχείρηση χτίζεται γύρω από το STP (τμηματοποίηση, στόχευση και χωροθέτηση), είναι μια συνεχής διαδικασία και συμβάλλει στο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα (Kotler & Keller, 2005).

Η υιοθέτηση μιας πράσινης στρατηγικής δίνει την δυνατότητα σε μια επιχείρηση να βελτιώνει τα προϊόντα και την εικόνα της. Στο ακόλουθο σχήμα περιγράφονται τέσσερις στρατηγικές, ανάλογα με την επιλογή της εκάστοτε επιχείρησης (Ginsberg & Bloom, 2004).

Διάγραμμα 32: Πράσινες στρατηγικές

Πηγή: Ginsberg & Bloom, 2004

- Όσον αφορά την ισχνή πράσινη στρατηγική (lean green), η επιχείρηση που την ακολουθεί επιλέγει να αποκτήσει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα μέσω του χαμηλού κόστους και προσπαθεί να αυξήσει την αποτελεσματικότητά της με διάφορες πράσινες δραστηριότητες.
- Όσον αφορά την αμυντική πράσινη στρατηγική (defensive green), η επιχείρηση που την ακολουθεί δεν έχει την πρόθεση να χρησιμοποιήσει πράσινες

δραστηριότητες προκειμένου να διαφοροποιηθεί από τον ανταγωνισμό, παρά μόνο προσωρινά σε περιόδους κρίσης.

- Όσον αφορά τη συνηθισμένη πράσινη στρατηγική (common green), η επιχείρηση που την ακολουθεί επιλέγει να θυσιάσει σημαντικούς της πόρους σε πράσινες δραστηριότητες, δηλαδή επιλέγει να επενδύσει σε καινοτόμα προϊόντα, υπηρεσίες και τεχνολογίες προκειμένου να αποκτήσει το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.
- Όσον αφορά την ακραία πράσινη στρατηγική (extreme green), η επιχείρηση που την ακολουθεί έχει ενσωματώσει πλήρως σε όλες τις διαδικασίες της και στον κύκλο ζωής του προϊόντος, τα περιβαλλοντικά θέματα. Συνήθως, λόγω αυτής της επιλογής της εξυπηρετεί συγκεκριμένες αγορές και σημεία πώλησης.

2.3.5. Ολοκληρωμένη Πολιτική Προϊόντος

Η ολοκληρωμένη πολιτική προϊόντος είναι μία στρατηγική που εστιάζει στην ενίσχυση και στον επαναπροσδιορισμό περιβαλλοντικών πολιτικών, με απώτερο σκοπό την παρακίνηση των εμπλεκόμενων συντελεστών της κάθε φάσης του κύκλου ζωής των προϊόντων (από την εξόρυξη των πρώτων υλών μέχρι τη διάθεσή του ως απόβλητο) να βελτιώσουν την επίδοσή τους περιβαλλοντικά. Η συγκεκριμένη πολιτική επικεντρώνεται, όχι μόνο στα σημεία του κύκλου ζωής των προϊόντων που ενδεχομένως μπορούν να πλήξουν το περιβάλλον, δηλαδή στα σημεία του οικολογικού σχεδιασμού, αλλά και στην ενημέρωση του καταναλωτή ότι ο ρυπαίνων πληρώνει (European Commission, n.d., ‘Environment -Industry- Integrated Product Policy’).

Οι αρχές της ολοκληρωμένης πολιτικής προϊόντος, σύμφωνα με την Πράσινη Βίβλο της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι, η εκτίμηση του κύκλου ζωής του προϊόντος, η παροχή κινήτρων για προσφορά πράσινων προϊόντων, η συνεργασία των εμπλεκόμενων συντελεστών και ο περιορισμός των επιπτώσεων περιβαλλοντικά σε όλες τις φάσεις του κύκλου ζωής. Τέλος, στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η ρύθμιση των τιμών των πράσινων προϊόντων προκειμένου, να ενισχυθεί η παραγωγή τους και να αυξηθεί η ζήτησή τους.

Ορισμένα από τα πλεονεκτήματα που προκύπτουν για τις επιχειρήσεις από την εφαρμογή της ολοκληρωμένης πολιτικής προϊόντος είναι, η μείωση του κόστους επεξεργασίας και διάθεσης μέσω του ελέγχου στις ποσότητες των πρώτων υλών, η αύξηση των πωλήσεων κυρίως στις πράσινες αγορές, η αύξηση της επωνυμίας της επιχείρησης, η συμμόρφωσή της με τα περιβαλλοντικά πλαίσια και η ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων στο προσωπικό.

Ορισμένα από τα εργαλεία που υποδεικνύει η ολοκληρωμένη πολιτική προϊόντος για την βελτίωση της περιβαλλοντικής απόδοσης, είναι τα χρηματοδοτικά εργαλεία, οι εθελοντικές συμφωνίες, ο οικολογικός σχεδιασμός, η οικολογική σήμανση, η ανάλυση του κύκλου ζωής, τα συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης και η περιβαλλοντική έκθεση (Μαυρίδης, 2013; Φραγκιαδάκη, 2010).

Κεφάλαιο 3^ο

Ανάλυση της Ελληνικής Εταιρείας ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ

3.1. Παρουσίαση της υπό μελέτη εταιρείας

Η ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ είναι ελληνική εταιρεία εισηγμένη στο Χρηματιστήριο Αθηνών από το 2009, μέλος του ομίλου ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ και κατέχει πρωταρχικό ρόλο στο τομέα της καθαρής ενέργειας. Επίσης, είναι ο σημαντικότερος επενδυτής στον τομέα των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στην Ελλάδα και η μεγαλύτερη ελληνική εταιρεία του κλάδου διεθνώς, με ένα ευρύ χαρτοφυλάκιο έργων σε Ελλάδα και εξωτερικό. Οι επενδύσεις της τα τελευταία χρόνια αγγίζουν τα 2 δισ. € και στοχεύει, σε νέες επενδύσεις 2 δισ. € και στα 3000 MW εγκαταστάσεων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας μέχρι το 2025.

Η ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ αναλαμβάνει όλες τις απαιτούμενες ενέργειες για τις μονάδες που κατασκευάζει, από τον σχεδιασμό, την αδειοδότηση, την υλοποίηση, ακόμη και τη λειτουργία, τη συντήρηση και την εμπορική εκμετάλλευση. Η επιχειρηματική δράση της εταιρείας χαρακτηρίζεται από υγιή οικονομική διάρθρωση, έγκυρη εξειδίκευση και τεχνογνωσία και πλήρη λειτουργία των διαδικασιών διασφάλισης ποιότητας. Τέλος, η εταιρεία επιλέγει να ενημερώνει το κοινό για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, μέσω εξειδικευμένων συμβούλων σε ενέργειες που οργανώνει.

3.1.1. Δραστηριότητες

Η εταιρεία δραστηριοποιείται στην κατασκευή και εκμετάλλευση εγκαταστάσεων Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, και συγκεκριμένα στην κατασκευή και λειτουργία αιολικών πάρκων, υδροηλεκτρικών έργων, υβριδικών και φωτοβολταϊκών σταθμών, καθώς και στην ανάληψη έργων διαχείρισης και αξιοποίησης της ενέργειας των απορριμάτων, των αποβλήτων και της βιομάζας.

Η εταιρεία διαθέτει εγκαταστάσεις ΑΠΕ συνολικής ισχύος 895 MW, σε κατασκευή ή έτοιμες προς κατασκευή, εγκαταστάσεις συνολικής ισχύος 409,4 MW και σε κατάσταση αδειοδότησης, εγκαταστάσεις συνολικής ισχύος 10.238,8 MW.

Εκτενέστερα τα έργα που αναλαμβάνει και την καθιστούν κυρίαρχη στον κλάδο των τεχνολογιών των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας είναι τα εξής.

ο **Αιολικά έργα**

Η ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ, ήδη από το 1997, λειτουργεί και κατασκευάζει αιολικά πάρκα, όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά και σε χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Σήμερα, διαθέτει 50 αιολικά πάρκα σε λειτουργία, συνολικής ισχύος 865,5 MW, σε κατασκευή ή έτοιμα προς κατασκευή, πάρκα συνολικής ισχύος 397 MW και σε κατάσταση αδειοδότησης, πάρκα συνολικής ισχύος 5.132 MW.

Από τότε που έχουν τεθεί σε λειτουργία τα αιολικά πάρκα, η εταιρεία έχει πετύχει πλήρως τους στόχους παραγωγικότητας που είχε θέσει. Σε ατομικό επίπεδο έχει πετύχει μια σταθερή οικονομική ανάπτυξη, ενώ σε εθνικό επίπεδο και σε επίπεδο οικονομίας έχει πετύχει αξιοσημείωτη μείωση αερίων ρύπων του θερμοκηπίου, μεγάλη εξοικονόμηση εγχώριων συμβατικών καυσίμων και σημαντική κάλυψη εγχώριων ενεργειακών αναγκών.

Εικόνα 1: Αιολικό πάρκο Αγίου Γεωργίου

Πηγή: <https://www.terna-energy.com/acivities/aioliki-energeia/nisos-agios-georgios/?country=>

○ Υδροηλεκτρικά έργα

Η ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ, ήδη από το 2006, αναπτύσσει μια σειρά υδροηλεκτρικών έργων σε περιοχές της Ελλάδας. Σήμερα, διαθέτει 2 υδροηλεκτρικά έργα σε λειτουργία συνολικής ισχύος 18 MW, σε κατασκευή ή έτοιμα προς κατασκευή, έργα συνολικής ισχύος 10 MW και σε κατάσταση αδειοδότησης, έργα συνολικής ισχύος 180 MW.

Εικόνα 2: Υδροηλεκτρικό έργο ΜΥΗΕ Δαφνοζωνάρα-Σανίδι

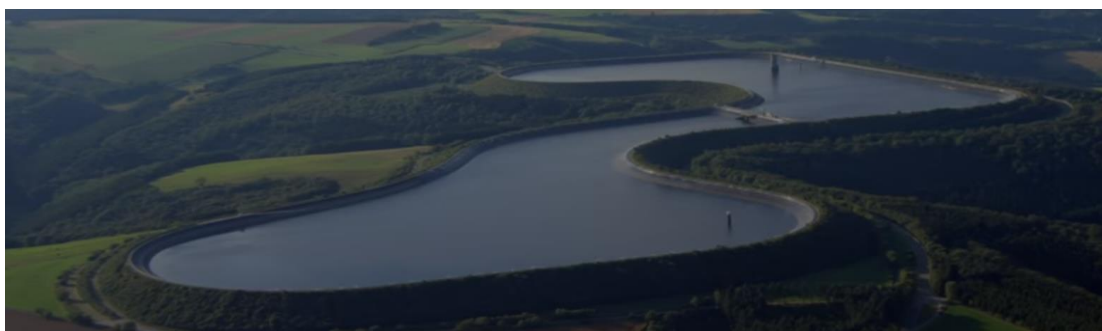

Πηγή: <https://www.terna-energy.com/acivities/ydroilektrika-erga/miie-dafnozounera-sanidi/?country=>

○ Έργα Αντλιοσταμείωσης

Η ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ, δεν έχει θέσει ακόμη σε λειτουργία τέτοιου είδους έργα, παρόλα αυτά αναμένει τη χορήγηση άδειας για 2 έργα, συνολικής ισχύος 680 MW κατόπιν συγχρηματοδότησης από τον ευρωπαϊκό φορέα Connecting Europe Facility και έχει υποβάλει αίτηση για έργα συνολικής ισχύος 3.120 MW, σε περιοχές της Ελλάδας. Τα έργα αυτά αποθηκεύουν ενέργεια υδραυλικά με άντληση ύδατος από τις κάτω στις άνω δεξαμενές και την αποδίδουν ως ηλεκτρική μέσω υδροστροβίλων.

Εικόνα 3: Σύστημα Αντλιοσταμείωσης στην Αμφιλοχία

Πηγή: <https://www.terna-energy.com/acivities/erga-antlisotamieysis/antlisotamiefsi-amfilochias/?country=>

○ Υβριδικά έργα

Η ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ δραστηριοποιείται και στην ανάπτυξη υβριδικών σταθμών και μετά από διαγωνισμό κηρύχθηκε ανάδοχος για την κατασκευή, τη λειτουργία και την εκμετάλλευση υβριδικού σταθμού στο Αμάρι Κρήτης. Το καινοτόμο αυτό έργο συνολικής ισχύος 92,3 MW παράγει αιολική ενέργεια με την τεχνολογία της αντλησοταμείωσης σε ένα υβριδικό σύστημα και είναι το μεγαλύτερο στην Ευρώπη με ύψος επένδυσης 280 εκατ. €.

Εικόνα 4: Υβριδικός σταθμός στο Αμάρι της Κρήτης

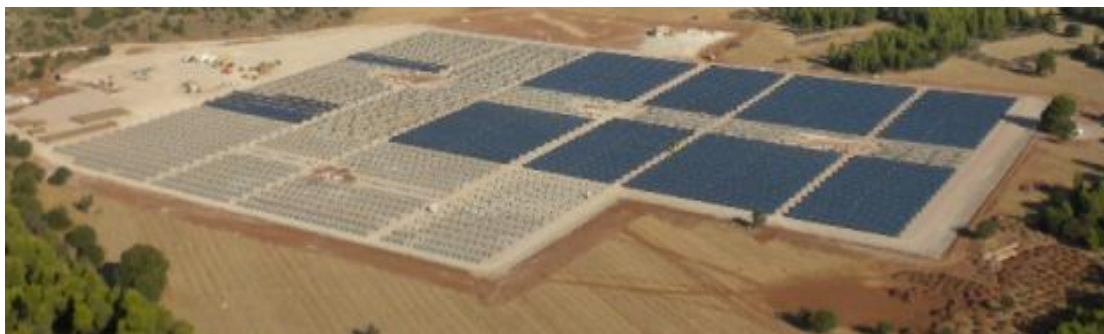
Πηγή: <https://www.terna-energy.com/acivities/yvridika/amari/?country=>

○ Φωτοβολταϊκά έργα

Η ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ λειτουργεί και κατασκευάζει φωτοβολταϊκούς σταθμούς σε περιοχές της Ελλάδος, αφενός λόγω του κλίματός της και αφετέρου λόγω των κινήτρων με υψηλά τιμολόγια και επιδοτήσεις που έχει δώσει η κυβέρνηση. Σήμερα, διαθέτει 3 σταθμούς σε λειτουργία, συνολικής ισχύος 8,5 MW και σε κατάσταση αδειοδότησης, σταθμούς συνολικής ισχύος 1.698 MW.

Στο τομέα της ηλιακής ενέργειας, περιλαμβάνεται η ηλιακή φωτοβολταϊκή και η ηλιακή θερμική ενέργεια. Όσον αφορά την ηλιακή φωτοβολταϊκή ενέργεια, μέσω πινάκων πυριτίου μετατρέπεται μέρος της ηλιακής ακτινοβολίας σε ηλεκτρική ενέργεια και χρησιμοποιείται κυρίως για ηλεκτροδότηση απομονωμένων τοποθεσιών. Όσον αφορά την ηλιακή θερμική ενέργεια, η θερμότητα που δεσμεύεται από την ηλιακή ακτινοβολία χρησιμοποιείται κυρίως για οικιακή θέρμανση νερού.

Εικόνα 5: Φωτοβολταϊκός σταθμός Βαθυχώρι Ι

Πηγή: <https://www.terna-energy.com/acivities/fotovoltaika/stathmos-vathichori-i/?country=>

ο Έργα βιοαερίου και διαχείρισης απορριμμάτων

Η ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ δραστηριοποιείται και στον τομέα διαχείρισης απορριμμάτων και αναλαμβάνει τόσο ιδιωτικά όσο και δημόσια έργα. Σήμερα, διαθέτει μια μονάδα βιοαερίου στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας και μια μονάδα διαχείρισης απορριμμάτων στην Περιφέρεια Ηπείρου, συνολικής ισχύος 3 MW, σε κατασκευή ή έτοιμες προς κατασκευή, μονάδες συνολικής ισχύος 2,4 MW και σε κατάσταση αδειοδότησης, μονάδες συνολικής ισχύος 16 MW.

Εικόνα 6: Μονάδα Επεξεργασίας Απορριμμάτων (ΜΕΑ) Ηπείρου

Πηγή: <https://www.terna-energy.com/acivities/erga-vioaerioy-diach-aporrimmaton/monada-epexergasias-aporrimmaton-ipirou/?country=>

3.1.2. Δημιουργία οικονομικής αξίας και πράσινο μάρκετινγκ

Προτεραιότητα της εταιρείας είναι η δημιουργία και διανομή οικονομικής αξίας, καθώς έτσι εξασφαλίζεται η επιχειρηματική της συνέχεια και παράγουν αξία τα ενδιαφερόμενα μέρη της. Η προτεραιότητά της αυτή μεταφράζεται, σε πληρωμές

άμεσων και έμμεσων φόρων στα κράτη που δραστηριοποιείται, σε πληρωμές μισθών στους εργαζομένους, σε αμοιβές στους προμηθευτές, σε κέρδη και μερίσματα στους μετόχους, καθώς και σε κοινωνική προσφορά με δωρεές σε διάφορους φορείς.

Οι νέες επενδύσεις, οδηγούν σε αύξηση της οικονομικής αξίας που παράγει και διαμοιράζει στα ενδιαφερόμενα μέρη της. Στον παρακάτω πίνακα διαπιστώνεται η σταθερή αναπτυξιακή της πορεία με την πάροδο των χρόνων. Συγκεκριμένα, οι πωλήσεις το 2013 ανήλθαν σε 139,6 εκατ. €, ενώ το 2019 υπερδιπλασιάστηκαν και διαμορφώθηκαν στα 299,1 εκατ. €. Τέλος, τα καθαρά έσοδα το 2013 ανήλθαν στα 4,4 εκατ. €, ενώ το 2019 υπερδεκαπλασιάστηκαν και διαμορφώθηκαν στα 53,2 εκατ. €.

Πίνακας 9: Χρηματοοικονομικά στοιχεία 2013-2019

€ ΜΜ	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Πωλήσεις	139.6	158.3	198.6	225.6	276.5	292	299.1
Αύξηση Πωλήσεων	13%	13%	26%	14%	23%	5,6%	2,4%
Κέρδη προ αποσβέσεων, τόκων φόρων / EBITDA	69.9	74.1	99.3	115.8	147.5	167.9	182
Περιθώριο κέρδους/EBITDA Margin	50%	47%	50%	51%	53%	58%	60,8%
Κέρδη προ τόκων και φόρων / EBIT	35.3	43.5	62.7	74.8	105.3	120.1	123
Καθαρά έσοδα	4.4	5.8	17.4	21.4	37.1	47.1	53.2
Ταμειακή ροή πριν από την αλλαγή του κεφαλαίου κίνησης	70.2	74.8	103.8	116.3	150.0	167.5	183
Μετατροπή ταμειακών ροών	100%	101%	105%	100%	102%	101%	99%
Κεφαλαιουχικές δαπάνες	36.0	58.1	85.9	145.5	229.2	109.3	205
Καθαρό χρηματοοικονομικό χρέος	242.2	254.5	346.3	554.5	563.9	606	716
Καθαρό χρηματοοικονομικό χρέος / EBITDA	3.5x	3.4x	3.5x	4.8x	3.8x	3.6x	3.9x

Πηγή: Εταιρική παρουσίαση Σεπτέμβριος 2020

Η ανάπτυξη και η λειτουργία, αιολικών πάρκων, υδροηλεκτρικών έργων, υβριδικών έργων, φωτοβολταϊκών έργων, έργων αντλησοταμίευσης και έργων βιοαερίου και διαχείρισης απορριμμάτων, μειώνουν τις ανάγκες για παραγωγή ηλεκτρικού ρεύματος από συμβατικές πηγές ενέργειας, μειώνουν τις εκπομπές ρύπων στην ατμόσφαιρα, μειώνουν τη μόλυνση του φυσικού περιβάλλοντος, δημιουργούν θέσεις εργασίας και αναπτύσσουν την κοινωνική ευαισθησία των πολιτών. Τέλος, τέτοιου είδους έργα συμβάλλουν και στην αντιμετώπιση πυρκαγιών σε δασικές περιοχές, καθώς η κατασκευή τους προϋποθέτει τη διάνοιξη οδικού δικτύου.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι η ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ πιστοποιεί κάθε ενέργεια κατά την υλοποίηση, τη λειτουργία και τη διαχείριση ενός έργου, μέσω πιστοποιήσεων. Συγκεκριμένα εφαρμόζει, το «Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης» σύμφωνα με το ISO 14001:2015, το «Σύστημα Διαχείρισης Ενέργειας» σύμφωνα με το ISO 50001:2011, το «Σύστημα Διαχείρισης Ποιότητας» σύμφωνα με το ISO 9001:2015, το «Σύστημα Διαχείρισης Υγείας και Ασφάλειας στην Εργασία» σύμφωνα με το ISO 45001:2018, το «Σύστημα Διαχείρισης Πληροφοριών» σύμφωνα με το ISO/IEC27001:2013, το «Σύστημα Διαχείρισης κατά της Δωροδοκίας» σύμφωνα με το ISO 37001:2016 και το «Οργανισμός φιλικός σε Πολίτες με Αναπηρία-Απαιτήσεις και Συστάσεις» σύμφωνα με το ΕΛΟΤ 1439:2013.

Επομένως, η ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ προωθεί μια βιώσιμη εικόνα, με στόχο να καθιερώσει την αξιοπιστία της, να αποκτήσει εκτεταμένη αποδοχή και να προσελκύσει νέους πελάτες, προμηθευτές και επενδυτές.

3.1.3. Ρίσκα, ανταμοιβές και κίνδυνοι

Η ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ χαρακτήρισε το 2020 κρίσιμη χρονιά, καθώς ανακοινώθηκε από την κυβέρνηση, σύμφωνα με την εθνική ενεργειακή και κλιματική στρατηγική με στόχο το 2030, ότι οι Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας στη χώρα, θα πρέπει να καταλαμβάνουν τουλάχιστον το 35% του ενεργειακού της μείγματος.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι η ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ και 150 ακόμη ευρωπαϊκές εταιρείες υποστηρίζουν το φιλόδοξο στόχο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας για μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου τουλάχιστον κατά 55% έως το 2030, με τον διευθύνων σύμβουλο της εταιρείας να επισημαίνει ότι η μετάβαση στην κλιματική ουδετερότητα πρέπει να επιτευχθεί με την συμβολή όλων των κλάδων χωρίς καμία απολύτως εξαίρεση.

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι η εταιρεία, δεν φαίνεται να έχει επηρεαστεί από την πανδημία του κορωνοϊού, καθώς πρωταγωνιστεί στην αγορά καθαρής ενέργειας και κατέχει το μεγαλύτερο μερίδιο στην αγορά των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στην

Ελλάδα. Η συνεχής ενασχόλησή της με το συγκεκριμένο κλάδο, οι γνώσεις και η εμπειρία που έχει αποκτήσει τα τελευταία 20 χρόνια, την έχουν φέρει σε θέση να εντείνει τις ενέργειές της, προκειμένου να εντοπίσει καινούριες επενδυτικές ευκαιρίες σε νέες αγορές, όπως αυτή των ΗΠΑ. Η επέκταση του χαρτοφυλακίου έργων, η ισχυρή ταμειακή ροή και η σταθερή και αξιόπιστη πορεία της, δεν περνά απαρατήρητη από την αγορά, με τις θετικές αναφορές των αναλυτών που καλύπτουν τη μετοχή της να είναι συνεχείς.

Παρόλο όμως, που ο κλάδος των ΑΠΕ χαρακτηρίζεται από τους επενδυτές ότι προσφέρει σταθερή ταμειακή ροή, ακόμη και σε εποχές αβέβαιες, η εταιρεία με υψηλό αίσθημα ευθύνης απέναντι σε όλους τους ενδιαφερόμενους, παρακολουθεί τις εξελίξεις της πανδημίας του κορωνοϊού, μελετώντας τους κινδύνους που ενδεχομένως να μπορούσαν να επηρεάσουν τη χρηματοοικονομική της θέση και τις δραστηριότητές της. Σε κάθε περίπτωση η διοίκηση, προσδοκά την ομαλή της λειτουργία, σε όλες τις χώρες που δραστηριοποιείται, γι' αυτό εντοπίζει, αναλύει και αξιολογεί τους κινδύνους και συνεργάζεται με risk managers προκειμένου να ελαχιστοποιήσει την αρνητική τους επίδραση.

Τέλος, ένας ακόμη κίνδυνος που καλείται να αντιμετωπίσει η εταιρεία είναι ο συναλλαγματικός κίνδυνος, καθώς δραστηριοποιείται σε αρκετές χώρες του εξωτερικού με διαφορετικό νόμισμα. Ο κίνδυνος των συναλλαγματικών ισοτιμιών μπορεί να προκύψει από εμπορικές συναλλαγές και από επενδύσεις σε ξένο νόμισμα. Για το λόγο αυτό, το χρηματοοικονομικό τμήμα της εταιρείας παρακολουθεί συνεχώς τις μεταβολές των ισοτιμιών, προκειμένου να μην γίνουν επιζήμιες για τα χρηματικά της διαθέσιμα.

3.2. Στρατηγικές της υπό μελέτη εταιρείας

Η ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ είναι μια διευρυμένη και πολυτμηματική επιχείρηση. Η εταιρεία ακολουθεί ένα πλήθος αλληλοεξαρτώμενων στρατηγικών από όλα τα επίπεδα, ανάλογα με τα κεκτημένα και τους στόχους που έχει θέσει, προκειμένου να διαμορφώσει ένα πετυχημένο μείγμα στρατηγικών που θα συντελέσει στην περαιτέρω ανάπτυξή της.

Κατά κύριο λόγο η εταιρεία ακολουθεί στρατηγικές Ανωτάτου Επιπέδου και συγκεκριμένα ακολουθεί:

- Στρατηγικές Ανάπτυξης, καθώς επιθυμεί να αυξήσει την εγκατεστημένη ισχύ της στην Ελλάδα, να ενισχύσει τη διεθνή της παρουσία και να αναπτύξει περαιτέρω δράση στα φωτοβολταϊκά έργα, στα υδροηλεκτρικά έργα, στα υβριδικά έργα, στα έργα αντλησοταμίευσης και στα έργα βιοαερίου και διαχείρισης απορριμμάτων.
- Στρατηγικές Ανάπτυξης και ειδικότερα καθετοποίηση προς τα εμπρός, καθώς ο όμιλος TEPNA δημιούργησε μια ακόμη εταιρεία, τον ΗΡΩΝ και επομένως πέρα από τη παραγωγή προχώρησε και στη διανομή ενέργειας.
- Στρατηγικές Σταθεροποίησης, καθώς επιθυμεί να διαφυλάξει την εγχώρια ηγετική της θέση στην αιολική ενέργεια.

Επίσης, η εταιρεία ακολουθεί στρατηγικές Μεσαίου Επιπέδου και συγκεκριμένα ακολουθεί:

- Στρατηγικές Δημιουργίας Αξίας και ειδικότερα Επιχειρησιακή Τελειότητα, λόγω των αξιόπιστων αγαθών, της υψηλής ποιότητας, της διαφάνεια και του ήθους σε όλες τις επιχειρηματικές τις δράσεις, των ανταγωνιστικών τιμών, της μεγάλης εξυπηρέτησης και της ευκολίας αγοράς που προσφέρει.
- Στρατηγικές Δημιουργίας Αξίας και ειδικότερα Ηγεσία Προϊόντος, λόγω του ότι είναι εταιρεία ηγέτης στην αγορά και συμβάλλει στην ανάπτυξη καινοτόμων λύσεων, έρευνας και τεχνογνωσίας.
- Στρατηγικές Συνεργασίας (Co-Branding), καθώς έχει αναπτύξει συμμαχίες με κορυφαίες διεθνείς επιχειρήσεις και ελληνικούς οργανισμούς και επομένως συνεισφέρει κεφάλαια, στελεχιακό δυναμικό, αξιοπιστία, εμπειρία και τεχνογνωσία, ώστε να γίνει μια win win συνεργασία, να μειωθούν τα κόστη παραγωγής και να αυξηθεί ο τζίρος και τα κέρδη.
- Στρατηγικές Επιχειρησιακού Οικοσυστήματος, καθώς συνεργάζεται στενά με τα ενδιαφερόμενα μέρη της, δηλαδή τους εργαζόμενους, τους καταναλωτές, τους προμηθευτές, τους διανομείς και το περιβάλλον. Η εταιρεία στοχεύει στη συνεχή και αποτελεσματική επικοινωνία με τα ενδιαφερόμενα μέρη της: στην εξέλιξη, στην ασφάλεια και στην ευημερία του ανθρώπινου δυναμικού της και στην επίτευξη κοινωνικής ευημερίας και συνοχής.

Κεφάλαιο 4^ο

Συμπεράσματα και Στρατηγικές Προτάσεις

4.1. Βασικές Διαπιστώσεις

Ο κλάδος των κατασκευών είναι στρατηγικός για την ελληνική οικονομία. Μέσω των επενδύσεων σε έργα υποδομής, σε κατοικίες και σε άλλα κτίρια, συμβάλλει στην ενίσχυση της παραγωγικότητας της ελληνικής οικονομίας και της ποιότητας ζωής των πολιτών της. Παρά τις δραματικές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στον κλάδο, η συμμετοχή του στα μεγέθη της εγχώριας οικονομίας είναι καθοριστική και παραμένει υπολογίσιμη, όπως για παράδειγμα στις επενδύσεις, στην απασχόληση και στην προστιθέμενη αξία. Η παρούσα κατάσταση στο κλάδο, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί από σχετική στασιμότητα και ιδιαίτερα χαμηλό επίπεδο δραστηριότητας, χωρίς να διαφαίνεται σημαντική αλλαγή κατεύθυνσης στις προσδοκίες των κατασκευαστικών εταιρειών στο άμεσο μέλλον.

Οι παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν και διαμορφώνουν τις επιδόσεις και την ανταγωνιστικότητα του κλάδου των κατασκευών, είναι πολλοί και συνήθως δεν βρίσκονται στον έλεγχο των εταιρειών. Τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα έχει παρατηρηθεί, επιδείνωση οικονομικών συνθηκών, υψηλά επιτόκια δανεισμού, ασταθές φορολογικό πλαίσιο, υψηλοί φορολογικοί συντελεστές, μεγάλη γραφειοκρατία και σημαντικές καθυστερήσεις στην απονομή δικαιοσύνης. Επιπλέον, παρατηρούνται και ζητήματα σχετικά με τα δημόσια έργα υποδομής, όπως για παράδειγμα η απουσία εθνικού στρατηγικού σχεδιασμού, η περικοπή κονδυλίων από το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων, τα προβλήματα στο σύστημα δημοπράτησης και ανάθεσης δημοσίων έργων, οι ελλείψεις μηχανισμοί επίβλεψης, συντήρησης και διαχείρισης των δημοσίων έργων, οι καθυστερήσεις στις πληρωμές των ανάδοχων εταιρειών και η έλλειψη ρευστότητάς τους. Επιπρόσθετα, ζητήματα παρατηρούνται και στο πλαίσιο λειτουργίας του κλάδου, με μία πληθώρα διαδικασιών που αντιμετωπίζουν οι εταιρείες του στην ανέγερση κτιρίων, με ιδιαίτερα υψηλή φορολογία στα ακίνητα, με πολυνομία και πολυπλοκότητα στο νομοθετικό και κανονιστικό πλαίσιο και με πολλούς περιορισμούς

στο χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό. Όλα αυτά συντελούν σε ένα ακατάλληλο και ασταθές περιβάλλον που δεν ενδείκνυται στις επιχειρήσεις.

Παρόλα αυτά, μπορούν να χρησιμοποιηθούν πλήθος εργαλείων και κινήτρων για την ανάπτυξη του κλάδου, καθώς το κτιριακό απόθεμα και η ποιότητα των υποδομών της χώρας επιδέχονται ουσιαστικής αναβάθμισης.

Οι δυννητικοί μοχλοί ανάπτυξης του κλάδου οριοθετούνται, στο σχεδιασμό των κλαδικών πολιτικών και στην επισήμανση των τομέων, που θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην αύξηση των ρυθμών μεγέθυνσης της εγχώριας οικονομίας και να ανιχνεύσουν έργα χρήσιμα και οικονομικά ανταποδοτικά. Η εμπειρία διεθνώς υποδηλώνει ότι ένα εθνικό στρατηγικό όραμα για τις υποδομές, με πειστική διαχείριση της διαφθοράς, με ύπαρξη ρυθμιστικού πλαισίου στις επενδύσεις, με συντονισμό στην πολιτική των υποδομών και με εφαρμογή κατάλληλης και επίκαιρης κλαδικής πολιτικής, μπορεί να λειτουργήσει θετικά και να ανατρέψει την υπάρχουσα κατάσταση.

Το σχέδιο υποδομών της Ελλάδας θα πρέπει να επικεντρωθεί στην υλοποίηση μιας νέας εθνικής αναπτυξιακής στρατηγικής με έμφαση σε τομείς της οικονομικής δραστηριότητας όπου η πιθανή ανάπτυξη είναι μεγαλύτερη. Ακόμη και οι τάσεις που παρατηρούνται σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο θα μπορούσαν να αποτελέσουν ευκαιρίες και να διαμορφώσουν για τις υποδομές μια συνιστώσα της εθνικής στρατηγικής.

Το σύστημα δημοπράτησης και ανάθεσης δημοσίων έργων προκαλεί προβλήματα στον κλάδο και σημαντική πίεση στις κατασκευαστικές εταιρείες, καθώς μετά από ανάλυσή του, εντοπίστηκαν σημαντικές στρεβλώσεις και αδυναμίες. Επίσης, μετά από αξιολόγηση των συνθηκών που επικρατούν στην ελληνική αγορά δημοσίων έργων διαπιστώθηκαν προσφορές κάτω του κόστους, πράγμα το οποίο καθιστά επιτακτική τη δημιουργία ενός Εθνικού Συστήματος Τεχνικών Προδιαγραφών και Τιμολόγησης Έργων.

Η διαδικασία των Αυτόκλητων ή Πρότυπων Προτάσεων, για τη χρηματοδότηση και το σχεδιασμό κατασκευαστικών έργων, αποτελεί σημαντικό εργαλείο ανάπτυξής τους, καθώς τις παραπάνω λειτουργίες τις αναλαμβάνει ο ιδιωτικός τομέας, με το ρόλο του δημοσίου να περιορίζεται στον έλεγχο των προδιαγραφών και της τιμολόγησης της πρότασης του ιδιωτικού φορέα.

Τέλος, διαπιστώθηκε ότι στην ενδυνάμωση της οικονομικής δραστηριότητας και της απασχόλησης, συνέβαλλε η επιτάχυνση του ρυθμού της ενεργειακής αναβάθμισης του κτιριακού αποθέματος· και εκτιμήθηκε ότι η μείωση του ΦΠΑ στα κατασκευαστικά έργα από 24% σε 13%, η κατάργηση του συμπληρωματικού ΕΝΦΙΑ και η αύξηση σταδιακά των επενδύσεων στο μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα λειτουργούσε προς την ίδια κατεύθυνση.

4.2. Στρατηγικές Προτάσεις

Ο κλάδος των κατασκευών είχε, έχει και θα συνεχίσει να έχει ουσιαστικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας. Οι επενδύσεις σε έργα υποδομής, σε κατοικίες και σε εγκαταστάσεις παραγωγής Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, αποτελούν έναν εξαιρετικά κρίσιμο μοχλό επιτάχυνσης των ρυθμών μεγέθυνσης της ελληνικής οικονομίας. Ο κλάδος των κατασκευών, παρά τη χαμηλή ζήτηση έργων, τα αντικίνητρα και τα εμπόδια στις επενδύσεις, μπορεί να προσφέρει υψηλής ποιότητας υπηρεσίες. Παρά λοιπόν την έως τώρα συνεισφορά του κλάδου, θα πρέπει να γίνουν ουσιαστικά βήματα για την περαιτέρω ενίσχυσή του, όπως να υλοποιηθούν τα ήδη προγραμματισμένα έργα, να αρθούν τα αντικίνητρα στις επενδύσεις, να προωθηθούν οι ιδιωτικές επενδύσεις με Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα, να διασφαλιστούν συνθήκες υγιούς ανταγωνισμού και να καθοριστούν οι προτεραιότητές του, μέσω ενός μακροχρόνιου Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου. Στο παραπάνω πλαίσιο λοιπόν, προτείνονται οι εξής παρεμβάσεις:

- **Εθνικός Στρατηγικός Σχεδιασμός Υποδομών**

Απαραίτητος κρίνεται ο σχηματισμός ενός Αυτόνομου Εθνικού Συμβουλίου Υποδομών, όπου θα συμμετέχουν φορείς του κλάδου και κρατικοί λειτουργοί και θα

είναι σε θέση να συμβουλευουν την κυβέρνηση για θέματα δημόσιων υποδομών, όπως για τις προτεραιότητες στις επενδύσεις, για την καλύτερη κατανομή των πόρων και για τη διασφάλιση ορθού σχεδιασμού. Επίσης, το συμβούλιο αυτό, θα είναι σε θέση να προσδιορίσει τις ανάγκες, να θέσει προτεραιότητες και να διατυπώσει ένα μακροπρόθεσμο όραμα για έργα μεταφορών, ύδρευσης, αποβλήτων, επικοινωνιών και ενέργειας.

Το εθνικό στρατηγικό σχέδιο μπορεί να περιλαμβάνει επενδύσεις, σε μεγάλους οδικούς άξονες, σε υποδομές σιδηρόδρομου, σε υποδομές τοπικών αγορών, σε εμπορικά και επιβατικά λιμάνια, σε μαρίνες, σε υποδομές για μεταποιητική δραστηριότητα, σε υποδομές για τουρισμό και πολιτισμό, σε σχολεία, σε νοσοκομεία, σε δημόσια κτίρια με σύγχρονες προδιαγραφές, σε ενεργειακή αποδοτικότητα στους δημόσιους χώρους, σε βέλτιστη διαχείριση των αποβλήτων, σε ποιότητα του δικτύου ηλεκτροδότησης και σε Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας.

Το εθνικό στρατηγικό σχέδιο θα επικαιροποιείται τακτικά, θα λαμβάνει υπόψη παρατηρήσεις του κλάδου και των επενδυτών και στο τέλος κάθε έτους θα συντάσσει έκθεση προόδου.

ο **Σύστημα Δημοπράτησης, Ανάθεσης και Παρακολούθησης Δημοσίων Έργων**

Απαραίτητη κρίνεται η δημιουργία ενός Εθνικού Συστήματος Τεχνικών Προδιαγραφών και Τιμολόγησης, όπου θα καθορίζονται οι προδιαγραφές για τις απαιτήσεις και την ποιότητα του έργου, ο κάθε συντελεστής κόστους, οι εξελίξεις και οι αναθεωρήσεις των τιμών και των προδιαγραφών και ο συνολικός προϋπολογισμός του έργου. Επίσης, το συγκεκριμένο σύστημα θα απορρίπτει προσφορές κάτω του κόστους, θα αξιολογεί τις προσφορές με αντικειμενικά κριτήρια, θα εισάγει το θεσμό του ανεξάρτητου ελεγκτή για τη διασφάλιση της ποιότητας και του χρονοδιαγράμματος και θα συνεργάζεται με ιδιωτικούς φορείς για την αποτελεσματική διαχείριση και συντήρηση του έργου. Επομένως λοιπόν, το σύστημα τεχνικών προδιαγραφών και τιμολόγησης θα συντελέσει στην πλήρη διαφάνεια των δημοσίων έργων.

- **Επενδύσεις σε κτίρια και αγορά ακινήτων**

Απαραίτητη κρίνεται η ανάπτυξη προγράμματος για την ενεργειακή αναβάθμιση του κτιριακού αποθέματος της χώρας, όπου θα παρέχονται, πιστώσεις φόρου για επεμβάσεις εξοικονόμησης ενέργειας, κατάργηση του συμπληρωματικού ΕΝΦΙΑ, μείωση του βασικού ΕΝΦΙΑ και κίνητρα προκειμένου να εκσυγχρονιστούν συνολικά τα υπάρχοντα κτίρια.

- **Χρηματοδότηση και Θεσμικές Παρεμβάσεις**

Απαραίτητη κρίνεται, η ενίσχυση με πόρους του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, η εκμετάλλευση των κεφαλαίων της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων, η υιοθέτηση πολιτικών προκειμένου οι ιδιωτικοί φορείς να μπορούν να αξιοποιήσουν αποτελεσματικά τα ευρωπαϊκά εργαλεία χρηματοδότησης υποδομών, η αξιοποίηση των κεφαλαίων του Πράσινου Ταμείου και η προσέλκυση ιδιωτικών κεφαλαίων σε έργα Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα. Τέλος, απαραίτητη κρίνεται η υιοθέτηση των Αυτόκλητων ή Πρότυπων Προτάσεων, που παρέχει τη δυνατότητα στους ιδιώτες για προτάσεις ανταποδοτικών έργων που δεν εντάσσονται στον κρατικό σχεδιασμό.

Όσον αφορά τις θεσμικές παρεμβάσεις απαραίτητη κρίνεται, η ψηφιοποίηση διαδικασιών όπως η περιβαλλοντική αδειοδότηση και η ηλεκτρονική ταυτότητα υποδομών στο δημόσιο ηλεκτρονικό σύστημα, η προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας για τον περιορισμό των καθυστερήσεων στα έργα, η διασφάλιση ότι τα ενιαία έργα δεν κατακερματίζονται για λόγους σκοπιμότητας και η δημιουργία εξειδικευμένου τμήματος στο Συμβούλιο της Επικρατείας για επενδύσεις και έργα.

Βιβλιογραφία

- (BPIE), B. P. (2016). Driving Transformational Change in the Construction Value Chain.
- (EOMMEX)., E. Π. (2009). Εγχειρίδιο Πράσινης Επιχειρηματικότητας για Μικρές και Μεσαίες επιχειρήσεις.
- Aldenius, M. K. (2017). Strategic use of green public procurement in the bus.
- Aldenius, M. K. (2017). Strategic use of green public procurement in the bus sector: Challenges and opportunities. .
- Anastas, P. E. (2010). Green Chemistry: Principles and Practice.
- Bank, E. I. (2018). Group survey on investment and investment finance Country overview – Greece.
- Bank, W. (2017). Guidelines for the Development of a Policy for Managing Unsolicited Proposals in Infrastructure Projects.
- Bergset, L. F. (2015). Green start-ups—A new typology for sustainable entrepreneurship and innovation research.
- Bhardwaj, M. N. (2015). The Advantages and Disadvantages of Green Technology.
- Capital.gr. (2020). ΤΕΡΝΑ Ενεργειακή: Αυξημένα κατά 43,3% τα καθαρά κέρδη 9μήνου.
- Chemat, F. R.-T.-V. (2017). Review of Green Food Processing techniques.
- Commission, E. (2018). European Construction Sector Observatory, Country profile Greece.
- Commission, E. (2018). Stimulating favourable investment conditions.
- CSR Europe. (2018). Ανάκτηση από http://www.csreurope.org/pages/en/about_us.html
- Davari, A. S. (2014). Marketing mix Strategies for closing the gap between green consumers pro-environmental beliefs and behaviors.
- Delafrooz, N. T. (2014). Effect of green marketing on consumer purchase behavior.
- Forum, W. E. (2018). The Global Competitiveness Report .

- G., G., & Tervala J. (2016). The Welfare Multiplier of Public Infrastructure Investment.
- Garg, A. (2015). Green marketing for Sustainable Development: An Industry perspective.
- Gast, J. G. (2017). Doing business in a green way.
- Government, U. (2015). National Infrastructure Plan for Skills.
- Government, U. (2018). Infrastructure and Projects Authority.
- Iravani, A. A. (2017). Advantages and Disadvantages of Green Technology.
- Isaak, R. (2016). Making Ecopreneurs: Developing Sustainable Entrepreneurship.
- Jankalova, M. V. (2017). Identifikation of bases for evaluation of the business excellence status in relation to the CSR concept.
- Kalyani, V. D. (2015). Green Energy: The need of the world.
- Kirilova, E. V.-B. (2017). Environmentally friendly management of diary supply chain for designing a green products' portfolio.
- Kirkwood, J. W. (2014). How green is green? Ecopreneurs balancing environmental concerns and business goals.
- Kotler, P. a. (2005). Marketing Management.
- Leonidou, L. C. (2017). Internal drivers and performance consequences of small firm green business strategy: The moderating role of external forces.
- Li, Y. Y. (2018). Linking green market orientation and performance: Antecedents and processes.
- Lotfi, M. Y. (2018). The Effect of Emerging Green Market on Green Entrepreneurship and Sustainable Development in Knowledge-Based Companies. Sustainability. .
- OECD. (2015). Infrastructure Financing Instruments and Incentives.
- OECD. (2017). Getting Infrastructure Right: A framework for better governance.
- Outlook, G. I. (2017). Infrastructure investment needs 50 countries.
- Papadas, K. A. (2017). Green marketing orientation: Conceptualization, scale development and validation.

- Porter, M. (1998). *Competitive Advantage. Creating and Sustaining Superior Performance*.
- PwC. (2018). *Έργα Υποδομών στην Ελλάδα – Χρηματοδοτώντας το μέλλον*.
- Saeidi, S. S. (2015). How does corporate social responsibility contribute to firm financial performance? The mediating role of competitive advantage, reputation, and customer satisfaction.
- Schaltegger, S. L.-F. (2016). *Business Models for Sustainability: A Co-Evolutionary Analysis of Sustainable Entrepreneurship, Innovation, and Transformation*.
- Sigma. (2016). *Abnormally Low Tenders, Policy Brief 35*.
- Silajdzic, I. M. (2015). *Green entrepreneurship in transition economies*.
- UK Government, D. f. (2013). *Construction 2025 - Industrial Strategy: government and industry in partnership*.
- UNEP. (2011). *Waste. In Towards a green economy pathways to sustainable development and poverty eradication*.
- Valavanidis, A. (2016). *Green chemistry and new technological developments: New avenues for the green economy and sustainable future of science and technology*.
- . .
- ΑΔΜΗΕ, Α. Δ. (2020). *Μηνιαίο Δελτίο Ενέργειας*.
- Αρμύρα, Η. (2016). *Πράσινη επιχειρηματικότητα ως εργαλείο επίτευξης ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος*.
- Βαβουλίδης, Ι. (2017). *Πράσινη επιχειρηματικότητα ως διεθνές ανταγωνιστικό πλεονέκτημα*.
- Γ., Σ., & Ρομοσού Κ. (2020). *Η ενεργειακή «επανάσταση» της Ελλάδας*.
- Δ., Κ. (2019). *Πράσινη επιχειρηματικότητα ως εργαλείο ανάπτυξης ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος των επιχειρήσεων*.
- Έκθεση Βιώσιμης Ανάπτυξης. (2018). *Ανάκτηση από https://www.terna-energy.com/wp-content/uploads/2020/01/TernaEnergy_CSR_Report_2018GR.pdf*

- Έκθεση Βιώσιμης Ανάπτυξης. (2019). Ανάκτηση από https://www.terna-energy.com/wp-content/uploads/2020/11/TernaEnergy_CSR_Report_2019GR_finallocked-3.pdf
- Έλλη, Α. (2018). Η φορολογία ακινήτων, η ανάπτυξη και το μέλλον των κατασκευών.
- Επίσημη ιστοσελίδα της Τέρνα Ενεργειακή. (n.d.). Ανάκτηση από <https://www.terna-energy.com/el/>
- ΕΣΠΑ, Γ. Γ. (2017). 1η Έκθεση Προόδου ΕΣΠΑ.
- Ευθυμίουπουλος Η., Μ. Μ. (2003). Οι δρόμοι της αειφορίας.
- Ευθυμίουπουλος, Μ. (2000). Η βιώσιμη πόλη .
- Ι., Ζ. (2003). Πράσινο Επιχειρείν. .
- Ι., Χ. (2019). Χρηματοοικονομική Ανάλυση του κλάδου της Ηλεκτρικής Ενέργειας.
- ΙΟΒΕ. (2015). Η σημασία ανάπτυξης, τα εμπόδια και το μέλλον του κλάδου των .
- ΙΟΒΕ. (2018). Η Βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας των κτιρίων ως μοχλός .
- ΙΟΒΕ. (2018). Η φορολογία ακινήτων και το μέλλον του κλάδου των κατασκευών.
- ΙΟΒΕ. (2019). Οι αναπτυξιακές προοπτικές των Κατασκευών στην Ελλάδα.
- Κ., Χ. (2007). Οικολογία. Οικοσυστήματα και Προστασία του Περιβάλλοντος.
- Κεσανίδου, Γ. (2013). Η πράσινη επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα: ανασκόπηση & προοπτικές.
- Λουλούδης, Μ. (1995). Η περιβαλλοντική πολιτική.
- Μαυρίδης, Σ. (2013). Η πράσινη επιχειρηματικότητα ως στρατηγική οικονομικής ανάπτυξης.
- ΟΟΣΑ. (2017). Έκθεση Αξιολόγησης Συνθηκών Ανταγωνισμού του ΟΟΣΑ.
- Πασσαδάκης, Ε. Φ. (2016). Πράσινη επιχειρηματικότητα και βιώσιμη ανάπτυξη στην Ελλάδα.
- Σ., Λ. (2015). Δημόσια Έργα: Βέλτιστο Κόστος για Μέγιστο Κοινωνικό Όφελος.
- Σιδεράτου, Ε. (2011). Πράσινη ανάπτυξη και επιχειρηματικότητα: η περίπτωση της Ελλάδας.

- Σουμπενιώτης Δ., Τ. Ι. (2017). Σύγχρονη Χρηματοοικονομική Ανάλυση & Επενδύσεις.
- ΣΤΕΑΤ. (2015). Δημόσια Έργα : Βέλτιστο Κόστος για Μέγιστο Κοινωνικό Όφελος.
- Τεχνικές Εταιρείες 5ης, 6ης & 7ης Τάξης (Δεκέμβριος 2017).
- Τομέας, Ο. Ε. (2019). ΙΕΝΕ Ινστιτούτου Ενέργειας Νοτιοανατολικής Ευρώπης .
- Φ, Δ. Κ.–Ζ. (2020). Για τον απόλυτο “πρωταγωνιστή” στην ενέργεια προαλείφονται οι ΑΠΕ.
- Φλουδόπουλος, Χ. (2020). ΤΕΡΝΑ Ενεργειακή: Πανδημία επενδύσεων από την πράσινη εισηγμένη.
- Φραγκιαδάκη, Ε. (2019). Πράσινη επιχειρηματικότητα και καινοτόμες μέθοδοι.
- Χατζημπίρος. (2007). Περιβαλλοντικό έλλειμμα και μεταρρυθμιστικό αίτημα.